

รายงานการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

THE MODEL DEVELOPMENT OF HEALTH PROMOTION
IN PHRA PARIYATTIDHAMMA SCHOOL, BANGKOK AREA.

พระครูสุทธิเมธาวัฒน์ (สุทธิพงษ์ สัพโส)

ธนะชัย สามล

นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

THE MODEL DEVELOPMENT OF HEALTH PROMOTION
IN PHRA PARIYATTIDHAMMA SCHOOL, BANGKOK AREA.

พระครูสุทธิเมธาวัฒน์ (สุทธิพจน์ สัพโส)

ธนะชัย สามล

นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง Krejcie & Morgan ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ได้กลุ่มจำนวน 265 รูป โดยการใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการศึกษาพบว่า มิติด้านสุขภาวะทางกาย ด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณร ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด ส่วนใหญ่เห็นว่าการส่งเสริมในระดับมาก และมากที่สุดโดยรวมแล้ว อยู่ในระดับดีมาก ด้านการพัฒนาศักยภาพในการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพที่เอื้อต่อพระธรรมวินัย ด้วยการจัดทำระบบฐานข้อมูล การทำแบบประเมินสถานะด้านสุขภาพ/แบบบันทึกสุขภาพพระภิกษุ สามเณร พบว่า ส่วนใหญ่พึงพอใจ การสนับสนุนพระภิกษุ สามเณร ให้ได้น่าองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัยมาใช้ในการดูแลสุขภาพตนเอง พบว่าส่วนใหญ่พึงพอใจ ด้านการสามารถส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรมีความรู้ความเข้าใจ และเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสิทธิประโยชน์พื้นฐาน คะแนนสูงสุดอยู่ที่ระดับมาก แต่ยังมีบางส่วนที่อาจขาดความรู้หรือไม่สามารถเข้าถึงบริการได้ดีเท่าที่ควร มิติด้านสุขภาวะทางจิตใจ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์อันดีและการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้คะแนนระดับมาก มิติด้านสุขภาวะทางปัญญา การส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพ ระดับมากที่สุด ด้านการศึกษาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารระดับมากที่สุด ด้านการรักษาศีลและปฏิบัติตามหลักศาสนา ระดับมากที่สุด และการฝึกฝนจิตและปัญญาเพื่อเผยแผ่ศาสนาระดับมากที่สุด มิติด้านสุขภาวะทางสังคม การส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ มีผู้ตอบแบบสอบถามระดับมากที่สุด ด้านการศึกษาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร พระภิกษุและสามเณรส่วนใหญ่สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาระยะและติดต่อสื่อสารได้ โดยระดับมากที่สุด ด้านการรักษาศีลและปฏิบัติตามหลักศาสนา การสนับสนุนด้านศีลธรรมอยู่ในระดับมาก ด้านการฝึกจิตและปัญญาเพื่อเผยแผ่ศาสนาคะแนนสูงสุดอยู่ที่ระดับมากที่สุด และสุขภาวะโดยรวมของพระภิกษุและสามเณร โดยมีการสนับสนุนสุขภาวะทางกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับมาก

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการเลือกแบบเจาะจงได้แก่ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 8 แห่ง รวมจำนวน 22 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา จากการศึกษาพบว่า สุขภาวะด้านกายภาพ พระสงฆ์ต้องได้รับโภชนาการที่เหมาะสมและมีกิจกรรมทางกายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสงฆ์ เช่น การรับประทานอาหารเช้าครบ 5 หมู่ การออกกำลังกาย และกิจกรรมในชีวิตประจำวัน สุขภาวะด้านจิตใจและอารมณ์ มีการฝึกสมาธิและสติ การเดินจงกรม การสันทนาธรรม และทำกิจกรรมร่วมกัน และระบบ "พี่สอนน้อง" ช่วยให้สามเณรบวชใหม่ปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตสงฆ์ได้ง่ายขึ้น สุขภาวะด้านสังคม โดยการส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในวัดและชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในชุมชน สุขภาวะด้านสติปัญญา มีการพัฒนาความรู้และทักษะที่ช่วยให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติศาสนกิจ และเผยแผ่ธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุขภาวะด้านจริยธรรมและศีลธรรม ปฏิบัติศีลธรรม และฝึกขันติ (ความอดทน) เมตตาภาวนา และอุเบกขา เพื่อควบคุมอารมณ์ สุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อม การรักษาความสะอาดในโรงเรียน คัดแยกขยะ และปลูกต้นไม้และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1. การส่งเสริมสุขภาวะทางกาย ควรมีการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายมากขึ้น และให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี 2. สุขภาวะทางจิตใจและอารมณ์ สร้างระบบพี่สอนน้อง และสนับสนุนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในโรงเรียน 3. สุขภาวะทางสังคม ส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในชุมชน สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน 4. สุขภาวะทางสติปัญญา ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาทั้งด้านบาลีและสามัญให้ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา 5. การพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรม ควรดำเนินการส่งเสริมการศึกษาพระธรรมวินัยอย่างเข้มข้น ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมผ่านการอบรมและกิจกรรมทางศาสนา สุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อม ควรดำเนินการ สนับสนุนให้มีการดูแลรักษาความสะอาดในวัดและโรงเรียนพระปริยัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ และจัดโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: 1. สุขภาวะ, 2. การเสริมสร้างสุขภาวะ, 3. โรงเรียน, 4. โรงเรียนพระปริยัติธรรม

BSTRACT

This research aims to: (1) assess the well-being of students in the general education programs of Buddhist monastic schools in Bangkok, and (2) develop a model for enhancing well-being within these institutions. A mixed-methods research approach was employed.

For the quantitative research, the study population comprised secondary school students from Buddhist monastic schools in Bangkok. The sample size was determined using Krejcie & Morgan's formula at a 95% confidence level, resulting in a sample of 265 respondents selected through simple random sampling. A questionnaire was utilized as the primary research instrument, and the data were analyzed using percentage-based statistical methods, Mean and Standard Deviation. The findings indicate that, in terms of physical well-being, most respondents agreed that significant efforts were made to encourage and support Buddhist monks and novice monks in maintaining personal hygiene and cleanliness, with overall results rated at a high level. The development of health-supporting mechanisms aligned with Buddhist monastic discipline—such as establishing a health database and conducting regular health assessments—was met with general satisfaction. Additionally, most respondents expressed satisfaction with initiatives aimed at integrating traditional health knowledge within Buddhist monastic principles for self-care. However, while access to basic healthcare services and public health benefits was rated highly, certain respondents lacked sufficient knowledge or faced challenges in accessing such services. Regarding mental well-being, the study found that fostering positive social interactions and a harmonious environment within the school received high ratings from the respondents. In terms of intellectual well-being, health literacy promotion received the highest rating. The use of technology for communication and learning was also rated at the highest level. Furthermore, adherence to moral precepts and engagement in Buddhist practices received top ratings, as did the development of mindfulness and cognitive skills for disseminating Buddhist teachings. For social well-being, health literacy promotion among Buddhist monks and novice monks was highly rated. The

majority of respondents demonstrated the ability to utilize technology effectively for studying Buddhist teachings and communication, with the highest rating in this category. Support for moral discipline was also found to be at a high level, while cognitive training for religious dissemination received the highest rating. The results highlight the need for continued efforts in improving access to healthcare services, enhancing health education, and integrating technology to support holistic well-being in Buddhist monastic schools. The findings will serve as a foundation for developing a structured health promotion model tailored to the unique context of these institutions. The overall well-being of Buddhist monks and novice monks is at a high level, with significant support for physical, mental, social, and environmental well-being.

The qualitative component of this study involved purposive sampling of key informants, consisting of the abbot or school administrators from eight Buddhist monastic schools in Bangkok, with one representative from each institution, totaling 22 participants. In-depth interviews were conducted as the primary research instrument, and the data were analyzed using a descriptive approach. The findings indicate that physical well-being among Buddhist monks requires appropriate nutrition and physical activities aligned with monastic life, such as consuming a balanced diet, engaging in physical exercises, and maintaining daily routines. Regarding mental and emotional well-being, meditation and mindfulness practices, walking meditation, Dhamma discussions, and collective activities were identified as beneficial. Additionally, the "senior mentor system," in which senior monks guide newly ordained novices, was found to facilitate their adaptation to monastic life. For social well-being, fostering relationships within the monastery and the surrounding community was emphasized, with monks playing a crucial role in community engagement. Intellectual well-being was supported through the development of knowledge and skills that enable monks to perform religious duties effectively and disseminate Buddhist teachings. Regarding ethical and moral well-being, adherence to Buddhist moral precepts was reinforced through practices such as patience (*kṣānti*), loving-kindness meditation (*mettā bhāvanā*), and equanimity (*upekkhā*) to cultivate emotional regulation.

Environmental well-being was promoted through maintaining cleanliness in schools, implementing waste separation, tree planting, and enhancing the physical environment.

Recommendations: Based on the findings, the following recommendations were proposed: 1. Physical well-being: The development of projects or activities to enhance monks' physical fitness and ongoing health education should be promoted, along with regular health check-ups. 2. Mental and emotional well-being: The senior mentor system should be institutionalized, and initiatives to strengthen interpersonal relationships within the school should be encouraged. 3. Social well-being: The role of monks in community development should be reinforced by establishing collaborative networks between temples, schools, and local communities. 4. Intellectual well-being: The Pali and general education curricula should be modernized to align with contemporary contexts, and digital technology should be integrated into Buddhist education. 5. Moral and ethical development: Intensive education on Buddhist monastic discipline (Vinaya) should be implemented, with a focus on instilling moral and ethical values through training programs and religious activities. 6. Environmental well-being: Continuous efforts should be made to maintain cleanliness within temples and monastic schools, with environmental conservation projects being actively promoted.

Keywords: 1. Health, 2. Health Promotion, 3. School, 4. Phra Pariyattidhamma School.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ได้โดยได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) สถาบันวิจัยดาราศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ช่วยชี้แนะให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย มาโดยตลอด รวมถึงผู้ประสานงานโครงการที่ช่วยดูแลให้คำแนะนำงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

นอกจากนี้ ขอขอบคุณผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา ตลอดจนนักวิชาการหลายมหาวิทยาลัยที่ได้มีส่วนร่วมสำคัญในการให้ความร่วมมือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ท้ายสุดที่ไม่อาจลืมได้คือผู้ช่วยนักวิจัยทุกท่านที่ได้ร่วมกันทำงานอย่างแข็งขันในการลงนามครั้งนี้

พระครูสุทธิเมธาวัฒน์ (สุทธิพนธ์ สัพโส)

หัวหน้าโครงการวิจัย

10 มีนาคม 2568

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	6
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	7
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	7
1.5 นิยามศัพท์	8
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	9
2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม	10
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ	21
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะและการสร้างเสริมสุขภาวะ	25
2.4 ธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 1	36
2.5 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ	41
2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	46
2.7 สรุปกรอบแนวความคิด	50
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 การออกแบบการวิจัย	51

ระยะที่ 1 การศึกษาเอกสารและกำหนดกรอบแนวคิด	51
ระยะที่ 2 การประเมินสถานการณ์สุขภาพ	52
ระยะที่ 3 การศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสุขภาพ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่ กรุงเทพมหานคร	55
ระยะที่ 4 การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร	56
3.2 จริยธรรมการวิจัย	57
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 การประเมินสุขภาพของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร	58
4.2 การเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร	71
4.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร	102
4.4 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร	107
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	117
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	121
5.3 ข้อเสนอแนะ	124
5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	124
5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป	125
บรรณานุกรม	126
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก มติการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร	132
ภาคผนวก ข คำสั่งแต่งตั้งที่ปรึกษา หัวหน้าโครงการ นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย	135

ภาคผนวก ค แบบสอบถาม	137
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์	142
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	147
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	149
ภาคผนวก ช ผลตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ	153
ภาคผนวก ซ เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	163
ภาคผนวก ฌ หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	165
ประวัตินักวิจัย	174

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	ลักษณะตัวแปรพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	53
3.2	การประเมินสุขภาวะ 4 ด้าน	53
4.1	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	58
4.2	แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสุขภาวะทางกาย	62
4.3	แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสุขภาวะทางจิตใจ	63
4.4	แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสุขภาวะทางปัญญา	64
4.5	แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	66
4.6	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมิน สุขภาวะทางกาย	67
4.7	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมิน สุขภาวะทางจิตใจ	68
4.8	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมิน สุขภาวะทางปัญญา	69
4.9	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านสุขภาวะ ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	70
4.10	สรุปการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร	100
4.11	สรุปปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยอุปสรรคในการเสริมสร้างสุขภาวะของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม	105

สารบัญรูปลูกภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	สุขภาวะ 5 ด้าน	27
2.2	องค์ประกอบความเป็นโรงเรียนเป็นสุข	35
2.3	สรุปกรอบแนวความคิด	50
4.1	รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร	116

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพ (Health Promotion) ที่ได้รับการผลักดันโดยองค์การอนามัยโลกตั้งแต่ปฏิญญา Ottawa Charter (1986) ได้เปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการมองสุขภาพในเชิงการรักษาโรค ไปสู่การมองสุขภาพในฐานะ “ทรัพยากรของชีวิต” ที่ต้องอาศัยสภาพแวดล้อม นโยบาย และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม (WHO, 1986) ต่อมา Bangkok Charter (2005) ได้ตอกย้ำความสำคัญของการทำงานแบบพหุภาคีในบริบทโลกาภิวัตน์ ซึ่งประเทศไทยเองก็เป็นเจ้าภาพในการผลักดันแนวคิดดังกล่าว (WHO, 2005) แนวคิดเหล่านี้ส่งอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการกำหนดนโยบายด้านสุขภาพของไทย โดยเฉพาะการบัญญัติ “สุขภาพ” ในความหมายองค์รวมตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่ครอบคลุมทั้งมิติทางกาย จิต สังคม และปัญญา

แม้ประเทศไทยจะมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าและความก้าวหน้าทางบริการทางการแพทย์ แต่สถานการณ์สุขภาพของประชากรไทยยังเผชิญความท้าทายอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภาระโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ซึ่งเป็นสาเหตุการเสียชีวิตหลักของประเทศ และสัมพันธ์กับพฤติกรรม การบริโภค การขาดกิจกรรมทางกาย และความเครียดจากวิถีชีวิตเมือง (WHO, 2022) ขณะเดียวกัน รายงานสุขภาพคนไทยชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงปัญหาสุขภาพจิตในวัยรุ่นที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 (Thai Health Promotion Foundation, 2023) งานศึกษาหลายชิ้นยังพบความชุกของภาวะซึมเศร้า และความเครียดในกลุ่มวัยรุ่นไทยในระดับที่ควรเฝ้าระวัง (Choychoda et al., 2023) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่าการดูแลสุขภาพเชิงรับในระบบบริการเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากแต่จำเป็นต้องมุ่งเน้นการสร้างเสริมสุขภาพตั้งแต่ระดับฐานราก โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เยาวชนใช้เวลาส่วนใหญ่ของชีวิต แนวคิด “โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ” จึงถูกนำมาใช้ในประเทศไทย เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ทั้งในด้านนโยบายโรงเรียน การจัดหลักสูตร กิจกรรมทางกาย โภชนาการ และระบบสนับสนุนทางจิตสังคม (กรมอนามัย, 2565) โรงเรียนจึงมิใช่เพียงสถานที่เรียนรู้วิชาการ แต่เป็นพื้นที่บ่มเพาะสุขภาพองค์รวมของผู้เรียน

ในบริบทของประเทศไทย ยังมีระบบการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะ คือ “การศึกษาพระปริยัติธรรม” ซึ่งมีรากฐานจากวัดในฐานะแหล่งเรียนรู้ทางศาสนาและภูมิปัญญา วัดในอดีตเป็นศูนย์กลางการศึกษาแบบให้เปล่า โดยพระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดทั้งความรู้และคุณธรรม ต่อมาเมื่อระบบการศึกษาแบบสากลได้รับการจัดตั้งขึ้น การศึกษาของพระภิกษุและสามเณรจึงได้รับการปรับรูปแบบ โดยแบ่งออกเป็นแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา ปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนทั้งหลักสูตรพระพุทธศาสนาและหลักสูตรสามัญในระดับมัธยมศึกษา ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ในประเทศไทยมีระบบการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีมาในอดีตเป็นลักษณะให้บริการแก่ภิกษุสามเณร และคนทั่วไป โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา และภิกษุเป็นผู้สอน วัดจึงเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นภูมิปัญญา โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางปัญญา ที่สำคัญการศึกษาเป็นแบบให้เปล่า การเรียนการสอนและการอบรมทางด้านคุณธรรมควบคู่กับวิชาการ ภายหลังเมื่อมีการตั้งโรงเรียนตามแบบสากล การศึกษาจึงแยกศาสนจักรและอาณาจักรออกจากกัน การศึกษาสำหรับพระภิกษุสงฆ์และสามเณร ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการศึกษาในรูปแบบของการแบ่งแยกตามความถนัด และความสนใจโดยแบ่งรูปแบบการศึกษาของพระภิกษุสงฆ์ และสามเณรออกเป็น 3 รูปแบบ คือ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อยู่ในความรับผิดชอบของ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินการจัดการศึกษาทางวิชาการพระพุทธศาสนา แผนกนักธรรม-บาลี และหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้แก่พระภิกษุสงฆ์และสามเณร (กองพุทธศาสนศึกษา, 2557)

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของการศึกษา คณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของ (พระราชวรมนู 2521 : 355) ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาและบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดกล่าวคือภายหลังจากที่การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสภาการศึกษามหามงกุฎราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2432 และ พ.ศ. 2489 ตามลำดับ ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมา เรียกว่าโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา กำหนดให้การเรียนบาลี นักธรรม และความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่งมีพระภิกษุ และสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด โดยมติคณะสังฆมนตรี และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบกระทรวง

ให้โรงเรียนบาลีวิสามันต์ศึกษาสำนักเรียนวัดนี้ เปิดทำการสอบสมทบในชั้นตัวประโยค คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา และเมื่อสอบได้แล้วจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุและสามเณรนิยมเรียนกันมากโรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษารวม และบาลีจะเสื่อมลง เพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษารวมและบาลีเสีย แต่ทางการคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่ (สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, 2567)

โรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของสามเณรและพระภิกษุ ซึ่งมีได้เป็นเพียงผู้เรียนในระบบการศึกษา หากแต่เป็น “ต้นกล้า” ทางศาสนาและสังคมที่มีบทบาทต่อการดำรงและถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมในระยะยาว อย่างไรก็ตาม การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยยังเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในด้านทรัพยากร งบประมาณ การพัฒนาหลักสูตร และการบูรณาการองค์ความรู้สมัยใหม่ ส่งผลให้การพัฒนาผู้เรียนมุ่งเน้นด้านสติปัญญาเป็นหลัก ขณะที่การพัฒนาสุขภาพทางกายและจิตสังคมยังไม่ได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบ ในช่วงที่ผ่านมา ได้มีการลงนามบันทึกความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยสงฆ์ หน่วยงานด้านสุขภาพ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อขับเคลื่อนการสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยมุ่งพัฒนา “ธรรมนูญสุขภาพโรงเรียน” และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายตามหลัก “บวร” (บ้าน-วัด-โรงเรียน) การดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนความตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพในบริบทศาสนาและการศึกษา อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนในระดับนโยบายยังจำเป็นต้องมีฐานข้อมูลเชิงประจักษ์รองรับ โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับระดับสุขภาพที่แท้จริงของนักเรียน และรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของโรงเรียนพระปริยัติธรรม นอกจากนี้บริบทของกรุงเทพมหานครในฐานะมหานครขนาดใหญ่ ยิ่งเพิ่มความซับซ้อนของปัจจัยกำหนดสุขภาพ ทั้งในด้านมลภาวะ ความหนาแน่นของประชากร วิถีชีวิตเร่งรีบ ความเครียดทางสังคม และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากร โรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตเมืองจึงต้องเผชิญความท้าทายทั้งเชิงโครงสร้างและเชิงพฤติกรรม ซึ่งอาจส่งผลต่อสุขภาพของผู้เรียนในมิติที่แตกต่างจากพื้นที่ชนบท

วันที่ 20 กรกฎาคม 2514 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 (ปัจจุบันใช้ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรจะได้

ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้ว สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้าราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน ในระยะเริ่มแรกมีเจ้าอาวาส 51 แห่งรายงานเสนอจัดตั้งต่อกรมศาสนา (กองพุทธศาสนศึกษา, 2557) เดิมเน้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษารายวิชาเพิ่มเติม ภาษาบาลีและธรรมวินัย ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548

ในกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการพัฒนาสติปัญญาให้แก่นักเรียนแล้ว การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังก็เป็นสิ่งสำคัญด้วยเช่นกัน ซึ่งสุขภาพหรือสุขภาวะเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความเจริญงอกงามและพัฒนาการทุก ๆ ด้านในตัวบุคคล ถ้าการศึกษาคือความเจริญงอกงามจริง บุคคลจะเจริญงอกงามไม่ได้หากสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจของเราไม่สมบูรณ์ ไม่ดี หรือมีข้อบกพร่อง ถ้าเด็กมีสุขภาพดี การศึกษา เล่าเรียนก็ย่อมจะดำเนินไปได้ด้วยดี เด็กสามารถนำความรู้หรือประสบการณ์ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างสมบูรณ์ทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม (สุชาติ โสมประยูร และเอมอัชฌา วัฒนบูรานนท์, 2542 อ้างใน เทวีพันธ์ เยาวไสย, 2563) การพัฒนาประเทศจะดีหรือไม่เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับสุขภาวะหรือสุขภาพที่ดีของคนในประเทศเป็นสำคัญ ประเทศที่ประชากรมีสุขภาวะ มีสติปัญญา มีคุณธรรม มีความสามารถ ในการทำงาน ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเอง และครอบครัวได้ ไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนกัน ย่อมมีความสงบสุขและเมื่อบุคคล ในชาติมีสุขภาวะดีทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม ย่อมมีความสามารถในการเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ได้ดี อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศชาติได้ (เอมอัชฌา วัฒนบูรานนท์, 2556 อ้างใน เทวีพันธ์ เยาวไสย, 2563)

อย่างไรก็ตามข้อจำกัดของการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยนั้น หลักสูตรที่มีอยู่ล้าสมัย ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน เข้ากับคนรุ่นใหม่ได้ยาก อีกทั้งขาดทั้งงบประมาณ ขาดบุคลากรทางการสอน ทำให้การกระจายของความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ ยังไม่ทั่วถึง การพัฒนาจึงมุ่งเน้นไปในทิศทางของการพัฒนาทางด้านความฉลาดทางสติปัญญาเป็นส่วนใหญ่ แต่การพัฒนาภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคมยังไม่ดีเท่าที่ควร ในขณะที่นักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติ

ธรรมต้องการคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถและตัวเองได้ มีจิตใจและอารมณ์ที่มั่นคง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี และมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ (ธนะชัย สามล. 2565)

ดังนั้นแนวคิดการพัฒนาสุขภาวะโดยใช้ฐานโรงเรียนนั้นถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะประชากรประเทศที่เป็นเยาวชนในวัยเรียนแทบจะทั้งหมดอยู่ในระบบโรงเรียน การปลูกฝังเรื่องสุขภาวะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ถือว่าเป็นโอกาสที่ดีอย่างยิ่งที่ได้จะหล่อหลอมเยาวชนของประเทศให้เป็นบุคคลที่มีสุขภาวะเมื่อเติบโตขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาในโรงเรียนและเครือข่ายครูในการเสริมสร้างศักยภาพ และพัฒนาโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสุขภาวะแก่ผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น จนสามารถเป็นมวลที่มีพลังขับเคลื่อนการพัฒนาให้เป็นกระแสหลักได้ในอนาคต การส่งเสริมโรงเรียนพระปริยัติธรรมให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมให้ “ผู้เรียนเป็นสุข” โดยการปรับสภาพเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเพิ่มพฤติกรรมสุขภาพ จัดโครงสร้างและระบบต่าง ๆ ให้โรงเรียน สภาพแวดล้อม ครอบครัว และชุมชนเป็นพื้นที่ปลอดภัย และส่งเสริมสุขภาวะของผู้เรียนทั้ง ด้านกาย ใจ สังคมและปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการรับการเปลี่ยนแปลงสู่โลกยุคเทคโนโลยีดิจิทัล

ยุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของระบบสุขภาพของประเทศไทย คือ มุ่งเน้นการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคไม่ให้ประชาชนเจ็บป่วย ทั้งสองแนวทางนี้มีความสำคัญในการลดรายจ่ายด้านสุขภาพของประเทศ ด้วยการพัฒนาให้ประชาชนมีศักยภาพและมีหน้าที่ในการดูแลสุขภาพตนเอง การพัฒนาความแตกฉานด้านสุขภาพ (Health Literacy) ของประชาชนในยุค 4.0 เน้นเรื่องการจัดการดูแลสุขภาพของตนเอง รู้เท่าทันการ สื่อสารสุขภาพ (Munnai-boontham, 2016 อ้างใน รัถยานภิศ รัชตะวรรณ และคณะ ,2561) กล่าวคือ เป็นการรวมพลังจากหลายภาคส่วนในการขับเคลื่อนให้สังคมไทย เป็นสังคมมีสุขภาวะที่ดี มุ่งเน้นให้ประชาชนให้มี ความสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ซึ่งหมายถึง การสร้างโอกาส ระบบและกลไกให้ประชาชน กลุ่มคน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีช่องทางการเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพของตนเอง ชุมชน และสังคม (รัถยานภิศ รัชตะวรรณ และคณะ, 2561)

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ลงนามบันทึกความร่วมมือ "การสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา" ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) กับสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร) กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช) เป็นเครือข่ายความร่วมมือ โดยมีเจตนารมณ์ ดังนี้

1.1 กำหนดให้เรื่องสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นนโยบายและยุทธศาสตร์สำคัญของทุกหน่วยงานความร่วมมือ ร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนอย่างเต็มความสามารถ

1.2 กำหนดให้มีการจัดทำธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานในการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสุขภาวะของพระสงฆ์ สามเณร และบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

1.3 กำหนดให้การจัดทำและขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เน้นการเชื่อมโยงความร่วมมือและบูรณาการองค์ความรู้ ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานการสร้างประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ชุมชน และสังคม

1.4 กำหนดให้ทุกหน่วยงานความร่วมมือ กำกับ ติดตาม และประเมินผล การขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์กรสุขภาวะอย่างยั่งยืนตามหลัก "บวร"

อย่างไรก็ตามแม้ประเทศไทยจะมีการศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และมีงานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาวะเด็กและเยาวชนในระบบการศึกษาทั่วไปอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบช่องว่างองค์ความรู้ที่สำคัญคือ ขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับสุขภาวะด้านร่างกายและจิตสังคมของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยเฉพาะในเขตเมืองขาดการศึกษาที่บูรณาการแนวคิดสุขภาวะองค์รวมเข้ากับบริบทการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบและยังไม่มีรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่พัฒนาเฉพาะสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม และผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของวัด โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานด้านสุขภาพในลักษณะพหุภาคี ดังนั้น การศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยมุ่งสร้างองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงแนวคิดสุขภาวะสากลเข้ากับบริบทการศึกษาพระพุทธศาสนา และพัฒนาแบบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมให้เป็น “พื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่สร้างผู้เรียนเป็นสุข” อย่างยั่งยืน

1.2 ปัญหาวิจัย

1. สุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

2. รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร ควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินสุขภาวะด้านร่างกาย และจิตสังคม ของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการประเมินและพัฒนาสุขภาวะใน 2 มิติหลัก ได้แก่ สุขภาวะด้านร่างกาย สุขภาวะด้านจิตสังคม และมุ่งพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่บูรณาการการมีส่วนร่วมของโรงเรียน วัด ชุมชน และหน่วยงานด้านสุขภาพในพื้นที่

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยได้แก่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 8 โรงเรียน ประกอบด้วย

- 1) โรงเรียนวชิรมกุฏ แขวงบางขุนพรหม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
- 2) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
- 3) โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรือง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
- 4) โรงเรียนพุทธศาสตร์วิทยา แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
- 5) โรงเรียนวัดกาญจนสิงหาสน์วิทยา แขวงคลองซึกพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
- 6) โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

7) โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดฟ่องพลอยวิริยาราม แขวงบางนาใต้ เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

8) โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งผู้ร่วมวิจัย ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1) ขอบเขตด้านประชากรเชิงปริมาณ ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 265 รูป

2) ขอบเขตด้านประชากรเชิงคุณภาพ ได้แก่

2.1) เจ้าอาวาสหรือผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 8 รูป/คน

2.2) บุคลากรด้านสุขภาพในพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขหรือหน่วยงานด้านสุขภาพที่รับผิดชอบพื้นที่ใกล้เคียงโรงเรียน จำนวน 5-9 คน

2.3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาและการศึกษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 2 รูป/คน

2.4) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุขภาวะและการพัฒนาโรงเรียน ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาวะโรงเรียน จำนวน 2 คน

1.4.4 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 1 ปี (ปีงบประมาณ 2567) โดยแบ่งออกเป็น ขั้นตอนการประเมินสถานการณ์สุขภาวะ การพัฒนารูปแบบ และการสะท้อนผลการดำเนินงาน

1.5 นิยามศัพท์

สุขภาวะทางร่างกาย หมายถึง ร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง คล่องแคล่ว มีกำลัง ไม่เป็นโรค ไม่พิการ มีเศรษฐกิจหรือปัจจัยที่จำเป็นพอเพียง และมีสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางจิตใจ หมายถึง จิตใจที่มีความสุข ร่าเริง คล่องแคล่ว ไม่ติดขัด มีความเมตตากับสรรพสิ่ง มีสติ มีสมาธิ มีปัญญา รวมถึงการลดการเห็นแก่ตัวลงไปด้วย

สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดี มี ครอบครัวยุติธรรม ชุมชนเข้มแข็ง สังคมมีความยุติธรรม มีความเสมอภาค มีมาตรฐานภาพ มีสันติภาพ มีความเป็น ประชาสังคม มีระบบบริการที่ดี และมีระบบบริการที่เป็นกิจการทางสังคม

สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง สุขภาวะ ที่เกิดขึ้นเมื่อทำความดี หรือจิตสัมผัสกับสิ่งที่ดี อันสูงส่ง เช่นการเสียสละ การมีความเมตตา กรุณา การเข้าถึง พระรัตนตรัย การเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้าของ

รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะ หมายถึง โครงสร้างแนวทางหรือกรอบการดำเนินงานที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสุขภาวะของผู้เรียนในมิติด้านร่างกายและจิตสังคม โดยบูรณาการองค์ประกอบด้านนโยบายโรงเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ และการมีส่วนร่วมของวัด ชุมชน และหน่วยงานด้านสุขภาพ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมการพัฒนาสุขภาวะชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบสุขภาวะชุมชน ทั้งมิติด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยในการศึกษาค้นคว้านี้จะทำเฉพาะ สุขภาวะพื้นฐานของชุมชนโดยรอบโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในมิติด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจเท่านั้น

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตกรุงเทพมหานคร
2. ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางการวางแผนการพัฒนาสุขภาวะชุมชน การบูรณาการจากโรงเรียนและชุมชน จะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การเติบโตและเรียนรู้ของนักเรียนที่ดี รวมทั้งการมีสุขภาวะที่ดีจะช่วยคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
3. สนับสนุนการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบสุขภาวะชุมชน

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบในการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะและการสร้างเสริมสุขภาวะ
- 2.4 ธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 1
- 2.5 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ
- 2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาที่วัดโดยพระสงฆ์ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรได้เล่าเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษา พระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ควบคู่ไปกับวิชาสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยโรงเรียนมีสถานภาพเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 จัดเป็นโรงเรียนในระบบ เช่นเดียวกับรูปแบบโรงเรียนของรัฐและเอกชนทั่วไป ซึ่งคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ได้ออกประกาศมหาเถรสมาคมว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2553 กำหนดให้มีการบริหารจัดการศึกษาตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนด ด้วยเหตุนี้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงนับเป็นสถานศึกษาแห่งสถาบันพระพุทธศาสนาภายใต้กำกับดูแลของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ในการสนับสนุน ส่งเสริมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดยเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสและยากจนจำนวนมากในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถหรือไม่มีโอกาส ได้ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ของรัฐและเอกชนทั่วไปได้ นอกจากนี้ ยังเป็นสถานศึกษาที่มีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเป็นเอกลักษณ์ และมีวัตถุประสงค์พิเศษ กล่าวคือ เป็นโรงเรียนเฉพาะทางด้านพระพุทธศาสนา ที่มุ่งเน้นการสร้างศาสนทายาทที่ดีเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมเป็นพุทธศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญา พุทธธรรมประพฤติปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยอันเป็นพุทธบัญญัติมีหลักพุทธธรรมนำชีวิต อันเป็นคุณลักษณะปรีดีสามัญที่พึงประสงค์ และสามารถทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในเชิงบูรณาการวิชาการทั้งทางธรรมและทางโลก ได้อย่างดีมีวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันอีกด้วย ซึ่งเป็นที่น่าชื่นชมว่า นับตั้งแต่ได้มีการก่อตั้ง โรงเรียนประเภทนี้ มาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2514 จวบจนถึงปัจจุบัน เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้รับใบอนุญาตจัดตั้ง โรงเรียน พร้อมทั้งผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการบริหารจัดการศึกษา พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อให้ได้รับความศรัทธาเชื่อมั่นจากผู้ปกครองในการส่งบุตรหลาน เข้ามาบวชเรียนซึ่งนับว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติงานที่สืบทอดกันมาโดย ลำดับ (กองพุทธศาสนศึกษา. 2557)

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

เดิมนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบัน สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และจัดการศึกษาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษารายวิชาเพิ่มเติม ภาษาบาลีและธรรมวินัย ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตาม ความประสงค์ของการศึกษา คณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของ พระราชวรมุนี ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาและบาลีวิสามัญศึกษาสำนัก เรียนวัดกล่าวคือภายหลังจากการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย และสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2432 และ พ.ศ. 2489 ตามลำดับ ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมา เรียกว่าโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษากำหนดให้การเรียนบาลี นกธรรม และความรู้ขั้นมัธยม โดยรับรู้ผู้ที่สำเร็จ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่งมี พระภิกษุ และสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภท นี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด โดยมติคณะสังฆมนตรี และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ ออกระเบียบกระทรวงให้โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดนี้ เปิดทำการสอบสมทบในชั้นตัว

ประโยค คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา และเมื่อสอบได้แล้วจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุและสามเณรนิยมเรียนกันมากโรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษารวม และบาลีจะเสื่อมลง เพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากเกินไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษารวมและบาลีเสีย แต่ทางการคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่ ดังนั้นแม่กองบาลีสนามหลวง พระธรรมปัญญาบดี จึงได้ตั้งคณะกรรมการ ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่มีวิชาบาลี วิชาธรรม และวิชาทางโลก เรียกว่า บาลีศึกษามัธยมศึกษา และปริทัศน์ศึกษา ได้ประกาศเมื่อ พ.ศ. 2507 พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามนศึกษาสำนักเรียนวัดเสด็จ และกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่ แต่การณปรากฏต่อมาว่า การตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีใหม่มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อย เพราะภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียน โดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้น นักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว จึงได้พากันเข้าชื่อกันเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัดซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการบ้าง สมัครสอบเทียบ เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่ ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงนี้ระยะนั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก (กองพุทธศาสนศึกษา, 2557)

ในขณะที่เดียวกันได้มีผู้แทนราษฎรได้ยื่นเรื่องราวขอให้กระทรวงศึกษาธิการ เปิดการสอบสมทบในชั้นตัวประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณร แต่กรมการศาสนาร่วมกับกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาลงความเห็นร่วมกันว่าควรจะต้องตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนทั้งวิชาธรรม และวิชาสามัญศึกษาควบคู่กันไป โดยไม่มีการสอบสมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง และโดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัติไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมี หลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป” (กองพุทธศาสนศึกษา, 2557)

ท้ายที่สุดในที่สุด กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 (ปัจจุบันใช้ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546) โดยมี

วัตถุประสงค์ที่จะทำให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรจะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถดำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้ว สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้าราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน ในระยะเริ่มแรกมีเจ้าอาวาส 51 แห่งรายงานเสนอจัดตั้งต่อกรมศาสนา (กองพุทธศาสนา ศึกษา, 2557)

พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ได้ให้ความหมาย “การศึกษาพระปริยัติธรรม” หมายความว่า การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมายความว่า ความหมายของวัด ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก “วัด” หมายความว่า วัดตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ “สถานศึกษาพระปริยัติธรรม” หมายความว่า สำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา หรือโรงเรียน “โรงเรียน” หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในส่วนของมาตรา 5 ได้พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ได้ระบุถึงวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม คือ (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม, 2562)

1) เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โบราณราชประเพณี และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2) เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องดีงามโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป

3) เพื่อให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง

ในมาตรา 17 สถานศึกษาพระปริยัติธรรมต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนาและพลเมืองที่ดีของสังคม

2) มีความรู้และทักษะในวิชาการทางพระพุทธศาสนา

3) มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบและวินัยสงฆ์

4) มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ

5) รู้จักบำรุงรักษาศาสนสมบัติ อนุรักษ์ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม

6) มีความภูมิใจความเป็นสมณะ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

7) มีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมสนับสนุนแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนสังคม และพระพุทธศาสนา

2.1.2 รูปแบบการศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาโดย แบ่งเป็น 2 ระดับ หรือ 2 ช่วงชั้น คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายจัดเป็นโรงเรียนใน ระบบเช่นเดียวกับรูปแบบโรงเรียนของรัฐและเอกชนทั่วไป โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 8 กลุ่มสาระ คือ ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์ 4) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5) สุขศึกษา และพลศึกษา 6) ศิลปะ 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี 8) ภาษาต่างประเทศและมีวิชาเฉพาะ ที่กำหนดให้นักเรียนคือ พระภิกษุสามเณรต้องเรียนตามนโยบายของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม คือ วิชาภาษาบาลี และวิชาพระพุทธศาสนา (อันประกอบด้วยพุทธประวัติธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ) เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาหลักพระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระไตรปิฎก สามารถนำไปเป็นเครื่องมือเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นหน้าที่สำคัญ ของพระภิกษุสามเณร ในฐานะที่เป็นศาสนทายาทผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา (คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ 2557, น. 2)

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดำเนินการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบโรงเรียนระบบเช่นเดียวกับโรงเรียนของรัฐและเอกชนทั่วไป โดยแบ่งออกเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย และใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งครอบคลุม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก นอกจากนี้ ยังมีการเรียนการสอนวิชาเฉพาะที่กำหนดโดยคณะสงฆ์และมหาเถรสมาคม ได้แก่ วิชาภาษาบาลีและวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วยพุทธประวัติ ธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาและเตรียมความพร้อมให้พระภิกษุสามเณรสามารถนำความรู้ไปใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของศาสนทายาทในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป

2.1.3 วัตถุประสงค์และการบริหารจัดการศึกษา

2.1.3.1 การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมมีวัตถุประสงค์ (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562) ดังนี้

1) เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โบราณราชประเพณี และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2) เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องดั่งงามโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใส ศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป

3) เพื่อให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง

2.1.3.2 การศึกษาพระปริยัติธรรมมี 3 แผนก คือ

1) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนามหลวง เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาภาคภาษาบาลี

2) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาภาคภาษาไทย

3) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งแผนกบาลีสนามหลวงและแผนกธรรมสนามหลวง ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งอยู่ในวัดที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา จัดการศึกษาเฉพาะสำหรับพระภิกษุสามเณรเท่านั้น โรงเรียนจะได้รับการจัดตั้งได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตหรือเห็นชอบจากมหาเถรสมาคม โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้ออกใบอนุญาต แก่ เจ้าอาวาสวัดที่ขอจัดตั้งโรงเรียน (คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ, 2557, น. 2)

การบริหารจัดการโรงเรียน เจ้าอาวาสวัดหรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นผู้จัดการและผู้จัดการเป็นผู้คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา รูปหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งจะดำเนินการคัดเลือกพระภิกษุและคฤหัสถ์ เพื่อเสนอแต่งตั้งเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน (คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ, 2557, น. 2)

2.1.4 อัตลักษณ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา นอกจากจะจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว การศึกษาธิการยังได้สนองงานคณะสงฆ์ด้านการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรมและบาลีอีกด้วย โดยได้จัดให้มี

การเรียนการสอนตามหลักสูตรนักเรียนและ บาลีให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ทั้งนี้ ในการประชุมมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2555 ที่ประชุมมหาเถรสมาคมมีมติเห็นชอบให้ปรับปรุงโครงสร้างเวลาเรียนและเกณฑ์การจบ การศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามคำสั่งประธานคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ 1/2555 ลงวันที่ 19 เมษายน 2555 เรื่องการปรับปรุงโครงสร้างเวลาเรียนและเกณฑ์การจบการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสอบผ่านธรรมสนามหลวงและบาลีสนามหลวงได้ โดยเพิ่มหน่วยกิตวิชาภาษาบาลี และวิชาพระพุทธศาสนา (พุทธประวัติ ธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ) ทั้งนี้ ผู้ที่จะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ ต้องสอบได้นักธรรมชั้นตรี เป็นอย่างต่ำ และจะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ ต้องสอบได้นักธรรมชั้นโทเป็นอย่างต่ำ (มติมหาเถรสมาคมที่ 388/2555) (คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ, 2557, น. 3)

นอกจากนี้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ยังได้ปรับตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยให้ใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตามเป้าหมายเฉพาะของสถานศึกษา (หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมคือวิชาพุทธประวัติและธรรมวินัย วิชาศาสนปฏิบัติและวิชาภาษาบาลี) นอกจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอีกด้วย ในการนี้ เพื่อให้ดำเนินการดังกล่าว สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงได้ร่วมกับสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ สทศ. จัดให้มีการสอบวัดผลทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา หรือเรียกว่า B-NET (Buddhism National Educational Test) (คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ, 2557, น. 3)

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในการจัดการศึกษาที่ผสมผสานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการเข้ากับการศึกษาพระปริยัติธรรมด้านนิกธรรมและบาลี เพื่อสืบสานและพัฒนาความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้แก่พระภิกษุและสามเณร การเรียนการสอนได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์และมหาเถรสมาคม โดยเน้นการเรียนวิชาภาษาบาลีและพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การจบการศึกษาที่เชื่อมโยงกับการสอบนักธรรมชั้นตรีและโท นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้รับการประเมินคุณภาพจาก สมศ. โดยพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเป้าหมายเฉพาะของสถานศึกษา อีกทั้งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติร่วมกับ สทศ. ยังได้จัดการสอบวัดผลทางพระพุทธศาสนา B-NET เพื่อประเมินความรู้ของผู้เรียนในระดับชาติ ทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นสถาบันที่มุ่งเน้นทั้งการศึกษาเชิงวิชาการและการพัฒนาทางธรรมควบคู่กันไป

2.1.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับนักเรียน (คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ, 2557, น. 18-19) ดังนี้

2.1.5.1 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามสาระและหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดย

- 1) วิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหาสาระ
- 2) มาตรฐานการเรียนรู้
- 3) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- 4) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

เหมาะสมกับผู้เรียน

- 5) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2.1.5.2 จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้ สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ตลอดจนผู้ที่มีความสามารถพิเศษ และผู้ที่มีความบกพร่องหรือ ด้อยโอกาส โดยฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริง สร้างสถานการณ์ตัวอย่าง

2.1.5.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน

2.1.5.4 ปลูกฝังผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม

2.1.5.5 จัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้

2.1.5.6 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและประสานความร่วมมือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

2.1.5.7 จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่ำ ๆ โดยเป็นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันของบุคลากรภายในสถานศึกษา

2.1.5.8 ส่งเสริมให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (การวิจัยในชั้นเรียน)

2.1.5.9 ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนา วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและต่อเนื่องเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

2.1.5.10 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่

1) จัดกิจกรรมแนะแนว โดย

- 1.1) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 1.2) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึก และจัดทำสื่อ
- 1.3) ให้คำปรึกษาการแก้ไขข้อบกพร่องและพัฒนาตนเอง
- 1.4) ให้คำปรึกษาการศึกษาต่อและแนะนำอาชีพ

2) จัดกิจกรรมนักเรียน โดย

- 2.1) สนับสนุนกิจกรรมตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น โครงการ
- 2.2) ส่งเสริมความถนัด ความสนใจ ความสามารถ ความต้องการของผู้เรียน เช่น ชุมนุมทางวิชาการ
- 2.3) ส่งเสริมการทำประโยชน์ต่อสังคม ต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา
- 2.4) ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม
- 2.5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้และจัดหาวัสดุอุปกรณ์
- 2.6) จัดทำแผนการจัดการกิจกรรม แบบบันทึก รายงานผล

2.1.6 การวัดและประเมินผลการเรียน

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ มีการวัดและประเมินผลการเรียน (คู่มือปฏิบัติงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ, 2557, น. 22-23) ดังนี้

2.1.6.1 การกำหนดระเบียบวัดและประเมินผล ร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำระเบียบวัดและประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายพิจารณาयर่างระเบียบประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) ประชาพิจารณ์โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- 2) เสนอคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ
- 3) ประกาศใช้ระเบียบ
- 4) ปรับปรุง พัฒนา แก้ไขให้เหมาะสมสอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

2.3.6.2 การกิจการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1) การประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และสาระ พระพุทธศาสนา

1.1) ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินและตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา โดยประเมินตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (มาตรฐานชั้นปี)

1.2) ดำเนินการประเมินผลก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบ ปรับปรุงพื้นฐานของผู้เรียน

1.3) ประเมินผลระหว่างเรียน หลังการเรียน และปลายปี เพื่อนำผลไปตัดสินการผ่านผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและตัดสินผลการเรียนรายวิชา

1.4) เลือกวิธีการประเมิน เครื่องมือการประเมินอย่างหลากหลาย เน้นการประเมิน สภาพจริงครอบคลุมสาระและเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน

1.5) ซ่อมเสริม ปรับปรุงแก้ไขผลการเรียนของผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินและส่งเสริมผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ให้พัฒนาสูงสุดเต็มความสามารถ

1.6) การตัดสินการผ่านรายวิชาตามเกณฑ์การผ่านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (มาตรฐานชั้นปี) ที่กำหนด และประเมินให้ระดับผลการเรียนจากคะแนนการผ่านการผ่านผลการเรียนที่คาดหวังทุกข้อร่วมกัน จัดการเรียนซ่อมเสริม และเรียนซ้ำรายวิชาที่ไม่ผ่านการตัดสินผลการเรียน

1.7) ให้ประชุมพิจารณาให้ผู้เรียนที่มีผลการเรียนทุกรายวิชา มีระดับการเรียนเฉลี่ยไม่ถึง “1” ให้เรียนซ้ำชั้น

1.8) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อนุมัติผลการประเมินและตัดสินผลการเรียน

2) การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.1) ครูผู้ควบคุมกิจกรรมเป็นผู้ประเมินและตัดสินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นราย

2.2) ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนใน 2 ด้าน คือ การผ่านจุดประสงค์ของกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยพิจารณาจากจำนวนเวลาเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

2.3) ตัดสินผลการปฏิบัติกิจกรรมเป็น 2 ระดับ คือ ผ่านและไม่ผ่าน โดยผู้ได้รับการตัดสินให้ผ่านจะต้องผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 2 ด้าน

2.4) ประเมินและตัดสินกิจกรรมการผ่านช่วงชั้นตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา กำหนด (ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อนุมัติผลการประเมินและตัดสินการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)

3) การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 3.1) ร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- 3.2) กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา
- 3.3) กำหนดแนวทางการดำเนินการเป็นรายบุคคล โดยประเมินทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
- 3.4) ดำเนินการประเมินและสรุปผลเป็นรายปี
- 3.5) การประเมินให้ผู้เรียนทราบและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง
- 3.6) ประเมินผ่านช่วงชั้นตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
- 4) การประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน
 - 4.1) ร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการกำหนดมาตรฐานเกณฑ์แนวทางการประเมินและการส่งเสริมผู้เรียนที่ไม่ผ่านการประเมินผลช่วงชั้น
 - 4.2) ประกาศแนวทางและวิธีการประเมิน
 - 4.3) แต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน
 - 4.4) ดำเนินการประเมินปลายปีและประเมินผ่านช่วงชั้น
 - 4.5) ผู้บริหารอนุมัติผลการประเมิน
- 5) การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ
 - 5.1) เตรียมตัวผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะรับการประเมิน
 - 5.2) เตรียมตัวบุคลากร สถานที่ และอำนวยความสะดวกในการรับการประเมิน
 - 5.3) สร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และความสำคัญแก่ครูและผู้เรียน
 - 5.4) นำผลการประเมินมาพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

กล่าวโดยสรุป การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยวิเคราะห์หลักสูตร ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ถูกปรับให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม เพื่อรองรับความแตกต่างของผู้เรียน ทั้งผู้ที่มีความสามารถพิเศษและผู้ที่ยังด้อยโอกาส นอกจากนี้ยังส่งเสริมการอ่านและใฝ่รู้ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ อีกทั้งมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและเครือข่ายชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รวมถึงการนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตร การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน และการพัฒนาครูให้สามารถจัดการ

เรียนการสอนได้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ

2.2.1 นิยามความหมายของสุขภาพ

มีหลายหน่วยงานได้ให้คำจำกัดความของสุขภาพเอาไว้ ดังนี้

องค์การอนามัยโลกได้นิยามหรือให้ความหมายของคำว่า “สุขภาพ” เอาไว้ว่า สภาวะที่สมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และมีได้หมายความเฉพาะเพียงแต่การปราศจากโรคและทุพพลภาพ” (WHO,1998)

สุขภาพ คือ “สภาวะที่สมบูรณ์ ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา สุขภาวะทั้ง 4 ด้าน มีความเชื่อมโยงถึงกัน ในขณะที่ ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง สุขภาพและสภาวะเอาไว้ว่า “ปัญญาเป็นศูนย์กลาง ถ้าปราศจากปัญญา สุขภาวะทางกาย ทางจิต และทางสังคมก็ เป็นไป ไม่ได้ การพัฒนาปัญญาต้องนำไปสู่การพัฒนา กาย จิต และสังคม การพัฒนากาย จิต และสังคม ต้องนำไปสู่การพัฒนาปัญญาทั้ง 4 ร่วมกัน จึงเกิดสภาวะที่สมบูรณ์” (ประเวศ วะสี, 2550)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้อธิบายว่า “สุขภาพ” ต้องให้ความหมายกว้างขวางขึ้นจนสามารถทะลุกรอบการมองสุขภาพแบบเดิมที่นิยามสุขภาพคือ “การไม่เป็นโรค” และมองปัญหาสุขภาพคือ “เชื้อโรคที่สามารถกำจัดได้ด้วยวัคซีนและยา” เท่านั้น นิยามของสุขภาพแนวใหม่จึงมอง สุขภาพคือ “สภาวะที่ครอบคลุมและบูรณาการทั้งมิติของกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ เข้าเป็นวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและสังคม” (มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา, 2560)

เพ็ญ สุขมาก (มปป.) ได้อธิบายถึง คำจำกัดความเรื่องสุขภาพได้มีการพัฒนาและวิวัฒนาการด้านมิติสุขภาพมาเป็นลำดับ สำหรับประเด็นความครอบคลุมด้านมิติสุขภาพนั้น ในระยะแรก ๆ คำจำกัดความของสุขภาพจะครอบคลุมเพียง 3 มิติ คือมิติทางกาย มิติทางจิตใจ และมิติทางสังคม ในระยะต่อมามีการให้คำจำกัดความที่ครอบคลุม 4 มิติ คือ มีการเพิ่มมิติทางจิตวิญญาณ หรือปัญญา ในต่างประเทศใช้ศัพท์มิติทางจิตวิญญาณ (Spiritual Wellbeing) สำหรับประเทศไทยใช้ มิติทางปัญญา (Wisdom Wellbeing) แม้ว่าในมิติที่ 4 จะยังเป็นที่ถกเถียง และยังไม่มีการยอมรับอย่างกว้างขวางมากนัก ปัจจุบันแม้แต่องค์การอนามัยโลกยังคงใช้คำจำกัดความที่ ครอบคลุมมิติทางสุขภาพ 3 มิติ

(วิชัย โชควิวัฒน์, 2550) แต่มีบางประเทศที่ใช้ 4 มิติโดยเพิ่มมิติทางจิตวิญญาณ (Spiritual Wellbeing) เช่น นิวซีแลนด์ สำหรับประเทศไทยมีหลายหน่วยงานที่ยอมรับ และใช้คำจำกัดความของสุขภาพที่ครอบคลุม ทั้ง 4 มิติ (เพ็ญ สุขมาก, มปป.)

มณี อากานันท์กุล (2561) ให้ความหมายเกี่ยวกับสุขภาพว่า “สุขภาพ” มีความหมายหลากหลาย ขึ้นกับแนวคิดทางปรัชญาและบริบทที่ใช้สนับสนุนในการกำหนดความหมายในแนวคิดด้านชีวการแพทย์ (Biomedical Concept) สุขภาพ หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรค สำหรับแนวคิดด้านนิเวศวิทยา (Ecological Concept) สุขภาพ หมายถึง ความสมดุลระหว่างคนและ สิ่งแวดล้อมรอบตัวคน รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง คน สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม แนวคิดด้านจิตใจ (Psychological Concept) สุขภาพ หมายถึง ความ เชื่อมโยงของความเป็นบุคคล ได้แก่ ความเข้าใจตนเอง ความสามารถในการบริหารจัดการ และการรู้คุณค่า เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ โดยทำให้เกิดการทำงาน ประสานกันระหว่างกายและจิตใจของบุคคล รวมทั้งการมีจิตใจและอารมณ์เชิงบวก ได้แก่ ความสุข และการปราศจากจิตใจและอารมณ์เชิงลบ เช่น ซึมเศร้า วิตกกังวล มีความพึงพอใจในชีวิต แนวคิดด้านจิตสังคม (Psychosocial Concept) สุขภาพ ไม่ได้หมายถึงเฉพาะ สุขภาพกายอย่างเดียว แต่สุขภาพยังเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางสังคม จิตใจ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองที่แต่ละบุคคลเข้าไป เกี่ยวข้อง สุขภาพจึงหมายถึง การที่บุคคลสามารถจัดการชีวิตของตนเองได้ พึ่งพาตนเอง เข้าร่วมกิจกรรมทาง สังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น และดำรงชีวิตอยู่ในสังคม อย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ให้ความหมาย “สุขภาพ” หรือ “สุขภาพะ” ว่า ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคมและทางปัญญาหรือจิตวิญญาณ สุขภาพ หรือสุขภาพะจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเกี่ยวข้องกับทุกมิติของชีวิต ซึ่งทุกคนควรจะได้เรียนรู้เรื่อง สุขภาพ เพื่อจะได้มี ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีเจตคติ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม รวมทั้งมีทักษะปฏิบัติด้านสุขภาพจนเป็น กิจนิสัย อันจะส่งผลให้สังคมโดยรวมมีคุณภาพ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2555) ให้ความหมายเกี่ยวกับสุขภาพว่า “สุขภาพ หรือ สุขภาพะ” หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงในทุกมิติอย่างสมดุล ประกอบด้วยสี่มิติ ได้แก่ สุขภาพะทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม

ดังนั้น สุขภาพ คือ “สภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ ครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตที่ยืนยาวและมีความสุขของทุกคน ไม่ใช่เฉพาะเรื่องของความเจ็บป่วยเท่านั้น” (วิพุธ พูลเจริญ, 2544) พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 “สุขภาพคือสุขภาพะ หมายถึงภาวะที่

สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และ ปัญญา ที่เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล” (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ, 2550)

2.1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อสภาวะสุขภาพ

ปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ต่างส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงกัน และส่งผลกระทบต่อสุขภาพของตนเอง และครอบครัว และปัญหาสุขภาพของแต่ละครอบครัวก็รวมกันเป็นปัญหาในสังคมและชุมชน ในที่สุดปัญหาสุขภาพที่เกิดจากปัจจัยทั้งหลายในหลายสังคมและหลายชุมชนก็กลายเป็นปัญหาระดับชาติที่จะต้องมีการวางแผนแก้ไขเป็นนโยบายชาติ เพราะปัญหาสุขภาพของประชาชนบั่นทอนการพัฒนาประเทศในทุกด้าน รวมทั้งก่อภาระการแบกรับแก่ครอบครัว สังคม และชุมชน คิดเป็นค่าใช้จ่ายที่จะต้องนำมาบำบัดรักษาเป็นเงินจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสุขภาพทางกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อ สภาวะสุขภาพจะทำให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาและวางแผนหาวิธีการป้องกันสุขภาพประชาชน โดยแบ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพเอาไว้ ดังนี้ (ดาวิวรรณ์ เศรษฐวิธรรม นานะพันธ์ กิ่งวงษา และวรินทร์ อธิติยะ, 2547)

1) ด้านปัจเจกบุคคล

1.1) พฤติกรรมของประชาชนที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น พฤติกรรมการบริโภคไม่เหมาะสม พฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม พฤติกรรมการทำงานที่ไม่คำนึงถึงความปลอดภัย พฤติกรรมการขับขี่ยานพาหนะที่เสี่ยง เป็นต้น

1.2) พันธุกรรม โรคที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรมทำให้ประชาชนมีสุขภาพไม่ดีตั้งแต่แรกเกิด เช่น ธาลัสซีเมีย เบาหวาน ความดันโลหิตสูง เป็นต้น

1.3) ความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการเลี้ยงดู กระบวนการทางสังคม และสื่อโฆษณา ทำให้ประชาชนสนใจสุขภาพเมื่อเจ็บป่วยเท่านั้น ไม่ให้ความสำคัญและไม่ตระหนักถึงการทำตนให้มีสุขภาพดี

2) ด้านสภาพแวดล้อม

2.1) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ การขยายตัวอย่างมากด้านเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมด้านสุขภาพ ได้แก่ อุตสาหกรรมยา เคมีภัณฑ์ อาหาร เครื่องสำอาง และบริการสาธารณสุขทั้งโรงพยาบาลของรัฐและเอกชน ทำให้ประชาชนคาดหวังว่าจะได้รับบริการสุขภาพที่สะดวกและมีคุณภาพ ทำให้บริการสุขภาพมีราคาแพง

2.2) การศึกษา อัตราการรู้หนังสือสูงขึ้น มีโอกาสศึกษาต่อสูงขึ้นโดยเฉพาะสตรี ทำให้ครอบครัวมีสุขภาพดีขึ้น เพราะมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษา สุขภาพตนเองและครอบครัว

2.3) การเมืองกับการปกครอง การปกครองที่เป็นประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพตนเอง โดยผ่านองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค และสื่อมวลชน ที่จะเข้าไปควบคุมและลดการขยายตัวของผลิตภัณฑ์และบริการที่ส่งผลต่อสุขภาพประชาชน และการลดบทบาทของบริการสุขภาพของภาครัฐ เนื่องจากจำกัดการเติบโตของภาคราชการ ทำให้การจัดบริการสุขภาพของภาคเอกชนทวีความสำคัญมากขึ้น

2.4) โครงสร้างพื้นฐาน การขยายตัวของ การสื่อสาร การคมนาคม การสาธารณสุข โภค ทำให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารรวดเร็ว เป็นประโยชน์ต่อการแสวงหาความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเอง

2.5) ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะทางการแพทย์ มีวิธีการรักษาโรคแนวใหม่ ใช้เครื่องมือที่มีราคาแพง ทำให้ประชาชนต้องเสียค่าบริการ เพิ่มขึ้น คนจนไม่มีเงินจ่าย ค่ารักษาพยาบาล

2.6) ปัจจัยทางด้านสังคม อื่น ๆ เช่น วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ศีลธรรม และจริยธรรม ส่งผลต่อสุขภาพทั้งด้านดีและด้านเสีย ได้แก่ การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ยาบ้าและยาเสพติดต่าง ๆ ส่วนหนึ่งเกิดจาก ระบบการโฆษณา มีผลไปบั่นทอนสุขภาพ และเสี่ยงต่อการติดโรคเอดส์เพิ่มขึ้น

2.7) การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร ประชาชนมีอายุขัยเฉลี่ยสูงขึ้น อัตราการเพิ่มของประชากรลดลง ทำให้การดูแลเด็กลดลง มีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นและโรคของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และการอพยพแรงงานผิดกฎหมาย ส่งผลต่อสุขภาพของ ประชาชนชาวไทยตามแนวชายแดน

2.8) การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ป่าไม้ลดลง ดินมีคุณภาพต่ำ มลพิษทางอากาศ การปนเปื้อนของแหล่งน้ำผิวดิน ขยะและสิ่งปฏิกูล การใช้สารเคมีและวัตถุอันตรายมากขึ้น ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพ ชีวิตของประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง และเสี่ยงต่ออันตราย

2.9) ด้านชีวภาพ การเปลี่ยนแปลงของจุลชีพ แมลงและสัตว์นำโรค ส่งผลต่อการรักษาพยาบาลและสุขภาพ เนื่องจากจุลชีพดื้อยา จุลชีพบางชนิดกลับมาก่อความรุนแรงใหม่ จุลชีพบางชนิดไม่มียารักษาและไม่สามารถป้องกันได้ และจุลชีพบางชนิดไม่มียารักษาและไม่สามารถป้องกันได้ และยาชนิดใหม่มีราคาแพง (ดาวิวรรณ์ เศรษฐีธรรม นาคะพันธ์ กิ่งวงษา และวรินทร์ อิชิตะ, 2547)

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่มีผลต่อสภาวะสุขภาพของประชาชนมีความเชื่อมโยงกัน ระหว่างปัจจัยด้านปัจเจกบุคคลและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวม ในด้านปัจเจกบุคคล พฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม เช่น การบริโภค

อาหารที่ไม่ถูกต้อง พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และการขับชี่ยานพาหนะที่ไม่ปลอดภัย ล้วนเป็นสาเหตุของปัญหาสุขภาพ นอกจากนี้ พันธุกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพยังมีอิทธิพลต่อการดูแลสุขภาพของบุคคล ด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ล้วนมีผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพ เช่น การขยายตัวของเศรษฐกิจและเทคโนโลยีทางการแพทย์ ทำให้บริการสุขภาพมีคุณภาพมากขึ้นแต่มีต้นทุนสูง ในขณะที่การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและการสื่อสารช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของประชากร เช่น อายุขัยที่เพิ่มขึ้น และปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดโรคเรื้อรังและปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้น การศึกษาปัจจัยเหล่านี้ จะช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางป้องกันและพัฒนานโยบายด้านสุขภาพที่เหมาะสมเพื่อลดภาระด้านสุขภาพของประชาชนและประเทศในระยะยาว

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะและการสร้างเสริมสุขภาวะ

2.3.1 นิยาม ความหมายของสุขภาวะ และการสร้างเสริมสุขภาวะ

ตามพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 สุขภาพ หรือ สุขภาวะ หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทาง ปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ดังนั้น สุขภาวะพื้นฐานจึงหมายถึง การที่คนเรามีสุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นสุขภาวะขั้นพื้นฐานที่สำคัญ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและมีความสมดุล (กระทรวงสาธารณสุข, 2559)

ปิยะธิดา นาคะเกษียร (2558) กล่าวว่า การสร้างเสริมสุขภาพ คือ กระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้ มนุษย์สามารถควบคุมและปรับพฤติกรรมสุขภาพให้ดีขึ้น มีความผาสุกทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ทั้งใน ระดับปัจเจกบุคคลและกลุ่มคน สามารถวิเคราะห์ ถึงแรงบันดาลใจ ความต้องการ รวมถึงความสามารถในการ ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม กฎบัตรออกตาวานับเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพ ที่หมายรวมถึง การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชน การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล และการปรับระบบบริการ

มณีรัตน์ ธีระวิวัฒน์ (2559) รายงานว่า คณะกรรมการความร่วมมือกำหนดคำศัพท์ด้านสุขภาพศึกษา และการส่งเสริมสุขภาพ ของสหรัฐอเมริกา (The Joint Committee on Health Education and Health Promotion Terminology, 2001) ได้กำหนดความหมายของคำว่า “สุขศึกษาและส่งเสริม

สุขภาพ” ไว้ว่า สุขศึกษาเป็นผลรวมของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้กำหนดขึ้นโดยใช้ทฤษฎีเป็นฐาน ซึ่งดำเนินการเพื่อให้ บุคคล กลุ่ม และชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารและทักษะที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีในเรื่องสุขภาพ

ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 สุขภาพ หรือ สุขภาวะ หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทาง ปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ดังนั้น สุขภาวะพื้นฐานจึงหมายถึง การที่คนเรามีสุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นสุขภาวะขั้นพื้นฐานที่สำคัญ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและมีความสมดุล (กระทรวงสาธารณสุข, 2559)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ รายละเอียดของ สุขภาพ ทั้ง 4 มิติ มีดังนี้

1) สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางร่างกาย (Physical Wellbeing) หมายถึง ร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง คล่องแคล่ว มีกำลัง ไม่เป็นโรค ไม่พิการ มีเศรษฐกิจหรือปัจจัยที่จำเป็นพอเพียง ไม่มีอุปสรรคอันตราย และมีสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ

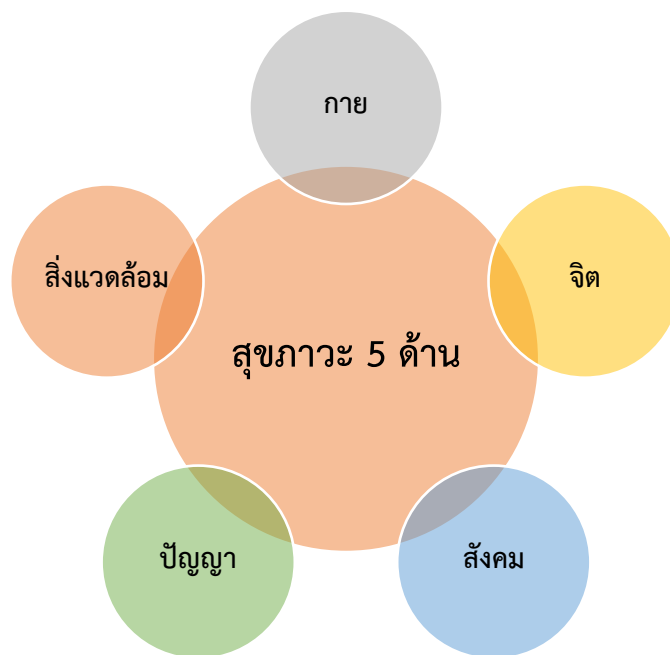
2) สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางจิตใจ (Mental Wellbeing) หมายถึง จิตใจที่มีความสุข ร่าเริง คล่องแคล่ว ไม่ติดขัด มีความเมตตากับสรรพสิ่ง มีสติ มีสมาธิ มีปัญญา รวมถึงการลดการเห็นแก่ตัวลงไปด้วย

3) สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางสังคม (Social Wellbeing) หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดี มี ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมมีความยุติธรรม มีความเสมอภาค มีมาตรฐาน มีสันติภาพ มีความเป็น ประชาสังคม มีระบบบริการที่ดี และมีระบบบริการที่เป็นกิจการทางสังคม

4) สุขภาวะทางจิตวิญญาณหรือปัญญา (Spiritual or Wisdom Wellbeing) คือสุขภาวะที่เกิดขึ้นเมื่อทำความดี หรือจิตสัมผัสกับสิ่งที่ดี อันสูงส่ง เช่นการเสียสละ การมีความเมตตา กรุณา การเข้าถึง พระรัตนตรัย การเข้าถึงพระเจ้า

ทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นสุขภาวะพื้นฐานที่ดี มีความจำเป็นในการพัฒนา เพื่อให้การดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ทั้งกายและจิต อาจกล่าวได้ว่า ไม่ใช่เพียงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ แต่รวมถึงการมีชีวิตที่มีร่างกายแข็งแรง จิตใจแข็งแรง มีความสุขอยู่ในสังคมโลกปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น สุขภาวะขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน เป็นสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นเร่งด่วนในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่จะต้องดำเนินการให้มีการวางแผนการจัดกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อพัฒนาสุขภาวะขั้นพื้นฐานและการช่วยเหลือทุกชีวิต โดยเฉพาะเด็กในทุกช่วงวัยจะเจริญเติบโต และมีพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการเรียนรู้อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ชีวิตที่มีคุณภาพในอนาคตตลอดจนครอบครัว สังคม และชุมชนให้สามารถอยู่ได้อย่างปลอดภัย ดังนั้นสุขภาวะที่สมบูรณ์

ทุก ๆ ด้านจะเชื่อมโยงกัน และจะสะท้อนถึงความเป็นองค์รวมอย่างแท้จริงของสุขภาพที่เกื้อหนุนและเชื่อมโยงกันทั้ง 4 มิติ ได้แก่ กาย จิต สังคม และปัญญา ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 สุขภาวะ 5 ด้าน

2.3.2 แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมสุขภาพและสุขภาวะ

จากการศึกษาของ พลพิพัฒน์ สุขพัฒน์ธี และหนึ่งฤทัย คณานนท์ (2564) ได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมสุขภาพและสุขภาวะ จากนักวิชาการที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2527 (ค.ศ. 1984) คณะทำงานขององค์การอนามัยโลก สำนักงานภูมิภาค แห่งยุโรป ได้ประชุมและอภิปรายเกี่ยวกับ แนวคิดและหลักการของการสร้างเสริมสุขภาพ ไว้ว่าการสร้างเสริม สุขภาพได้กลายเป็นศูนย์รวมแนวคิดต่าง ๆ ที่ใช้พัฒนารูปแบบสุขภาพ เป็นยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงประชาชนและ สิ่งแวดล้อม โดยการสร้างเสริมสุขภาพเป็นกระบวนการที่เอื้อให้ประชาชนสามารถควบคุมและปรับปรุงสุขภาพของ ตนเองได้ ซึ่งแนวคิดนี้ถูกพัฒนาจากแนวคิดสุขภาพที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลสามารถจัดการความต้องการของ ตนเองในสองรูปแบบ รูปแบบที่หนึ่ง คือ การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลตระหนักถึงความต้องการและสามารถทำให้ สัมฤทธิ์ผลได้ ส่วนอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล สามารถปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมหรือไม่ก็ปรับตัว ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ดังนั้น แนวคิดสุขภาพจึงเป็นแนวคิดที่เน้นที่ทรัพยากรด้านบุคคลและสังคม เฉก เช่นเดียวกับทรัพยากรทางกายภาพ (สินศักดิ์ชนม์ อุ่นพรมมี, อ่างถึงโน พลพิพัฒน์ สุขพัฒน์ธี และหนึ่งฤทัย คณานนท์, 2564)

อัจฉรา ปุราคม และ ยอดแก้ว แก้วมหิงสา (2556 อ้างถึงใน พลพิพัฒน์ สุขพัฒน์ธี และ หนึ่งฤทัย คณานนท์, 2564) กล่าวถึง ลักษณะของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เพื่อสร้างแบบประเมินแบบแผนชีวิตและสุขนิสัย โดยพฤติกรรมส่งเสริม สุขภาพประกอบด้วยพฤติกรรม 10 ด้าน ดังนี้

- (1) ความสามารถในการดูแลตนเองโดยทั่วไป (General Competence in Self-Care)
- (2) การปฏิบัติด้านโภชนาการ (Nutrition Practices)
- (3) การออกกำลังกายและกิจกรรมเพื่อการพักผ่อน (Physical or Recreational Activity)
- (4) รูปแบบการนอนหลับ (Sleep Patterns)
- (5) การจัดการความเครียด (Stress Management)
- (6) การตระหนักและความภูมิใจในควมมีคุณค่าของตน (Self-Actualization)
- (7) การมีจุดมุ่งหมายในชีวิต (Sense of Purpose)
- (8) การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น (Relationships with others)
- (9) การควบคุมสภาวะแวดล้อม (Environmental Control)
- (10) การใช้ระบบบริการสุขภาพ (Use of Health Care System)

มณีรัตน์ ชีระวิวัฒน์ (2559) การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลโดยทั่วไป หรือเฉพาะกลุ่ม บุคคล เพื่อป้องกันการเกิดโรคที่เห็นได้ชัดเจน คือ การรณรงค์เรื่องสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ ดังนี้

- (1) ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด
- (2) รักษาฟันให้แข็งแรงและแปรงฟันทุกวันอย่างถูกต้อง
- (3) ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังขับถ่าย
- (4) กินอาหารสุก สะอาด ปราศจากสารอันตรายและหลีกเลี่ยงอาหารรสจัด สีสูดฉาด
- (5) งดบุหรี่สุรา สารเสพติด การพนันและการสำส่อนทางเพศ
- (6) สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น
- (7) ป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท
- (8) ออกกำลังกายสม่ำเสมอและตรวจสุขภาพประจำปี
- (9) ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ
- (10) มีสำนึกต่อส่วนรวมร่วมสร้างสรรค์

วาริณี เอี่ยมสวัสดิกุล (2561) กล่าวถึงการสร้างเสริมสุขภาพในสถานศึกษาให้สัมฤทธิ์ผล จะต้อง นำกลวิธีการสร้างเสริมสุขภาพตามกฎบัตรอตตาวามาดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุม โดยมี ยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่

- (1) การสร้างนโยบายที่จะเป็นสถานศึกษาสร้างเสริมสุขภาพ
- (2) การสร้างสรรคสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ และสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง
- (3) การเสริมสร้างกิจกรรมชุมชน เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคให้เข้มแข็ง โดยเน้นการรวมตัวของกลุ่มบุคคลที่มีความต้องการ และปัญหาสุขภาพคล้ายคลึงกัน ในรูปของชมรมหรือกลุ่ม

(4) การพัฒนาทักษะส่วนบุคคลที่จำเป็นเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรคของนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ บุคลากร ผู้ปกครอง และผู้อาศัยในชุมชนรอบ สถานศึกษา ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ด้วยกลวิธีที่หลากหลาย

(5) การปรับเปลี่ยนระบบบริการสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค Pender (1987 อ้างถึงใน พลพิพัฒน์ สุขพัฒน์ธี และหนึ่งฤทัย คณานนท์, 2564) ได้ศึกษาการส่งเสริมสุขภาพจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งเน้นความสำคัญ ของสติปัญญาที่จะช่วยควบคุมพฤติกรรม แนวคิดนี้เชื่อว่าบุคคลจะลงมือกระทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพตลอดจนปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต เป็นผลจากการได้รับอิทธิพลของ ปัจจัย 3 คือ ปัจจัยด้านความรู้ - การรับรู้ของบุคคล (Cognitive Perceptual Factors) ปัจจัยส่งเสริม (Modifying Factors) และสิ่งชักนำในการปฏิบัติ (Cues to Action) ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

(1) ปัจจัยด้านความรู้ - การรับรู้ (Cognitive Perceptual Factors) ปัจจัยนี้นับเป็นกระบวนการขั้นแรกของการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติ และคงไว้ซึ่งพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของบุคคล และที่สำคัญปัจจัยด้านนี้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ปัจจัยด้านนี้ประกอบด้วย

- ความสำคัญของสุขภาพ (The Importance of Health)
- การรับรู้การควบคุมสุขภาพ (Perceived Control of Health)
- การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Perceived Self Efficacy)
- คำจำกัดความของสุขภาพ (Definition of Health)
- การรับรู้ต่อภาวะสุขภาพ (Perceived Health Status)
- การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ
- การรับรู้อุปสรรคของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ (Perceived Barriers of Health Promoting Behaviors)

(2) ปัจจัยส่งเสริม (Modifying Factors) จะส่งผลต่อการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพทางอ้อม โดยผ่านปัจจัยด้านความรู้ และการรับรู้ ปัจจัยด้านนี้ประกอบด้วย

- ปัจจัยทางประชากร (Demographic Factors)
- ลักษณะทางชีววิทยา (Biological Characteristics)
- อิทธิพลระหว่างบุคคล (Interpersonal Influences)
- ปัจจัยสถานการณ์ (Situational Factors)
- ปัจจัยพฤติกรรม (Behavior Factors)

(3) สิ่งชักนำในการปฏิบัติ (Cues to Action) มี 2 ลักษณะ คือ สิ่งชักนำภายใน เช่น การรับรู้ ถึงศักยภาพของตนเอง และ สิ่งชักนำภายนอก เช่น การพูดคุยสนทนากับบุคคลอื่น ล้วนมีส่วนผลักดันหรือ สนับสนุนให้บุคคลมีพฤติกรรมส่งเสริม

Pender, Murdaugh and Parsons (2002 อ้างถึงใน พลพิพัฒน์ สุขพัฒน์ธี และหนึ่งฤทัย คณานนท์, 2564) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการส่งเสริมสุขภาพว่า เป็นทฤษฎี ส่งเสริมสุขภาพที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการออกกำลังกายและการสร้าง แบบแผนการดำเนินชีวิตมองบุคคลแบบองค์รวม ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม มีพื้นฐานมาจากแนวคิด และทฤษฎีทางจิตสังคมต่าง ๆ เช่น แนวคิดด้านการรู้คิด ทฤษฎีการให้คุณค่า ทฤษฎีความคาดหวัง และทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม โดยให้ความสำคัญกับคุณลักษณะและประสบการณ์ของบุคคล การคิดรู้และอารมณ์ที่จำเพาะต่อพฤติกรรม รวมถึงพฤติกรรมผลลัพธ์ ดังนั้น การออกแบบกิจกรรม เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพจึงต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของปัจจัยในแต่ละบุคคล

2.3.3 โรงเรียนสุขภาพ

องค์การอนามัยโลก หรือ World Health Organization (1998) ได้ให้คำจำกัดความของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพดังนี้ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ คือ โรงเรียนที่มีขีดความสามารถ แข็งแกร่ง มั่นคงที่จะเป็น สถานที่ที่มีสุขภาพอนามัยที่ดี เพื่อการอาศัย ศึกษา และทำงาน

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2559) ได้ให้ความหมายของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ คือ โรงเรียนที่มีความร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อการมีสุขภาพดีของทุกคนในโรงเรียน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2560) โรงเรียนสุขภาพ คือ โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมให้ “ผู้เรียนเป็นสุข” โดยการปรับสภาพเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเพิ่มพฤติกรรมสุขภาพ จัดโครงสร้างและระบบต่าง ๆ ให้โรงเรียน สภาพแวดล้อม ครอบคลุม

และชุมชนเป็นพื้นที่ปลอดภัย และส่งเสริมสุขภาพของผู้เรียนทั้งด้านกาย ใจ สังคม และปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการรับการเปลี่ยนแปลงสู่โลกยุคเทคโนโลยีดิจิทัล

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนสุขภาพะ หมายถึง สถานศึกษาที่ส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียน โดยมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ทั้งทางกาย ใจ สังคม และปัญญา ผ่านการพัฒนาพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพ การลดปัจจัยเสี่ยง และการจัดระบบที่ปลอดภัยทั้งในโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุข มีทักษะที่จำเป็นในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และสามารถดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

โรงเรียนสุขภาพะเป็นโรงเรียนที่มีรูปแบบกระบวนการบริหารจัดการใหม่ที่ยึดเอาสุขภาพเป็นตัวตั้งเพื่อให้ผู้เรียนเป็นสุข องค์กรเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข มีวิถีที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาพะมีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2560) ระบุว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นโรงเรียนสุขภาพะ มีดังนี้

ด้านที่ 1 ผู้เรียนเป็นสุข หมายถึง ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดีในด้านร่างกาย จิตใจ ทักษะชีวิต ความเป็นพลเมืองดีและมีความรักในการเรียนรู้ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้

- 1) ผู้เรียนมีสุขภาพกายแข็งแรง ได้แก่
 - 1.1) รับประทานอาหารถูกสุขลักษณะ
 - 1.2) ดูแลความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า
 - 1.3) ออกกำลังกายสม่ำเสมอ
 - 1.4) ไม่สูบบุหรี่
 - 1.5) ไม่ดื่มสุรา
 - 1.6) ร่างกายสมส่วนไม่เป็นโรคอ้วน
 - 1.7) บริโภคผักและผลไม้เพียงพอ
- 2) ผู้เรียนร่าเริงแจ่มใส ได้แก่
 - 2.1) มองโลกในแง่ดี
 - 2.2) ทักทายปราศรัย
- 3) ผู้เรียนมีทักษะการปฏิเสธให้ตนเองพ้นจากอันตราย ได้แก่
 - 3.1) ปฏิเสธการถูกชักชวนให้ดื่มแอลกอฮอล์สูบบุหรี่ สิ่งเสพติด อื่น ๆ ปฏิเสธการมี

เพศสัมพันธ์

- 3.2) ไม่เล่นการพนันทุกชนิด
- 3.3) การตั้งครุภีในวัยเรียน
- 3.4) การตายด้วยอุบัติเหตุ
- 4) ผู้เรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้แก่
 - 4.1) ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน
 - 4.2) รัก และเอื้ออาทรต่อเพื่อน
 - 4.3) มาโรงเรียนทุกวัน
 - 4.4) มีการทำกิจกรรมทางกายเป็นประจำ
 - 4.5) มีความสุขในการดำเนินชีวิต
 - 4.6) อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น
 - 4.7) อยู่ในชุมชนและท้องถิ่นเข้มแข็ง
- 5) ผู้เรียนมีวินัย รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ
- 6) ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ได้แก่
 - 6.1) ขอบอาสาช่วยเหลือผู้อื่น
 - 6.2) ประหยัดน้ำประหยัดไฟ
- 7) ผู้เรียนกระตือรือร้นให้ความสนใจในการเรียน หมั่นแสวงหาความรู้จาก แหล่งเรียนรู้เช่น ห้องสมุด ครูประจำวิชา หรืออินเทอร์เน็ต

ด้านที่ 2 โรงเรียนเป็นสุข หมายถึง โรงเรียนที่มีระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้เรียน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีข้อกำหนดในการพัฒนาแบ่งเป็น 3 ส่วน 14 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

2.1 ระบบการบริหาร หมายถึง การจัดการองค์กรเพื่อการเปลี่ยนแปลงแบบมีส่วนร่วมและร่วมรับผิดชอบ โดยการสร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้

1) ผู้บริหารใช้การสื่อสารแนวราบเพื่อให้เกิดพลังการขับเคลื่อนการบริหารจัดการองค์กรได้แก่ โรงเรียนมีแผนการดำเนินงานด้านสุขภาวะอันเกิดจาก การระดมความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียน มีโครงสร้างคณะทำงานและติดตามการสร้างเสริมสุขภาวะที่ชัดเจน และมีแผนการประเมินการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาวะอย่างเป็นขั้นตอน

2) ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งสู่โรงเรียนสุขภาวะ โดยจัดการเรียนโดยใช้ชีวิต ชุมชน และสิ่งแวดล้อมเป็นตัวตั้ง มีหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อกับผู้เรียน

3) การบริหารจัดการโดยสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นทีมเพื่อให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยผู้บริหารและครูได้พูดคุยเกี่ยวกับการเรียนการสอนในทุกสัปดาห์

4) มีการบริหารองค์กรแบบมีส่วนร่วม โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ แผนพัฒนากลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการที่มุ่งไปสู่โรงเรียนสุภาพ และร่วมรับผิดชอบต่อผลการบริหาร

2.2 การพัฒนาครู ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้

1) สร้างวุฒิภาวะความเป็นครูส่งเสริมให้มีคุณธรรม จริยธรรม แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง

2) ส่งเสริมให้ครูมีการออกแบบและจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบมีส่วนร่วมอย่างหลากหลาย ใช้จิตวิทยาเชิงบวกในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มุ่งสู่ผู้เรียน

3) ส่งเสริมและพัฒนาครูเพื่อสร้างนวัตกรรม ที่สามารถนำไปใช้สำหรับการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง

4) ส่งเสริมให้ครูมีทักษะความรู้ความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน

5) สร้างให้ครูเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์และสื่อสารที่ดีมีทักษะการทำงานเป็นทีมแบบกัลยาณมิตร สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

2.3 การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ตัว บ่งชี้

1) ออกแบบการเรียนรู้บูรณาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาปัญญาภายในและภายนอก

2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่

21

3) จัดบรรยากาศและสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นวิถี

5) วัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย

ด้านที่ 3 สภาพแวดล้อมเป็นสุข หมายถึง โรงเรียนที่จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ปลอดภัยปอดอบายมุข เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะผู้เรียน ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้

1) โรงเรียนบูรณาการระบบบริหารจัดการสภาพแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวม

2) โรงเรียนพัฒนาระบบป้องกันภัยและตรวจสอบสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง

3) โรงเรียนสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย ปลอดภัยปอดอบายมุข สิ่งเสพติด เอื้อต่อการเรียนรู้

4) โรงเรียนเป็นต้นแบบในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

5) โรงเรียนบริหารจัดการสภาวะโภชนาการได้อย่างเป็นระบบตามมาตรฐาน

ด้านที่ 4 ครอบครัวเป็นสุข หมายถึง โรงเรียนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองของผู้เรียน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

1) สร้างความรู้ความเข้าใจของครอบครัวเกี่ยวกับแนวคิดโรงเรียนและครอบครัว
สภาวะ

2) พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน

3) ส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้มี
สภาวะ เช่น การอาสาเป็นวิทยากรท้องถิ่น การอาสาเป็นกรรมการสถานศึกษา เป็นต้น

ด้านที่ 5 ชุมชนเป็นสุข หมายถึง โรงเรียนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคล และองค์กรใน
ชุมชน เพื่อเสริมสร้างสภาวะของผู้เรียน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

1) ชุมชนและโรงเรียนดำเนินการร่วมกันสู่เป้าหมายโรงเรียนสภาวะ

2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา เช่น การถ่ายทอดภูมิ
ปัญญาชาวบ้านให้แก่ผู้เรียน การสนับสนุนทรัพยากร เป็นต้น

3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ อย่างหลากหลายการ
พัฒนาโรงเรียนสภาวะจะเกิดขึ้นได้ด้วยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา
ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ซึ่งต้องถือว่าเป็น “เจ้าของโรงเรียนร่วมกัน” และมีเป้าหมายอยู่ที่ตัวนักเรียน
เน้นการจัดกระบวนการทำงานให้เกิดการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทุกฝ่าย ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบความเป็นโรงเรียนเป็นสุข

โรงเรียนสุขภาวะจึงเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เป็นทางออกสำคัญยิ่งของการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนสู่สุขภาวะ เนื่องจากทิศทางที่ผ่านมาเรามุ่งพัฒนาโรงเรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มุ่งสร้างเด็กเก่งที่มีความสามารถในการแข่งขันและมุ่งสู่ระบบการศึกษาที่เอาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัววัดคุณภาพโรงเรียนและคุณภาพครูจนมองข้ามเจตจำนงทางการศึกษาที่เราต้องการ “พลเมืองที่มีความสุขทั้งมิติของกายใจ สังคม และจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งกายภาพและสังคม และมีความสามารถเชิงการแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” ซึ่งจะเป็นการศึกษาที่สามารถรับมือความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้ การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้เด็กและเยาวชนให้เป็นคนที่สมบูรณ์พัฒนาไปได้อย่างรอบด้าน ในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีบริบท ความขาดแคลนใกล้เคียงกัน โรงเรียนขนาดใหญ่มุ่งสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากล หรือโรงเรียนทุกขนาด ทุกระดับต้องหันมามองรอบด้านในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เสริมสร้างศักยภาพได้อย่างสูงสุด เหตุนี้การจัดการศึกษาที่สร้างสุขภาวะในโรงเรียนมีจุดเด่นตรงที่การสร้างประชาคมการเรียนรู้ ทั้งโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนหรือภายนอกโรงเรียน เพราะที่ผ่านมาแม้องค์กร หน่วยงาน ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาต่างพยายามบอกว่า ได้จัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่ลืมไปว่าในการจัดการศึกษาอย่างไรก็ตามผู้ที่มีบทบาทสำคัญควบคู่ไปด้วยก็คือครู ดังนั้นความแตกต่างของโครงการนี้กับการจัดการศึกษาของโรงเรียน อื่น ๆ คือ การเน้นให้ครูเรียนรู้ร่วมกันไป

กับเด็กให้ได้มากที่สุดและเลิกการให้ครูเรียนรู้ผ่านการอบรม ซึ่งไม่ได้ผลอีกทั้งการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนสุขภาวะซึ่งมุ่งพัฒนาเด็กทั้งร่างกาย ความคิดอ่าน จิตใจ และทักษะทางสังคม โดยวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรภายใต้การมีบทบาทของเด็กตามความสนใจของเด็กเองซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินเห็นได้ชัดว่า เด็กมีความสุขในการเรียนมากขึ้น (มูลนิธิสถาบันการวิจัยทางการศึกษา, 2556 อ้างใน จันทรเพ็ญ ลาภมากผล, 2564)

สรุปว่า การส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในสถานศึกษา เป็นการส่งเสริมเป็นการส่งเสริมโรงเรียนที่มีรูปแบบกระบวนการบริหารจัดการใหม่ที่ยึดเอาสุขภาวะเป็นตัวตั้งเพื่อให้ผู้เรียนเป็นสุข องค์กรเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข ทั้งในมิติของกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ มีวิถีที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งกายภาพและสังคมและมีความสามารถมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) ผู้เรียนเป็นสุข 2) โรงเรียนเป็นสุข 3) สภาพแวดล้อมเป็นสุข 4) ครอบครัวเป็นสุขและ 5) ชุมชนเป็นสุข

2.4 ธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 1

2.4.1 ที่มาและความสำคัญของธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 1

ธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1 จัดทำขึ้นตามกรอบทิศทางเชิงนโยบายของธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2565 ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (2) การสร้าง สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ (3) การเสริมสร้างกิจกรรมชุมชนให้เข้มแข็ง และ (4) การเข้าถึงระบบ บริการสาธารณสุข

“ธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1” คือ ข้อตกลงร่วม หรือ กติกาที่เป็นเจตจำนงและพันธะร่วมของพระสงฆ์สามเณร และบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการ ส่งเสริมสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1 อย่างบูรณาการและเป็น องค์กรรวม และเป็นการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์สามเณร และบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคม ทั้งนี้ ธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1 เป็นการดำเนินการตามกรอบธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 3

ด้านกระบวนการนโยบายสาธารณะที่ดีและมีส่วนร่วมของภาคีทุกภาคส่วน มาตรการ (4) สร้างกลไก เครื่องมือ และพื้นที่กลาง เช่น สมัชชาสุขภาพ ธรรมนูญสุขภาพ ในเชิงประเด็นหรือเชิง พื้นที่ เพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีความร่วมมือกันและสร้างความเป็นเจ้าของในสังคมและ สุขภาพทุกระดับอย่างกว้างขวางมากขึ้น ด้านการสร้างเสริมสุขภาพและการจัดการปัจจัยสังคมที่กำหนดสุขภาพ มาตรการ (9) สร้างการรับรู้และตระหนักรู้ในหน้าที่ของประชาชนในการดูแลสุขภาพและพัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพของตนเองและสังคมอย่างสมดุลทั้งทางกาย จิต ปัญญาและสังคม รวมถึงศักยภาพบุคลากร ในการดูแลสุขภาพด้วยหลักความรอบรู้ด้านสุขภาพ โดยมีระบบสุขภาพที่เอื้อต่อการดูแลสุขภาพ รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งทางจิตและปัญญา สร้างพื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน ให้เป็นพลังเชิงบวกในการ สร้างเสริมสุขภาพ

นอกจากนี้ ธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1 เป็นไปตามกรอบ “ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติพุทธศักราช 2560” ที่เป็นข้อตกลงร่วม หรือ กติกาที่เป็นเจตจำนงและพันธะร่วมของพระสงฆ์คณะสงฆ์ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องของทุก ภาคส่วน เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ในทุกระดับ และส่งเสริมบทบาท ของพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาพของชุมชนและสังคม โดยในข้อ 32 กำหนดให้ พระสงฆ์ คณะสงฆ์ ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องของทุกภาคส่วน สามารถจัดทำธรรมนูญสุขภาพ พระสงฆ์ระดับพื้นที่ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติพุทธศักราช 2560 และเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

ดังนั้น ธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1 คือ กรอบ ทิศทาง หรือข้อตกลงร่วม หรือกรอบกติการวมที่ พระสงฆ์ สามเณร บุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องของทุกภาคส่วน ในเขต 1 ใช้เป็นกรอบแนวทางใน การจัดทำธรรมนูญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในระดับโรงเรียน เพื่อ พัฒนาสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.4.2 สถานการณ์สำคัญด้านสุขภาพและปัจจัยส่งผลต่อสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1

ด้านที่ 1 มิติทางกาย

1. ขาดความรู้ทางกายและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสามารถ ความถนัด และความชอบ

2. ขาดความรู้เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ และการฝึกให้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ด้านที่ 2 มิติด้านจิตใจ

1. ขาดพื้นที่ในการแสดงออกอย่างเหมาะสม
2. ขาดการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมกับชุมชน
3. ขาดการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการอารมณ์ และการบริหารจัดการ
4. ขาดการจัดระบบดูแลสุขภาพจิต และการประเมินสุขภาพจิต
5. ขาดการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา เพื่อลดความเครียดสะสม
6. ขาดการจัดกิจกรรมให้สามเณร และพระสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ด้านที่ 3 มิติทางปัญญา

1. ขาดการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้ปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา
2. ขาดการสนับสนุนให้สามเณรศึกษาหาความรู้ เพื่อรู้เท่าทันโลก

ด้านที่ 4 มิติด้านสังคมและสภาพแวดล้อม

1. ขาดการจัดการพื้นที่ที่สงบ เพื่อให้สามเณรสามารถอ่านหนังสือหรือพักผ่อนได้
2. ขาดการปลูกฝังนิสัยชอบเสียสละให้สามเณรนักเรียน

2.4.3 มาตรการสำคัญ เพื่อการสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ

ศึกษา

ด้านที่ 1 มิติทางกาย มาตรการสำคัญ ประกอบด้วย

ข้อ 1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด

ข้อ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีกิจกรรมทางกาย และการพักผ่อนอย่างเหมาะสม

ข้อ 3 มีระบบการดูแลสุขภาพพระสงฆ์บนพื้นฐานของหลักพระธรรมวินัยที่เกื้อกูลต่อการฝึกฝนพัฒนาตนเอง และเอื้ออำนวยให้บรรลุเป้าหมายแห่งสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพ ทุกประการ

ข้อ 4 มีระบบและกลไกในการสร้างเสริมสุขภาพ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และป้องกันปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ และปัจจัยคุกคามสุขภาพภายในโรงเรียน โดยใช้มาตรการเชิงรุก ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ตลอดถึงการประเมินและพัฒนาระบบและกลไกให้มีประสิทธิภาพ

ข้อ 5 พัฒนาศักยภาพพระสงฆ์สามเณร ในการดูแลและเสริมสร้าง สุขภาพพระภิกษุที่เอื้อต่อพระธรรมวินัย ด้วยการจัดทำระบบฐานข้อมูล การทำแบบประเมินสถานะด้านสุขภาพ/แบบบันทึกสุขภาพนักเรียน สนับสนุนองค์ความรู้และกิจกรรมการพัฒนาสุขภาวะในรูปแบบต่าง ๆ ข้อ

6 สนับสนุนพระสงฆ์สามเณร ได้นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัยมาใช้ในการดูแลสุขภาพตนเอง อุปัชฌาย์ อาจารย์และสหธรรมิก

ข้อ 7 พระสงฆ์สามเณร ที่มีภาวะด้านสุขภาพ เช่น เริ่มอ้วน/อ้วน ค่อนข้างผอม/ผอม เตี้ย ของโรงเรียน มีความรู้และให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงและมาตรการ/กิจกรรมด้านอาหาร ออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง

ข้อ 8 ส่งเสริมให้พระสงฆ์สามเณร มีความรู้ ความเข้าใจ เข้าถึง ในระบบบริการ สาธารณสุข และชุดสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานในระบบหลักประกันสุขภาพ เพื่อประโยชน์ในการ ดูแลสุขภาพตนเอง อุปัชฌาย์ อาจารย์ และสหธรรมิก

ข้อ 9 สนับสนุนให้พระสงฆ์สามเณร เข้าถึงระบบประกันสุขภาพและสวัสดิการทางสังคม อย่างทั่วถึง

ด้านที่ 2 มิติด้านจิตใจ มาตรการสำคัญ ประกอบด้วย

ข้อ 10 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมสร้างสุขภาวะทางด้านจิตใจให้พระสงฆ์และสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้มีความสงบในจิตใจ ไม่เครียด ไม่หมกมุ่น ต่ออบายมุข

ข้อ 11 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์อันดี และการอยู่ร่วมกันในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ด้านที่ 3 มิติทางปัญญา มาตรการสำคัญ ประกอบด้วย

ข้อ 12 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ สามเณร และบุคลากร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ

ข้อ 13 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ศึกษาหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันรวมทั้งการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและมีคุณค่า

ข้อ 14 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์สามเณร และผู้เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม รักษาศีลหรือปฏิบัติตามหลักศาสนา เว้นจากการประพฤติชั่วมี มีจิตสำนึกดี ทำแต่ความดี ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่มีพฤติกรรมการลักขโมย หลอกหลวง ต้มตุ๋น ใส่ร้ายป้ายสีต่อกัน และไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด บุหรี่ สุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และการพนันทุกชนิด

ข้อ 15 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม ฝึกฝน พัฒนาจิตและปัญญาเพื่อให้ความพร้อมต่อการทำหน้าที่ในฐานะผู้สืบทอดและเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ได้อย่างเต็มที่

ด้านที่ 4 มิติด้านสังคมและสภาพแวดล้อม มาตรการสำคัญ ประกอบด้วย

ข้อ 17 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณร ช่วยเหลือสังคม มีจิตอาสา มีความรับผิดชอบต่อสังคม เสริมสร้างและสนับสนุนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จารีตประเพณี ที่ดีงามของโรงเรียน

ข้อ 18 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนในโรงเรียนปริยัติธรรม มีความเคารพเชื่อฟังครู อาจารย์ ผู้อาวุโส อย่างเคร่งครัด

ข้อ 19 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยผู้เรียนที่เรียนดี มีความประพฤติดีเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น

ข้อ 20 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณร และผู้เรียนในโรงเรียนปริยัติธรรม ปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบวินัย การเข้าเรียนทุกชั้นเรียน อย่างเคร่งครัด

ข้อ 21 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณร และผู้เรียนในโรงเรียนปริยัติธรรม ดูแลรักษาห้องเรียน ที่อยู่อาศัยให้สะอาดอย่างสม่ำเสมอเป็นเนืองนิตย์

ข้อ 22 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณร และผู้เรียนในโรงเรียนปริยัติธรรม ดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะภายในโรงเรียน ให้สะอาด จัดทำภูมิทัศน์ในชั้นเรียนของตนเองให้น่าอยู่ และให้ทุกชั้นเรียนจัดกิจกรรมทำความสะอาดและพัฒนาโรงเรียนเป็นประจำ และเอื้อต่อการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

ข้อ 23 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์สามเณร และผู้เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีการจัดการขยะ ไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงในที่หรือทางสาธารณะ หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่ก่อให้เกิดความสกปรก หรือเป็นมลพิษในโรงเรียน

ข้อ 24 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์สามเณร และผู้เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม จัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นแหล่งเรียนรู้ในการดูแลและเสริมสร้างสุขภาวะ พระภิกษุโดยชุมชนและสังคม ตามพระธรรมวินัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

โดยธรรมนุญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 1 กำหนดให้พระสงฆ์สามเณร และบุคลากร ร่วมกับสังคม ชุมชน และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสุขภาวะโดยการจัดทำธรรมนุญสุขภาพโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในระดับโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นประเด็นทางสุขภาพเรื่องใดเรื่อง หนึ่งโดยเฉพาะ หรือทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยหัวใจสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมในการออกแบบ พัฒนา ขับเคลื่อน และทบทวนธรรมนุญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาร่วมกัน

2.5 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ

การสร้างเสริมชุมชนสุขภาวะเป็นการพัฒนาตั้งแต่ ฐานรากถึงระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนเล็ก ๆ ให้มี ภูมิคุ้มกันเพื่อมุ่งไปสู่ประเทศสุขภาพดี และจัดเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของพยาบาลชุมชนที่จะต้องอาศัยความร่วมมือ และการระดมพลังจากทุกฝ่าย บนบริบทความแตกต่างด้าน ระบบสังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม เศรษฐกิจของแต่ละชุมชน โดยใช้กลยุทธ์การส่งเสริมความเข้มแข็ง การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์สร้างกระบวนการเรียนรู้ในการบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์สร้างเครือข่าย การบริหารจัดการชุมชน และกลยุทธ์สร้างความเป็นเจ้าของ ชุมชน (สมบุญ ธรรมลังกา, 2556 อ้างใน นิสากร กรุงไกรเพชร, 2559)

2.5.1 ความหมายของชุมชน

ชยันต์ วรรณระภูติ (อ้างใน สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน, มปป.) กล่าวถึงคำว่า ชุมชน หมายถึงการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งใน พื้นที่แห่งหนึ่งเพื่ออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นในการดำรงชีวิต โดยเหตุที่มีคนกลุ่มดังกล่าวอาศัยอยู่ร่วมกัน ใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต จึงมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขึ้น มีองค์กร หรือสถาบันของชุมชนและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ชุมชน หมายถึง สังคมขนาดเล็กในชนบทที่ยังไม่พัฒนา หรือสังคมหมู่บ้านที่สมาชิกของสังคมยังมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และยังสามารถรักษาแบบแผนการดำรงชีวิตบางส่วนได้

ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี (อ้างใน สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน, มปป.) ได้ให้ความหมายของชุมชน ว่า การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน จะอยู่ห่างกันก็ได้ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีเรื่องจิตใจเข้ามาด้วย มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างจะเรื่องใดก็แล้วแต่ และมีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน

2.5.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม

มียุทธศาสตร์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1: เร่งการเสริมสร้างสุขภาพคนไทยเชิงรุก มีวัตถุประสงค์หนึ่ง ที่สร้างความเข้มแข็งของ บุคคล ชุมชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคีเครือข่าย ภาคประชาชนและภาคประชาสังคมให้มีศักยภาพ สามารถช่วยเหลือดูแลตนเองและชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการสร้างและจัดการระบบสุขภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 3: พัฒนาและสร้างกลไกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการกำลังคนด้านสุขภาพ

มีวัตถุประสงค์หนึ่งที่มีมุ่งสร้างเครือข่ายกำลังคน ด้านสุขภาพ ที่ประกอบด้วยภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ภาคประชาชน (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

สถาบันพระปกเกล้า (มปป.) ได้นิยาม “การมีส่วนร่วม” เอาไว้ว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน ชุมชนและเครือข่ายทุกรูปแบบในพื้นที่

สมบัติ นามบุรี (2562) ได้นิยามการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์กร ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่ม และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคี ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย

2.5.3 ระดับการมีส่วนร่วม

การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ โดยมีข้อพึงสังเกตคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

1) ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจก ข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ

2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือผู้วางแผนโครงการ จะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจน มากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่าง ๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ เป็นต้น

3) ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4) ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบ ร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการ เหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อินนุญาโตตุลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทาง ประนีประนอมกัน เป็นต้น

5) ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6) ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหา ข้อขัดแย้ง ที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็น ดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับ ปัจจุบันบัญญัติให้ ผลของการประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติ โดยเสียงข้างมาก และแบบที่เป็นเพียงการให้ คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด

2.5.4 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังนี้

Fornaroff (1980 อ้างใน สมบัติ นามบุรี, 2562) เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

1) การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล

2) การดำเนินงาน

3) การใช้บริการจากโครงการ

4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981 อ้างใน สมบัติ นามบุรี, 2562) ได้อธิบายขั้นตอนของการมีส่วนร่วมดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุดที่ต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นได้มาจากคำถามว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารการงานและการประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

2.5.5 รูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนอื่นในสังคม จำเป็นต้องมีการเปิดโอกาสให้หลาย 13 ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นแบบชั่วคราว แบ่งปันกันช่วยเหลือ หรือร่วมกันในภาพรวมทั้งหมดด้วยกัน การมีส่วนร่วมถือเป็นกิจกรรมที่ต้องมีรูปแบบที่ชัดเจน ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องเป็นรูปธรรมก็ได้ แต่ต้องสามารถกำหนดลักษณะของกิจกรรมการมีส่วนร่วม นั้น ๆ ไว้ด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการวิจัย 4 รูปแบบดังนี้ (จินตวีร์ เกษมสุข, 2554, หน้า 3-6 อ้างใน อุบลวรรณ ภวากานันท์ และศรีณีย์ กอสนาน, 2565 หน้า 17-18) คือ

1) การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับ การแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือ ระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็น และตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น

3) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่ นั้น ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผย ไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมี องค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้ง ให้ทุกฝ่ายทราบ

4) การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ (อุบลวรรณ ภวานันท์ และศรีณย์ กอสนาน, 2565 หน้า 17-18)

ดังนั้นพอที่จะสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม เป็นการมีส่วนร่วมในเรื่องการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ซึ่งการมีส่วนร่วมมีทั้งการมีส่วนร่วมแบบโดยตรงและแบบโดยอ้อม โดยกิจกรรมการมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องมีการเข้าร่วมโดยตรงก็ได้ แต่สามารถเป็นผู้สนับสนุนแทน ก็ถือว่าได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ แล้ว ซึ่งการมีส่วนร่วมอันมีการตัดสินใจเป็นต้นนั้น ก็สามารถดำเนินการทั้งทางตรงและทางอ้อมได้เช่นเดียวกัน (อุบลวรรณ ภวานันท์ และศรีณย์ กอสนาน, 2565 หน้า 17)

สรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะ สามารถแบ่งได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การเข้าใจความหมายของการมีส่วนร่วมระดับ การมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งสามารถนำไปเป็น ตัวบ่งชี้ ความสำเร็จในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนได้ สำหรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาวะโดยใช้กลไกของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (True Participation) ระดับการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การร่วมในการวางแผน ร่วมดำเนินกิจกรรม ร่วมใช้ประโยชน์ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล ส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมจะ

ครอบคลุมการมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ ร่วมดำเนินการพัฒนาสุขภาพะ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วม ประเมินผล ผลของกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพะ จะเกิดคุณค่าทั้งต่อ คุณภาพชีวิตของผู้ได้รับการพัฒนาสุขภาพะ โดยตรงและทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ทั้งในระดับบุคคล และ ชุมชน อันนับได้ว่าเป็นผลจากการกระจายประโยชน์ต่อ ชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง และพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด (รัถยานภิศ รัชตะววรรณ และคณะ, 2561)

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พลพิพัฒน์ สุขพัฒน์ธี และ หนึ่งฤทัย คณานนท์ (2564) ได้สำรวจการส่งเสริมสุขภาพและ สุขภาพะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมสุขภาพและสุขภาพะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิต สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย วิธีการวิจัยเป็นแบบสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู อาจารย์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา จากโรงเรียนสาธิต สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ ทั่วประเทศไทย จำนวน 18 แห่ง ผลการสำรวจ พบว่า 1) ด้านการเรียนการสอน โรงเรียนสาธิตฯ ส่วน ใหญ่จัดให้มีการเรียนพลศึกษาและสุขศึกษา วิชาละ 1 ชั่วโมง/สัปดาห์ มีรูปแบบวิธีการสอนแบบกิจกรรม และวิธีการสอนแบบผสมผสาน 2) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย กีฬา การออกกำลังกาย นันทนาการ กีฬาแบดมินตันและกิจกรรม กีฬาสีเป็นกิจกรรมที่พบได้ทุกโรงเรียน นอกจากโรงเรียนสาธิตฯ จะมีสถานที่ ที่ปลอดภัย เหมาะสมและได้มาตรฐานแล้ว ยังมีงบประมาณและอุปกรณ์ที่เพียงพออีกด้วย แต่อย่างไรก็ ตามบางโรงเรียนไม่มีห้องเรียนเฉพาะทาง เช่น ห้องศิลปะการต่อสู้ ห้องยิมนาสติก หรือห้องเรียนสุขศึกษา เป็นต้น 3) ด้านการส่งเสริมสุขภาพและสุขภาพะ นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการทดสอบสมรรถภาพทางกาย เพื่อ สุขภาพ เช่น การทดสอบส่วนประกอบของร่างกาย ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความอดทนของ กล้ามเนื้อ ความ อ่อนตัวหรือความยืดหยุ่น ความอดทนของระบบไหลเวียนเลือดและระบบหายใจ เป็นต้น 4) ด้านสุขภาพและสุขภาพะ โรงเรียนสาธิตฯ ส่วนใหญ่ มีระบบประกันสุขภาพให้กับนักเรียนและจัดให้มี การตรวจสุขภาพ ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง สำหรับข้อมูลตรวจสุขภาพ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีภาวะอ้วน ท้วม มากกว่า เตี้ย ผอม และแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากที่สุด รองลงมา คือ โรคซึมเศร้า และไบโพล่า แม้ว่าโรงเรียนสาธิตฯ จะมงบประมาณและปริมาณยาและเวชภัณฑ์ที่เพียงพอ แต่บางโรงเรียนยังขาด อุปกรณ์พยาบาล ครูเวรห้องพยาบาล ตลอดจนห้องพยาบาลที่เพียงพอ ถูกสุขลักษณะ และได้มาตรฐาน สำหรับด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพและสุขภาพะของบุคลากร พบว่า โรงเรียนสาธิตฯ ส่วนใหญ่มี

บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพและสุขภาวะในระดับมากและปานกลาง สอดคล้องกับการส่งเสริม บุคลากรเข้าอบรมเกี่ยวกับสุขภาพและสุขภาวะ อย่างไรก็ตาม มีโรงเรียนสาธิตฯ เพียงร้อยละ 61 ที่ระบุว่าจำนวน บุคลากรเกี่ยวกับสุขภาพและสุขภาวะมีเพียงพอ

จันทร์เพ็ญ ลาภมากผล (2564) ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในสถานศึกษา ตามแนวพุทธศาสตร์ พบว่า โรงเรียนสุขภาวะเป็นโรงเรียนที่มีรูปแบบกระบวนการบริหารจัดการใหม่ที่ยึดเอาสุขภาวะเป็นตัวตั้งเพื่อให้ผู้เรียนเป็นสุข องค์กรเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข มีวิถีที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะมีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) ผู้เรียนเป็นสุข (Happy student) นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรง ร่าเริงแจ่มใส อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีวินัยรู้หน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ 2) โรงเรียนเป็นสุข (Happy school) โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้เรียน โรงเรียนมีการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสุขภาวะโดยสอดคล้องกับบริบทภายในโรงเรียนและท้องถิ่น 3) สภาพแวดล้อมเป็นสุข (Happy environment) โรงเรียนบูรณาการการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมพัฒนาระบบป้องกันภัย หมั่นตรวจตราอย่างสม่ำเสมอ สร้างบรรยากาศที่สะอาด ปลอดภัย ปลอดภัย ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนบริหารจัดการสภาวะโภชนาการอย่างเป็นระบบ 4) ครอบครัวเป็นสุข (Happy family) สร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวคิดโรงเรียนและครอบครัวสุขภาวะ พัฒนาความสัมพันธ์ที่ีระหว่างโรงเรียนกับครอบครัวส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ 5) ชุมชนเป็นสุข (Happy community) ชุมชนมีสถานที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และใช้ประโยชน์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้เรียน

ศศิโรธร มะโนคำ มณีรัตน์ ธีระวิวัฒน์และ นิรัตน์ อิมามี (2562) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร จำนวน 320 คน โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลและสังคม ค่า นิยม การรับรู้ ความสามารถตนเอง ปัจจัยเอื้อที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพด้านการบริโภคอาหารและการออกกำลังกาย ซึ่งประกอบด้วย การมีแหล่งทรัพยากร บริการ อุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกในการบริโภคอาหารและ การออกกำลังกาย การมีบริการสุขภาพของมหาวิทยาลัย เป็นต้น รวมถึงปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับแรงสนับสนุน จากมหาวิทยาลัย อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายอยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง ร้อยละ 76.3 และ 72.8 ตามลำดับ มีปัจจัยด้านค่านิยมในการบริโภคอาหาร และการรับรู้ความสามารถตนเองในการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพความสัมพันธ์กับพฤติกรรมบริโภคอาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) ในด้านพฤติกรรม

ออกกำลังกายมีเพียงปัจจัยการรับรู้ความสามารถ ตนเองในการออกกำลังกายเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรเน้น กิจกรรมการสร้างค่านิยมและการรับรู้ ความสามารถตนเองในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพสำหรับนักศึกษา ใหม่อย่างต่อเนื่อง

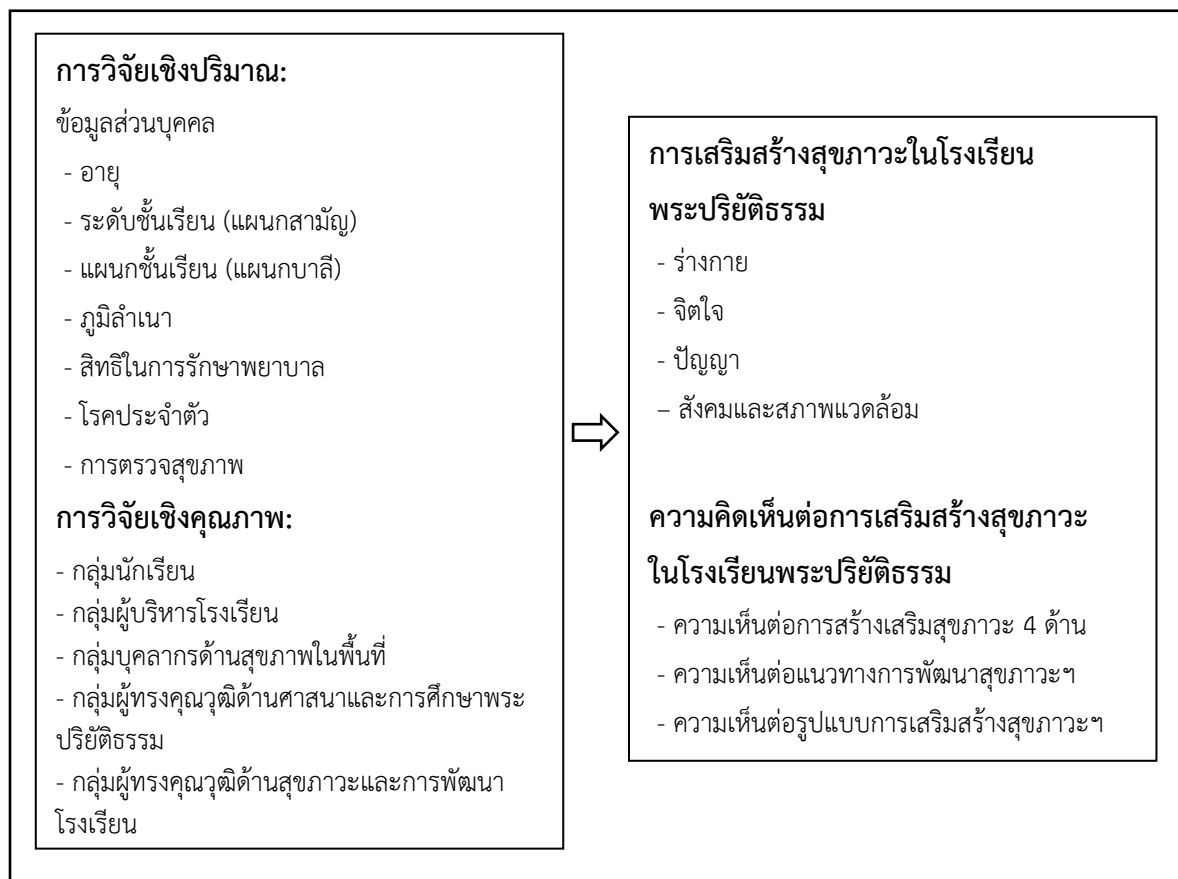
สุพจน์ย์ พัดจาด (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดตาก การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบ และตัวชี้วัด โรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์โรงเรียน สุขภาวะสำหรับ สถานศึกษา 3) พัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร สถานศึกษา และครูอนามัยโรงเรียน จำนวน 130 คน ได้มาจากการสุ่มแบบ แบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามแบบประเมิน องค์ประกอบและตัวชี้วัด แบบ สัมภาษณ์แบบประเมินแนวทาง สถิติที่ใช้ในการศึกษา คือ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี ลาต์ความสำคัญของความต้องการจ าเป็นแบบ ปรับปรุงผลการศึกษาพบว่า 1. องค์ประกอบและตัวชี้วัด โรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษามี 5 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ผู้เรียนเป็นสุข 2) โรงเรียน เป็นสุข 3) สภาพแวดล้อมเป็นสุข 4) ครอบครัวเป็น สุข และ 5) ชุมชนเป็นสุข ซึ่งด้านผู้เรียนเป็นสุขมี 6 ตัวชี้วัด ด้านโรงเรียนเป็นสุขมี 3 ตัวชี้วัดด้านสภาพแวดล้อม เป็นสุขมี 1 ตัวชี้วัด ด้านครอบครัวเป็นสุขมี 3 ตัวชี้วัด และด้านชุมชนเป็นสุข มี 1 ตัวชี้วัด 2.สภาพปัจจุบันการ ดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับ สถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนสภาพพึงประสงค์โรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 3. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุข ภาวะสำหรับ สถานศึกษาด้านผู้เรียนเป็นสุขมี 6 แนวทาง ด้านโรงเรียนเป็นสุขมี 5 แนวทาง ด้านสภาพแวดล้อมเป็น สุขมี 4 แนวทาง ด้านครอบครัวเป็นสุขมี 6 แนวทาง และด้านชุมชนเป็นสุขมี 5 แนวทาง

ปรัชญาภรณ์ โปทา (2555: 147) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โรงเรียนวิถีชุมชนท้องถิ่นกับการ เสริมสร้างสุขภาวะเพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมสุขภาวะโรงเรียนวิถีชุมชนท้องถิ่น ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านเขาตะแบก สังกัดสำนักงาน เขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลบุรีเขต3โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากยกเว้นด้านการบริหาร งบประมาณ และด้านบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรกได้แก่ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารด้านวิชาการและด้านการบริหารงบประมาณ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองและคนในชุมชนในโรงเรียนบ้านเขาตะแบกเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญ ของการศึกษา การจัดการศึกษาให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะผู้ปกครองต้องอาศัยกระบวนการการมีส่วนร่วม

จารุณี แสนลำ (2550: 98-102) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบสุขภาวะใน องค์การที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า มี 1 องค์ประกอบที่แท้จริงซึ่งประกอบด้วย 12 ตัวแปร ได้แก่ ทักษะสุขภาพ สิทธิและความเสมอภาค การนำ องค์การดีการเรียนรู้อย่างเป็นสุข บรรยากาศเป็นมิตร การจัดสวัสดิการหรือสวัสดิภาพ สิ่งแวดล้อมภายใน และโดยรอบสะอาดปลอดภัยเอื้อต่อสุขภาพ ทรัพยากร ถูกใช้อย่างประหยัดและเห็นคุณค่า โภชนาการและ สุขภาพibalการใช้ทรัพยากรที่แท้จริงการจัดการศึกษา และการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึง จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาโรงเรียน ให้สามารถบริหารจัดการและจัดกระบวนการ เรียนรู้ที่สร้างสุขภาวะแก่ผู้เรียนได้กล่าวคือโรงเรียนต้องมี เป้าหมายเพื่อสร้างเสริมให้ผู้เรียนเป็นสุข องค์การเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข

ประวิต เอราวรรณ์ (2547: 87-93) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์โครงการเกี่ยวกับการ พัฒนาระบบการจัดการและกระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาวะในโรงเรียน พบว่า สามารถจำแนกสุขภาวะที่ เป็นเป้าหมายการพัฒนาสุขภาวะในบริบทโรงเรียนได้ 4 ด้าน คือ คนมีสุขภาวะ โรงเรียนมีสุขภาวะ สิ่งแวดล้อมในและนอกโรงเรียนมีสุขภาวะ และชุมชนและสังคมมีสุขภาวะ และคุณลักษณะของคนมีสุข ภาวะต้องมีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต ทักษะสุขภาพ สิทธิความเสมอภาคจิตสานึกอนุรักษ์ คุณธรรม จริยธรรม ส่วนคุณลักษณะของโรงเรียนมีสุขภาวะ ต้องมีการนำองค์การดีการเรียนรู้อย่างเป็นสุข ตอบสนอง ต่อสิทธิเด็กและความเสมอภาค บรรยากาศเป็นมิตร ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริม กิจกรรม นักเรียนด้านสิ่งแวดล้อม มีสุขภาวะ หมายถึงทั้งในโรงเรียนและโดยรอบมีคุณลักษณะสิ่งแวดล้อม สะอาด ปลอดภัย และเอื้อต่อสุขภาพ ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเห็นคุณค่า โภชนาการ สุขภาพ อาหาร และสิ่งแวดล้อมที่ดีและด้านชุมชน/สังคมมีสุขภาวะ เป็นคุณลักษณะของครอบครัว ชุมชนหรือ สังคมรอบ โรงเรียนต้องมีคุณลักษณะ มีระบบเฝ้าระวังป้องกันปัญหานักเรียนร่วมกับโรงเรียน การระดมทรัพยากรใน ชุมชน เพื่อจัดการศึกษา รวมทั้งการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็ก การมีส่วนร่วมกับโรงเรียนจัดการศึกษา การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

ภาพที่ 2.3 สรุปกรอบแนวความคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อประเมินสุขภาวะด้านร่างกาย และจิตสังคม ของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อพัฒนาแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยการมีส่วนร่วมชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method) โดยบูรณาการระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การออกแบบการวิจัย (Research Design)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกันในลักษณะลำดับขั้นตอน (Sequential Design) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับสุขภาวะของนักเรียน และนำไปสู่การพัฒนาแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร กระบวนการวิจัยดำเนินการเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาเอกสารและกำหนดกรอบแนวคิด

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแผน นโยบาย และยุทธศาสตร์ด้านการสร้างเสริมสุขภาวะ ทั้งในระดับสากลและระดับประเทศ โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลจากการศึกษาถูกนำมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการประเมินสุขภาวะ พัฒนาแบบสอบถามประเมินสุขภาวะ พัฒนาแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

ระยะที่ 2 การประเมินสถานการณ์สุขภาพ

1. ประชากรที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1.1) ประชากรที่ใช้ศึกษาได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 อายุระหว่างระหว่าง 13-17 ปี ทุกรูป ทั้งหมด 8 แห่ง จำนวน 850 รูป (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

ประกอบด้วย

- 1.1) โรงเรียนวชิรมกุฏ แขวงบางขุนพรหม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
- 1.2) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
- 1.3) โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรือง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
- 1.4) โรงเรียนพุทธศาสตร์วิทยา แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
- 1.5) โรงเรียนวัดกาญจนสิงหาสน์วิทยา แขวงคลองซึกพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
- 1.6) โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร
- 1.7) โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดม่วงพลอยวิริยาราม แขวงบางนาใต้ เขตบางนา กรุงเทพมหานคร
- 1.8) โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง Krejcie & Morgan ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 รูป โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างในสัดส่วนที่เท่ากัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อประเมินสุขภาพของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดสุขภาพองค์รวม 4 มิติ และแนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลสุขภาพเบื้องต้น ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 9 ข้อ

ลักษณะตัวแปรพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้เพื่ออธิบายลักษณะประชากรตัวอย่าง และใช้ประกอบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ลักษณะตัวแปรพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปร	ประเภทตัวแปร	ระดับการวัด
อายุ	ตัวแปรอิสระ	อัตราส่วน (Ratio)
ระดับชั้นเรียน	ตัวแปรอิสระ	นามบัญญัติ (Nominal)
ภูมิลำเนา	ตัวแปรอิสระ	นามบัญญัติ
สิทธิการรักษาพยาบาล	ตัวแปรอิสระ	นามบัญญัติ
โรคประจำตัว	ตัวแปรอิสระ	นามบัญญัติ
การตรวจสุขภาพประจำปี	ตัวแปรอิสระ	นามบัญญัติ

ตอนที่ 2 การประเมินสุขภาวะ 4 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคมและสิ่งแวดล้อม จำนวน 21 ข้อ ได้แก่

1. มิติด้านร่างกาย (8 ข้อ)
2. มิติด้านจิตใจ (2 ข้อ)
3. มิติด้านปัญญา (4 ข้อ)
4. มิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (7 ข้อ)

ตารางที่ 3.2 การประเมินสุขภาวะ 4 ด้าน

ตัวแปรตาม	มิติสุขภาวะ	ตัวชี้วัดหลัก	จำนวนข้อ	ระดับการวัด	มาตรวัด
สุขภาวะองค์รวม ของนักเรียน	1. ด้านร่างกาย	1. พฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง 2. การเข้าถึงบริการสุขภาพ 3. กิจกรรมทางกายและการพักผ่อน 4. การจัดการปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ	8	อันตรภาค (Interval)*	Likert 5 ระดับ
	2. ด้านจิตใจ	1. ความสงบทางอารมณ์ 2. ความสัมพันธ์ที่ดีในโรงเรียน	2	อันตรภาค	Likert 5 ระดับ
	3. ด้านปัญญา	1. ความรอบรู้ด้านสุขภาพ 2. การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม 3. การปฏิบัติตามหลักศาสนา	4	อันตรภาค	Likert 5 ระดับ

	4. ด้านสังคมและ สิ่งแวดล้อม	1. ความรับผิดชอบต่อสังคม 2. การดูแลสิ่งแวดล้อม 3. บรรยากาศและความ ปลอดภัยในโรงเรียน	7	อันตราย	Likert ระดับ	5
--	--------------------------------	--	---	---------	-----------------	---

โดยผู้วิจัยใช้รูปแบบมาตรวัดประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ ได้แก่

ระดับมากที่สุด ประมาณค่าคะแนนเท่ากับ 5

ระดับมาก ประมาณค่าคะแนนเท่ากับ 4

ระดับปานกลาง ประมาณค่าคะแนนเท่ากับ 3

ระดับน้อย ประมาณค่าคะแนนเท่ากับ 2

ระดับน้อยที่สุด ประมาณค่าคะแนนเท่ากับ 1

ส่วนการคำนวณคะแนน ผู้วิจัยคำนวณคะแนนรายมิติ คำนวณโดยหาค่าเฉลี่ยของข้อคำถามในแต่ละมิติ และคำนวณคะแนนสุภาพะรวม คำนวณจากค่าเฉลี่ยรวมของทุกข้อ โดยเกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 แปลผลในระดับสูงมาก

ค่าเฉลี่ย 3.41–4.20 แปลผลในระดับสูง

ค่าเฉลี่ย 2.61–3.40 แปลผลในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81–2.60 แปลผลในระดับต่ำ

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.80 แปลผลในระดับต่ำมาก

ในการสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้เทคนิคการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย ที่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในการวิจัย ดัชนีความสอดคล้องที่ได้เท่ากับ 1.00 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ดำเนินการแก้ไข และมีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.85

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Modified Priority Needs Index: PNImodified) เพื่อระบุประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก

โดยผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณถูกนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการออกแบบแนวทางการพัฒนา รูปแบบในระยะถัดไป

ระยะที่ 3 การศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างการเสริมสร้างสุขภาวะใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร

หลังจากได้ผลการประเมินสถานการณ์สุขภาวะ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจบริบท ปัจจัยสนับสนุน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาที่เหมาะสม ผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมจำนวน 22 รูป/คน ได้แก่ รวมจำนวน 22 รูป/คน ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เป็นตัวแทน ผู้บริหารโรงเรียน (เจ้าอาวาสหรือคณะกรรมการบริหาร) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุขภาวะโรงเรียน เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้กรอบแนวคิดด้านสุขภาวะในโรงเรียนและการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในระยะพัฒนารูปแบบ ดำเนินการโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ปัจจัยเอื้อ และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่ กรุงเทพมหานคร ในการดำเนินการสัมภาษณ์ใช้กรอบแนวคิด 2 ส่วน ได้แก่ กรอบแนวคิดสุขภาวะในโรงเรียน (School Health / Health Promoting School Framework) และกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Framework) โดยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล ดังนี้

1. กลุ่มนักเรียน เพื่อสะท้อนประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับสุขภาวะในชีวิตประจำวัน และการรับรู้ต่อการเสริมสร้างสุขภาวะของโรงเรียน ได้แก่ พฤติกรรมสุขภาพ (การฉันทัดอาหาร การพักผ่อน การออกกำลังกาย) ความเครียดจากการเรียนและการปฏิบัติกิจของสงฆ์ ความสัมพันธ์กับเพื่อน ครู พระอาจารย์ ความรู้สึกปลอดภัยในโรงเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และความต้องการหรือข้อเสนอแนะในการพัฒนาสุขภาวะ

2. กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน (เจ้าอาวาส/คณะกรรมการบริหาร) เพื่อศึกษานโยบาย ทิศทาง และการบริหารจัดการด้านสุขภาวะในโรงเรียน ได้แก่ นโยบายและแนวคิดเกี่ยวกับ “ผู้เรียนเป็นสุข” การจัดระบบดูแลสุขภาพของนักเรียน การบูรณาการสุขภาคร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกภาวะในหลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อมในวัด/โรงเรียน และ

3. กลุ่มบุคลากรด้านสุขภาพในพื้นที่ เพื่อศึกษาระบบสนับสนุนสุขภาพจากภายนอกโรงเรียน ได้แก่ บทบาทของศูนย์บริการสาธารณสุขต่อโรงเรียน การเข้าถึงบริการสุขภาพของนักเรียน รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสม และแนวทางพัฒนาระบบเชื่อมโยงโรงเรียน-ชุมชน

4. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาและการศึกษาพระปริยัติธรรม เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการบูรณาการสุขภาวะกับวิถีชีวิตและหลักธรรม ได้แก่ แนวคิดสุขภาวะในมุมมองพุทธศาสนา การพัฒนาสามเณรในมิต้องค์รวม ความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกับวิถีสงฆ์ และแนวทางออกแบบรูปแบบที่สอดคล้องกับบริบทศาสนา

5. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุขภาวะโรงเรียน เพื่อร่วมพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้น ได้แก่ องค์ประกอบของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน ตัวชี้วัดความสำเร็จของรูปแบบ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ดำเนินการวิเคราะห์แบบ การวิเคราะห์ภายในกรณีศึกษา (Within-case Analysis) การวิเคราะห์ตามลำดับเหตุการณ์ (Chronological Approach) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นหลัก (Themes) ที่เชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดของการศึกษา

ระยะที่ 4 การสร้างการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา รูปแบบที่พัฒนาขึ้นผ่านกระบวนการ การสังเคราะห์องค์ประกอบ การจัดทำร่างรูปแบบ การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร

3.2 จริยธรรมการวิจัย

ในจริยธรรมการวิจัยในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับประเด็นจริยธรรมการวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยจะต้องรักษาความลับ ความเป็นส่วนตัว และการปิดบังชื่อของผู้ให้ข้อมูล และการวิจัยต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทางร่างกายและจิตใจของผู้ให้ข้อมูล และให้ความสำคัญกับการปกป้องความเป็นส่วนตัวและการรักษาความลับเป็นหลัก โดยให้มีกระบวนการขอความยินยอมเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยปกป้องความเป็นส่วนตัวและเป็นหลักประกันการเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ โดยยึดถือความหลักการรักษาความลับ (Confidentiality) เป็นการเก็บข้อมูลที่มีการระบุชื่อหรือตัวบ่งชี้อื่น ๆ ของบุคคล โดยจะมีเพียงผู้วิจัยเท่านั้นจะทราบและสามารถเข้าถึงข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ ผู้วิจัยจะยึดถือการรักษาความลับของข้อมูลอย่างเคร่งครัด ไม่เปิดเผยให้ผู้อื่นทราบ ตลอดจนการวิเคราะห์ผลที่แสดงในภาพรวม ไม่สะท้อนให้เห็นข้อมูลเป็นรายบุคคล รวมทั้งการทำลายหรือลบข้อมูลออกจากเทปสัมภาษณ์หลังจากงานวิจัยเสร็จสิ้น (เบญญา ยอดดำเนิน-แอ้ตติง, 2553)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อประเมินสุขภาวะด้านร่างกาย และจิตสังคม ของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อพัฒนาแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยการมีส่วนร่วมชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method) โดยแบ่งผลการวิจัยเชิงเป็น 2 ส่วน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การประเมินสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่ กรุงเทพมหานคร

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการศึกษาคั้งนี้มีจำนวนพระภิกษุ/สามเณร ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 265 รูป จากทั้งหมด 8 แห่ง ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากร ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คุณลักษณะผู้ให้ข้อมูล	Frequency (จำนวน)	Percent (%)
ช่วงอายุ		
น้อยกว่า 15 ปี	64	24.2
16-18 ปี	131	49.4
19-21 ปี	53	20.0
22 ปีขึ้นไป	17	6.4
รวม	265	100.0
ระดับชั้นเรียน (แผนกสามัญ)		
ม.ต้น	90	34.0

ม.ปลาย	175	66.0
รวม	265	100.0

คุณลักษณะผู้ให้ข้อมูล	Frequency (จำนวน)	Percent (%)
ระดับชั้นเรียน (แผนกบาลี)		
ยังสอบไม่ผ่าน	158	59.6
เปรียญธรรม ประโยค 1-3	71	26.8
เปรียญธรรม ประโยค 4-6	22	8.3
เปรียญธรรม ประโยค 7-9	14	5.3
รวม	265	100.0
ภูมิภาค		
ภาคเหนือ	44	16.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	124	46.8
ภาคใต้	15	5.7
ภาคกลาง/กทม.	48	18.1
ภาคตะวันออก	29	10.9
ภาคตะวันตก	5	1.9
รวม	265	100.0
สิทธิในการรักษาพยาบาล		
ไม่ทราบสิทธิ	191	72.1
บัตรทอง	74	27.9
รวม	265	100.0
โรคประจำตัว		
ไม่มีโรคประจำตัว	235	88.7
มีโรคประจำตัว	30	11.3
รวม	265	100.0
การตรวจสุขภาพ		
ไม่เคยตรวจ	88	33.2
เคยตรวจ	177	66.8
รวม	265	100.0

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการศึกษาสามารถอธิบายได้ดังนี้

อายุ ช่วงอายุที่มีจำนวนพระภิกษุ/สามเณรมากที่สุด คือ ช่วงอายุ 16-18 ปี มีจำนวนพระภิกษุ/สามเณรมากที่สุด (131 รูป) คิดเป็น 49.4% ของกลุ่มตัวอย่าง ช่วงอายุที่มีจำนวนพระภิกษุ/สามเณรน้อยที่สุด คือ ช่วงอายุ 22 ปีขึ้นไป มีจำนวนพระภิกษุ/สามเณรน้อยที่สุด (34 รูป) คิดเป็น 12.8% ของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับการศึกษา (แผนกสามัญ) พบว่า ระดับชั้นเรียนที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ระดับมัธยมศึกษาปลาย มีจำนวนมากที่สุด (175 คน) คิดเป็น 66.0% ของกลุ่มตัวอย่าง ระดับชั้นเรียนที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ระดับ ม.ต้น มีจำนวนน้อยกว่า (90 คน) คิดเป็น 34.0% ของกลุ่มตัวอย่าง การกระจายของระดับชั้นเรียน ระดับ ม.ปลาย มีจำนวนมากกว่าระดับ ม.ต้น อย่างชัดเจน โดยคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 2 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับการศึกษา (แผนกบาลี) พบว่า กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด คือ กลุ่มที่ยังไม่ผ่านการสอบบาลี มีจำนวนมากที่สุด (158 คน) คิดเป็น 59.6% หรือเกินครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดกลุ่ม ประโยค 7-9 มีจำนวนน้อยที่สุด (14 คน) คิดเป็น 5.3% ของกลุ่มตัวอย่าง

ภูมิลำเนา พบว่า นักเรียนเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมาจากที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนมากที่สุด (124 คน) คิดเป็น 46.8% ของกลุ่มตัวอย่าง ภูมิลำเนาที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ นักเรียนจากภาคตะวันตก มีจำนวนน้อยที่สุด (5 คน) คิดเป็น 1.9% ของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มภาคตะวันออก จำนวน 29 คน คิดเป็น 10.9% และภาคเหนือ และ ภาคกลาง/กทม. มีจำนวนใกล้เคียงกันที่ 16.6% และ 18.1% ตามลำดับ

สิทธิในการรักษาพยาบาล พบว่า กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด คือ พระภิกษุ/สามเณรที่ไม่ทราบสิทธิ คิดเป็น 72.1% ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงและอาจสะท้อนถึงการขาดความเข้าถึงหรือการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิการรักษาพยาบาล ส่วนพระภิกษุ/สามเณรที่ใช้สิทธิบัตรทอง คิดเป็น 27.9% ซึ่งแสดงถึงกลุ่มที่สามารถเข้าถึงระบบสาธารณสุขของรัฐ

โรคประจำตัว พบว่า พระภิกษุ/สามเณรส่วนใหญ่ ไม่มีโรคประจำตัว (235 รูป) คิดเป็น 88.7% ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงมาก กลุ่มที่มีโรคประจำตัวพระภิกษุ/สามเณรที่ มีโรคประจำตัว มีจำนวนเพียง 30 รูป คิดเป็น 11.3% ของกลุ่มตัวอย่าง

4.1.2 การประเมินสุขภาวะด้วยตนเองของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

4.1.2.1 มิติด้านสุขภาวะทางกาย

โรงเรียนได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณร ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด ส่วนใหญ่ เห็นว่ามีการส่งเสริมในระดับมาก (42.3%) และ มากที่สุด (32.1%) มีเพียง 1.1% ที่คิดว่าได้รับการส่งเสริมน้อยที่สุด โดยรวมแล้ว ระบบสนับสนุนด้านสุขอนามัยของพระภิกษุ สามเณร อยู่ในระดับดีมาก มีเพียงส่วนน้อยที่รู้สึกว่าจะยังไม่ได้รับการส่งเสริมเพียงพอ

โรงเรียนได้พัฒนาศักยภาพในการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพที่เอื้อต่อพระธรรมวินัย ด้วยการจัดทำระบบฐานข้อมูล การทำแบบประเมินสถานะด้านสุขภาพ/แบบบันทึกสุขภาพพระภิกษุ สามเณร พบว่า 69.9% แสดงให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่พึงพอใจกับการพัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพ เช่น การจัดทำฐานข้อมูล และการทำแบบประเมินด้านสุขภาพ อีก 22.6% ของกลุ่มตัวอย่างที่มองว่าการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจจะสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเพิ่มเติม เช่น การนำเทคโนโลยีหรือระบบการเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเข้ามาใช้งานและ มีเพียง 7.5% ของผู้ตอบที่มองว่าระบบนี้ยังไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นส่วนน้อยของกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียนได้สนับสนุนพระภิกษุ สามเณร ให้ได้นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัยมาใช้ในการดูแลสุขภาพตนเอง พบว่า 69.8% แสดงให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่พึงพอใจกับการสนับสนุนการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพมาใช้ในการดูแลสุขภาพตนเองมี 21.5% ของกลุ่มตัวอย่างที่มองว่าการสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจชี้ให้เห็นว่าความพยายามของโรงเรียนในการสนับสนุนด้านนี้ยังต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้ครอบคลุมมากขึ้น มีเพียง 8.7% ของผู้ตอบที่มองว่าการสนับสนุนในด้านนี้ยังไม่เพียงพอ

โรงเรียนสามารถส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรมีความรู้ ความเข้าใจ และเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสิทธิประโยชน์พื้นฐาน คะแนนสูงสุดอยู่ที่ระดับ "มาก" (45.3%) และ "มากที่สุด" (24.5%) มี 21.5% ให้ระดับ "ปานกลาง" และมีเพียง 7.5% และ 1.1% ที่ให้ระดับ "น้อย" และ "น้อยที่สุด" พระภิกษุและสามเณรได้รับการสนับสนุนที่ดีในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสิทธิประกันสุขภาพ แต่ยังมีบางส่วนที่อาจขาดความรู้หรือไม่สามารถเข้าถึงบริการได้ดีเท่าที่ควร ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสุขภาวะทางกาย

มิติทางกาย	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	รวม
1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณร ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด	3 (1.1%)	14 (5.3%)	51 (19.2%)	112 (42.3%)	85 (32.1%)	265 (100%)
2. มีระบบการดูแลสุขภาพ พระภิกษุ/สามเณรบนพื้นฐานของหลักพระธรรมวินัยที่เอื้อต่อสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพ	0	22 (8.3%)	60 (22.6%)	111 (41.9%)	72 (27.2%)	265 (100%)
4. จัดทำระบบฐานข้อมูลและประเมินสถานะด้านสุขภาพ/แบบบันทึกสุขภาพ	3 (1.1%)	17 (6.4%)	60 (22.6%)	117 (44.2%)	68 (25.7%)	265 (100%)
การสนับสนุนและมีความมาตรการการดูแลด้านโภชนาการให้แก่พระภิกษุ/สามเณรที่มีภาวะอ้วนและผอม	6 (2.3%)	28 (10.6%)	60 (22.6%)	89 (33.6%)	82 (30.9%)	265 (100%)
ส่งเสริมให้พระภิกษุ/สามเณร มีความรู้ความเข้าใจและเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสิทธิประกันสุขภาพ	3 (1.1%)	20 (7.5%)	57 (21.5%)	120 (45.3%)	65 (24.5%)	265 (100%)

4.1.2.2 ด้านสุขภาวะทางจิตใจ

ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์อันดีและการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (37.7%) ให้คะแนนระดับ "มาก" แสดงว่าโรงเรียนมีการส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยให้พระภิกษุ/สามเณรมีสุขภาวะทางจิตใจที่ดี 26.8% ให้ระดับ "มากที่สุด" ซึ่งแสดงว่าโรงเรียนสามารถ

จัดกิจกรรมที่ช่วยลดความเครียดและสร้างความสงบทางจิตใจได้ดี อย่างไรก็ตาม มี 26.8% ที่ให้ระดับ "ปานกลาง" และ 12.8% ให้ระดับ "น้อย" ซึ่งบ่งชี้ว่ายังมีบางส่วนที่รู้สึกว่าการสนับสนุนไม่เพียงพอ มีเพียง 1.1% เท่านั้นที่ให้ระดับ "น้อยที่สุด" แสดงว่าปัญหาด้านการขาดกิจกรรมเพื่อสุขภาวะทางจิตใจ ไม่ได้เป็นประเด็นใหญ่ ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสุขภาวะทางจิตใจ

มิติทางจิตใจ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	รวม
1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมสร้างสุขภาวะทางด้านจิตใจให้พระภิกษุ/สามเณรให้มีความสงบในจิตใจและไม่เครียด	0	34 (12.8%)	70 (26.4%)	83 (31.3%)	78 (29.4%)	265 (100%)
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์อันดีและการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน	3 (1.1%)	20 (7.5%)	71 (26.8%)	100 (37.7%)	71 (26.8%)	265 (100%)

4.1.2.3 มิติด้านสุขภาวะทางปัญญา

การส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพมีระดับมากที่สุด คิดเป็น 41.1% และ มาก 29.1% ขณะที่ 22.6% ให้คะแนนระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าพระภิกษุและสามเณรได้รับความรู้ด้านสุขภาพในระดับที่ดีมาก อย่างไรก็ตาม ยังมี 7.2% ที่ให้คะแนนในระดับต่ำ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการเพิ่มแนวทางส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพ

การศึกษาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็น 33.7% และ มาก 35.1% มีเพียง 9.4% ที่ให้คะแนนระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่าการศึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้รับการสนับสนุนดี โรงเรียนพระปริยัติธรรมมีการส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อศึกษาระยะและเผยแพร่ศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การรักษาศีลและปฏิบัติตามหลักศาสนา ระดับมากที่สุด คิดเป็น 32.5% และมาก 35.1%

อย่างไรก็ตาม ยังมี 8.7% ที่ให้คะแนนระดับต่ำ ซึ่งอาจหมายถึงการขาดแคลนบุคลากร หรือโอกาสในการฝึกฝนด้านศีลธรรม การรักษาศีลธรรมของพระภิกษุและสามเณร ได้รับการสนับสนุนที่ดีมาก แต่ควรเพิ่มกิจกรรมฝึกอบรมด้านจริยธรรมให้เข้มข้นขึ้น

การฝึกฝนจิตและปัญญาเพื่อเผยแผ่ศาสนา ระดับมากที่สุด คิดเป็น 34.3% และมาก 30.9% มีเพียง 8.7% ที่ให้คะแนนระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่าการฝึกฝนจิตและปัญญาได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี พระภิกษุและสามเณรได้รับการส่งเสริมให้ฝึกปฏิบัติจิตและปัญญาอย่างเต็มที่ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเผยแผ่ศาสนาในอนาคต ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสุขภาวะทางปัญญา

มิติทางปัญญา	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	รวม
1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณรและบุคลากร มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ	0	29 (10.9%)	60 (22.6%)	109 (41.1%)	67 (25.4%)	265 (100%)
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณร ศึกษาหาความรู้ เท่าการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง	3 (1.1%)	25 (9.4%)	66 (24.9%)	89 (33.7%)	82 (30.9%)	265 (100%)
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณร รักษาศีลและปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด	0	19 (7.2%)	62 (23.4%)	93 (35.1%)	91 (34.3%)	265 (100%)

มิติทางปัญญา	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	รวม
4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณรได้ฝึกฝนพัฒนาจิตและปัญญาให้มีความพร้อมต่อการทำหน้าที่ในฐานะผู้สืบทอดและเผยแผ่ศาสนาได้อย่างเต็มที่	0	23 (8.7%)	77 (29.1%)	86 (32.5%)	79 (29.7%)	265 (100%)

4.1.2.4 มิติด้านสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

การส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ มีผู้ตอบแบบสอบถามระดับ "มาก" และ "มากที่สุด" รวมกัน 64.8% แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีการส่งเสริมสุขภาพอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม ยังมี 22.6% ที่ให้ระดับ "ปานกลาง" ซึ่งสะท้อนว่าการให้ความรู้ด้านสุขภาพอาจยังไม่ทั่วถึง

ด้านการศึกษาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร พระภิกษุและสามเณรส่วนใหญ่สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาธรรมะและติดต่อสื่อสารได้ โดยระดับ "มากที่สุด" คิดเป็น 35.1% และ "มาก" คิดเป็น 33.7% มีเพียง 10.9% ที่เห็นว่าการสนับสนุนด้านนี้อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ดีในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ทางศาสนา

ด้านการรักษาศิลและปฏิบัติตามหลักศาสนา การสนับสนุนด้านศีลธรรมอยู่ในระดับ "มากที่สุด" 32.5% และ "มาก" 35.1% แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของพระภิกษุและสามเณร อย่างไรก็ตาม มี 7.2% ที่เห็นว่าการสนับสนุนอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งอาจหมายถึงการขาดแคลนบุคลากรหรือกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างการปฏิบัติศาสนา

ด้านการฝึกจิตและปัญญาเพื่อเผยแผ่ศาสนาคะแนนสูงสุดอยู่ที่ระดับ "มากที่สุด" 34.3% และ "มาก" 30.9% แสดงให้เห็นว่าการฝึกอบรมด้านปัญญาและจิตใจของพระภิกษุและสามเณรได้รับการส่งเสริมเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ยังมี 8.7% ที่ให้คะแนนในระดับต่ำ ซึ่งอาจมาจากข้อจำกัดทางทรัพยากรและโอกาสในการฝึกอบรม

กล่าวโดยสรุป จากข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า ปัญหาหลักของสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้แก่ การขาดการดูแลโภชนาการและการออกกำลังกาย การขาดความรู้เกี่ยวกับสิทธิการรักษาพยาบาล และการขาดการสนับสนุนด้านจิตใจและปัญญา แนวทางการพัฒนาสุขภาวะควรมุ่งเน้นไปที่ การปรับปรุง

โภชนาการ การออกกำลังกาย การสนับสนุนสุขภาพจิต การพัฒนาองค์ความรู้ และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม แนวทางเหล่านี้จะช่วยให้พระสงฆ์และสามเณรมีสุขภาพกายและใจที่แข็งแรง สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

มิติทางสังคม	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	รวม
1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณรและบุคลากร มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ	0	29 (10.9%)	60 (22.6%)	109 (41.1%)	67 (25.4%)	265 (100%)
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณร ศึกษาหาความรู้ เท่าการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง	3 (1.1%)	25 (9.4%)	66 (24.9%)	89 (33.7%)	82 (30.9%)	265 (100%)
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณร รักษาศีลและปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด	0	19 (7.2%)	62 (23.4%)	93 (35.1%)	91 (34.3%)	265 (100%)
4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณรได้ฝึกฝนพัฒนาจิตและปัญญาให้มีความพร้อมต่อการทำหน้าที่ในฐานะผู้สืบทอดและเผยแผ่ศาสนาได้อย่างเต็มที่	0	23 (8.7%)	77 (29.1%)	86 (32.5%)	79 (29.7%)	265 (100%)

4.1.2.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมินสุขภาวะทางกายของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

ค่าเฉลี่ยรวมของการประเมินสุขภาวะทางกายของพระภิกษุและสามเณรอยู่ที่ 3.91 ซึ่งอยู่ในระดับ "มาก" แสดงให้เห็นว่าโดยรวมแล้วมีการส่งเสริมและสนับสนุนสุขภาวะทางกายในระดับที่ดี ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รวมเท่ากับ 0.92 โดยตัวชี้วัดที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ "การส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณร ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด" (3.99, S.D. = 0.91) แสดงว่ามีการสนับสนุนด้านนี้ได้ดี ส่วนตัวชี้วัดที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ "ส่งเสริมให้พระภิกษุ/สามเณร มีความรู้ความเข้าใจและเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสิทธิประกันสุขภาพ" (3.84, S.D. = 0.91) ซึ่งแม้จะอยู่ในระดับมาก แต่ก็มีแนวโน้มที่ต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมินสุขภาวะทางกาย

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับการประเมิน		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณร ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด	3.99	.91	มาก
2	มีระบบการดูแลสุขภาพพระสงฆ์บนพื้นฐานของหลักพระธรรมวินัยที่เอื้อต่อสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพ	3.98	.93	มาก
3	จัดทำระบบฐานข้อมูลและประเมินสถานะด้านสุขภาพ/แบบบันทึกสุขภาพ	3.87	.90	มาก
4	การสนับสนุนและมีมาตรการการดูแลด้านโภชนาการให้แก่พระภิกษุ/สามเณรที่มีภาวะอ้วนและผอม	3.86	.93	มาก
5	ส่งเสริมให้พระภิกษุ/สามเณร มีความรู้ความเข้าใจและเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสิทธิประกันสุขภาพ	3.84	.91	มาก
รวม		3.91	0.92	มาก

4.1.2.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมินสุขภาวะทางจิตใจของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

ค่าเฉลี่ยรวมของการประเมินสุขภาวะทางจิตใจของพระภิกษุและสามเณรอยู่ที่ 3.79 ซึ่งอยู่ในระดับ "มาก" แสดงให้เห็นว่ามีการส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจในระดับที่ดี ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รวมเท่ากับ 0.98 ตัวชี้วัดที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ "ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์อันดีและการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน" (3.81, S.D. = 0.95) แสดงว่ากิจกรรมเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนและเป็นที่ยอมรับในระดับดีมาก และตัวชี้วัดที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ "ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมสร้างสุขภาวะทางด้านจิตใจให้พระภิกษุ/สามเณรให้มีความสงบในจิตใจและไม่เครียด" (3.77, S.D. = 1.01) ซึ่งแม้จะอยู่ในระดับมาก แต่มีค่า S.D. สูงสุดในกลุ่ม แสดงให้เห็นว่ามีความคิดเห็นที่หลากหลายเกี่ยวกับประสิทธิภาพของมาตรการนี้ ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมินสุขภาวะทางจิตใจ

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับการประเมิน		
		\bar{x}	S.D.	ระดับ
1	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมสร้างสุขภาวะทางด้านจิตใจให้พระภิกษุ/สามเณรให้มีความสงบในจิตใจและไม่เครียด	3.77	1.01	มาก
2	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์อันดีและการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน	3.81	.95	มาก
รวม		3.79	.98	มาก

4.1.2.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมินสุขภาวะทางปัญญาของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

ค่าเฉลี่ยรวมของทุกข้ออยู่ที่ 3.86 ซึ่งอยู่ในระดับ "มาก" ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หมายความว่า การส่งเสริมให้พระภิกษุ/สามเณรรักษาศีลและปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด ได้รับการสนับสนุนมากที่สุด (3.96, S.D. = 0.95) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การส่งเสริมให้พระภิกษุ/สามเณรและบุคลากรมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ แสดงว่าประเด็นนี้ได้รับการสนับสนุนน้อยกว่าข้ออื่นเล็กน้อย (3.80 S.D. = 1.0) ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมินสุขภาวะทางปัญญา

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับการประเมิน		
		\bar{x}	S.D.	ระดับ
1	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณรและบุคลากร มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ	3.80	.93	มาก
2	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณร ศึกษาหาความรู้ เท่าการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง	3.83	1.00	มาก
3	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณร รักษาศีล และปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด	3.96	.93	มาก
4	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณรได้ฝึกฝน พัฒนาจิตและปัญญาให้มีความพร้อมต่อการทำหน้าที่ในฐานะผู้สืบทอดและเผยแผร์ศาสนาได้อย่างเต็มที่	3.83	.95	มาก
รวม		3.86	.95	มาก

4.1.2.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมินสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

ค่าเฉลี่ยรวมของการประเมินสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของพระภิกษุและสามเณรอยู่ที่ 3.92 ซึ่งอยู่ในระดับ "มาก" แสดงให้เห็นว่ามีการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับที่ดี ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รวมเท่ากับ 0.94 ตัวชี้วัดที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ "ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณร ศึกษาหาความรู้ เท่าการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง" (4.01, S.D. = 0.94) แสดงว่ากิจกรรมเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนและเป็นที่ยอมรับในระดับดีมาก และตัวชี้วัดที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ "ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณรและบุคลากร มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ" (3.80, S.D. = .91) ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับการประเมิน		
		\bar{x}	S.D.	ระดับ
1	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณรและบุคลากร มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ	3.80	.91	มาก
2	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณร ศึกษาหาความรู้ เท่าการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง	4.01	.94	มาก
3	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณร รักษาศีล และปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด	3.89	1.03	มาก
4	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณรได้ฝึกฝนพัฒนาจิตและปัญญาให้มีความพร้อมต่อการทำหน้าที่ในฐานะผู้สืบทอดและเผยแผร์ศาสนาได้อย่างเต็มที่	3.95	.94	มาก
5	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณรและบุคลากร มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ	3.96	.90	มาก
รวม		3.92	.94	มาก

กล่าวโดยสรุป สุขภาวะโดยรวมของพระภิกษุและสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมอยู่ในระดับ "มาก" โดยมีการสนับสนุนสุขภาวะทางกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับที่ดี ด้านสุขภาวะทางกายได้รับการส่งเสริมอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องความสะอาดและการดูแลสุขภาพพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ควรพัฒนาเพิ่มเติมในด้านความรู้เกี่ยวกับสิทธิการรักษาพยาบาล ส่วนสุขภาวะทางจิตใจได้รับการส่งเสริมในระดับดี โดยกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ได้รับความสนับสนุนสูงสุด แต่การลดความเครียดและสร้างสุขภาวะทางจิตใจยังต้องพัฒนาเพิ่มเติม ในด้านสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่าการใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างถูกต้องได้รับการส่งเสริมอย่างดี แต่ควรเพิ่มการสนับสนุนด้านความรู้ด้านสุขภาพให้มากขึ้น แนวทางการพัฒนาควรมุ่งเน้นที่การเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพ การเสริมสร้างกิจกรรมลดความเครียด และการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อให้พระภิกษุและสามเณรมีสุขภาวะที่สมบูรณ์พร้อมปฏิบัติศาสนกิจอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

4.2 การเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่ กรุงเทพมหานคร

4.2.1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

1. **โรงเรียนวชิรมกุฏ** การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตั้งอยู่เลขที่ 330 วัดมกุฏกษัตริยาราม ถนนกรุงเกษม แขวงบางขุนพรหม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 สังกัดสำนักเขต การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 1 สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ธรรมนุญ สุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1. 2565) ด้วยพระดำริของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถร) วัดมกุฏกษัตริยาราม ขณะทรงดำรงตำแหน่งนายกสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ว่า “ความสำคัญของการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้จะต้องอนุวัติให้ทันกับความเจริญของโลกซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา” พระองค์จึงทรงมีพระประสงค์ที่จะขยายการศึกษาของคณะสงฆ์ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ในปี พ.ศ. 2513 -2514 ได้ทรงจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ทำหน้าที่ร่างหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้เป็นหลักสูตรหนึ่งในปี พ.ศ. 2514 สมัย ฯพณฯ สุกิจนิมนานเหมินทร์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเมื่อกระทรวง ฯ ประกาศใช้หลักสูตรแล้ว พระองค์ได้ทรงเปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แห่งแรกขึ้นชื่อว่าโรงเรียนวชิรมกุฏ ที่บริเวณหลัง วัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร เป็นสาขาแห่งหนึ่งของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยโดยใช้หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จากนั้น เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2514 ในปีเดียวกันนี้ นายฉับ คุณนายสงวน ชูจิตารมย์ ได้มีจิตศรัทธาถวายที่ดิน จำนวน 186 ไร่ ที่ตำบล สนับทิว อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อมาได้มีผู้บริจาคซื้อถวายเพิ่มเติมเป็น 736 ไร่) ให้เป็นที่ตั้งสถานศึกษาของคณะสงฆ์ขยายการศึกษาออกไปสู่ชนบท เปิดทำการสอนพระภิกษุสามเณรขึ้น ได้ทรงวางวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถาบันสงฆ์แห่งนี้ไว้ 6 ประการ คือ 1) เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ 2) เพื่อเป็นสถานที่พักอาศัยเล่าเรียนของพระภิกษุ - สามเณร 3) เพื่อเป็นสถานที่พักอาศัยเล่าเรียนวิชาการทางพระพุทธศาสนาของชาวต่างประเทศ 4) เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการชั้นสูงเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา 5) เพื่อเป็นสถานที่อบรมในด้านการปฏิบัติธรรม 6) เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาฝึกอบรมพระภิกษุผู้จะปฏิบัติศาสนกิจในระดับสูง เช่น งานด้านการปกครอง การเผยแผ่ การสาธารณูปการ เป็นต้น ขณะที่ทรงเตรียมการจะดำเนินงานภายหลังชาวบ้านเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นแล้ว แต่พระดำริดังกล่าวยังมีทันสมัยผลพระองค์ทรงสิ้นพระชนม์เสียก่อน เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2514 พระเถรานุเถระผู้มีบทบาท

ในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์หลายรูปได้ร่วมกันก่อตั้งสถาบันสงฆ์แห่งนี้ขึ้น เริ่มแรกใช้ชื่อว่า สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวังน้อย เป็นที่รู้จักกันของประชาชนโดยทั่วไปว่า “วิทยาลัยสงฆ์วังน้อย” ในปี พ.ศ. 2519 ได้ขอตั้งเป็นวัดชื่อ “วัดจุฬินทราราม” เพื่อเป็นเกียรติแก่วงศ์สกุล จุฬินทรามย์ผู้ถวายที่ดินเพื่อการก่อตั้งครั้งแรก (ปี พ.ศ. 2521 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา) ต่อมาเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ.2520 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานพระนามาภิไธยในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ว่า “มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย” และทรงพระราชทานพระนามาภิไธยย่อว่า “ม.ว.ก.” ภายใต้เสมาธรรมจักร พร้อมทั้งพระราชทานสุภาชิตว่า “วชิรูปมจิตโต ลียา” (พึงเป็นผู้มีจิตแกร่งประดุจเพชร) ให้เป็นตราประจำสถาบัน (โรงเรียนวชิรมกุฏ, ม.ป.ป).

โรงเรียนวชิรมกุฏ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตั้งอยู่เลขที่ 330 วัดมกุฏกษัตริยาราม ถนนกรุงเกษม แขวงบางขุนพรหม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 สังกัดสำนักเขต การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 1 สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ธรรมนุญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1. 2565)

โรงเรียนวชิรมกุฏ แขวงบางขุนพรหม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินการเสริมสร้างสุขภาวะของนักเรียนผ่านมาตรการและกิจกรรมที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นการดูแลสุขภาพกายและใจของนักเรียนอย่างเป็นระบบ หนึ่งในมาตรการสำคัญคือการตรวจสุขภาพนักเรียนเป็นประจำ เพื่อติดตามภาวะสุขภาพและป้องกันปัญหาด้านสุขภาพที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ โรงเรียนยังจัดกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะ เช่น กิจกรรมไหว้ครู การแข่งขันวิชาการ และงานวันสถาปนาโรงเรียน ซึ่งนอกจากจะเป็นการพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจแล้ว ยังส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียน ครู และชุมชน ทั้งนี้ โรงเรียนได้บูรณาการแนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยเน้นการปฏิบัติธรรมและกิจกรรมทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณของนักเรียน

นอกจากการดูแลด้านสุขภาพโดยตรง โรงเรียนวชิรมกุฏยังให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมสุขภาวะของนักเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนยังประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมและโครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาสุขภาวะของนักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยแนวทางเหล่านี้ โรงเรียนวชิรมกุฏจึงมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีสุขภาพกายและใจที่ดี พร้อมทั้งได้รับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมกับการเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพในอนาคต

2. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เดิมที่มีสำนักงานตั้งอยู่ที่ อาคารสังฆิกเสนาสน์ (ตึกถาวรวัตถุ) ภายในเนื้อที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ท่าพระจันทร์ ถนนมหาราช แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันนี้โรงเรียนได้ย้ายมาตั้งอยู่ที่วัดศรีสุदारาม วรวิหาร เลขที่ 83 แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ตามประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่องการบริหารโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา “เพื่อให้การบริหารภายในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 27 (1) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2540 และประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่องการยุบรวมโรงเรียนบาลีบรมศึกษาและโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา ลงวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ.2553 (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ม.ป.ป.)

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับพระภิกษุและสามเณรที่ศึกษาอยู่ให้สามารถดำรงตนเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ โรงเรียนดำเนินมาตรการเสริมสร้างสุขภาวะของนักเรียนในหลายมิติ โดยเริ่มจากสุขภาวะทางกาย ซึ่งโรงเรียนได้ดูแลสุขภาพของนักเรียนผ่านการตรวจสุขภาพเป็นประจำ ส่งเสริมโภชนาการที่เหมาะสม และจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การเดินจงกรม เพื่อให้เกิดการออกกำลังกายที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับสุขอนามัยส่วนบุคคลและความสะอาดของสถานที่เรียน รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสุขภาพที่ดีของนักเรียน

นอกจากสุขภาวะทางกายแล้ว โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ยังให้ความสำคัญกับสุขภาวะทางจิตใจ โดยมีการส่งเสริมให้นักเรียนฝึกสมาธิและเจริญสติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้จิตใจสงบและมั่นคง สามารถจัดการกับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนสนับสนุนให้นักเรียนฝึกฝนตนเองให้มีสติสัมปชัญญะ มีความเมตตาต่อผู้อื่น และมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี นอกจากนี้ ยังมีการปลูกฝังสุขภาวะทางสังคมโดยส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย เคารพพระธรรมวินัย และเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับคณะสงฆ์และชุมชนวัด เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา

ด้านสุขภาวะทางปัญญา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านหลักสูตรที่ผสมผสานระหว่างการศึกษาทางพระพุทธศาสนาและการศึกษาสามัญ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาวิชาพื้นฐาน เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี

สารสนเทศ ควบคู่ไปกับหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันและเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ โรงเรียนยังจัด กิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะของนักเรียน เช่น การปฏิบัติธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม การศึกษาและสอบบาลีสนามหลวง ตลอดจนกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ ช่วยพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจของนักเรียน

จากแนวทางดังกล่าว โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงเป็นสถาบัน ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างสุขภาวะของนักเรียนในทุกมิติผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการการศึกษาทาง โลกและทางธรรม ควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพกายและจิตใจ รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและ ระเบียบวินัย ส่งผลให้นักเรียนสามารถดำรงตนเป็นศาสนทายาทที่ดี และมีความพร้อมในการศึกษาต่อ หรือปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีบุญเรือง ตั้งอยู่เลขที่ 23 ถนน รามคำแหง ซอย 107 แขวง หัวหมาก เขต บางกะปิ จังหวัด กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักเขตการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 1 สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เบอร์ โทรศัพท์ 089-0045396 เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ธรรมนุญสุภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1. 2565) เป็นโรงเรียนที่สังกัดคณะ สงฆ์ฝ่ายมหานิกาย เปิดรับสมัครกุลบุตรและเยาวชนชายไทยในช่วงอายุ 9-18 ปี โดยมีการจัดการเรียน การสอนในระดับชั้น ป.3 ถึง ม.6 เพื่อให้เด็กชายได้ศึกษาเล่าเรียนในด้านศาสนาและการศึกษาทั่วไป เดิมชื่อ โรงเรียนประชาบาลศรีบุญเรือง เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2475 โดยใช้ ศาลาการเปรียญวัดศรีบุญเรือง มีนักเรียน 112 คน ครู 2 คนคือ นายดาบทองใบ ไตรศิริ และนายบัว ทอง เสงี่ยม เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปีพุทธศักราช 2562 ได้รับงบประมาณ กรุงเทพมหานคร จำหน่ายอาคาร 1 และอาคาร 4 เพื่อก่อสร้างอาคารเรียน 5 ชั้น 30 ห้องเรียน ปัจจุบัน โรงเรียนวัดศรีบุญเรืองเป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียน 662 คน มีอาคารเรียน 2 หลัง ประกอบด้วย อาคาร 2 เป็นอาคาร 4 ชั้น ชั้นละ 4 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 16 ห้องเรียน และอาคาร 3 เป็นอาคาร 4 ชั้น ชั้นละ 3 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 12 ห้องเรียน มีนางจุรีรัตน์ สาคร เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน รอง ผู้อำนวยการ 2 คน ข้าราชการครู 36 คน พี่เลี้ยง 3 คน และพนักงานสถานที่ 3 คน เปิดทำการสอนตั้งแต่ ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และการศึกษาพิเศษ (กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป)

การเสริมสร้างสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีบุญ เรือง เป็นสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้นักเรียนมีความสุขภาวะที่ดีในทุกมิติ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ผ่านกิจกรรมและมาตรการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตอย่างสมดุล โรงเรียนมี

บทบาทสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมและกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเติบโตขึ้นเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพและสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านสุขภาวะทางกาย โรงเรียนให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของนักเรียนผ่านการตรวจสุขภาพเป็นประจำ รวมถึงการจัดอบรมด้านสุขอนามัยและปฐมพยาบาลสำหรับพระภิกษุและสามเณร เพื่อให้สามารถดูแลสุขภาพตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ โรงเรียนยังส่งเสริมการออกกำลังกายผ่านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การเดินจงกรม ซึ่งเป็นทั้งการฝึกสมาธิและการเคลื่อนไหวร่างกายที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายและจิตใจไปพร้อมกัน ในขณะเดียวกัน สุขภาวะทางจิตใจ ก็ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผ่านการฝึกสมาธิและการเจริญสติ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนมีจิตใจที่สงบ มั่นคง และสามารถรับมือกับความเครียดหรือความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างมีสติและปัญญา

นอกเหนือจากสุขภาวะทางกายและจิตใจแล้ว โรงเรียนยังมุ่งเน้น สุขภาวะทางสังคม โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัยและปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด นักเรียนได้รับการฝึกฝนให้เคารพพระธรรมวินัย รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคณะสงฆ์และชุมชนวัด เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียน ครู และชุมชน นอกจากนี้ โรงเรียนยังให้ความสำคัญกับ สุขภาวะทางปัญญา โดยจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างการศึกษาพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญ เช่น ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีสารสนเทศ และคณิตศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนมีองค์ความรู้ที่ทันสมัยและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อและการดำรงชีวิต

นอกจากการเรียนรู้ในห้องเรียนแล้ว โรงเรียนยังจัด กิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะ ที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของนักเรียนในหลายด้าน อาทิ การปฏิบัติธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม และการศึกษาและสอบบาลีสนามหลวง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรมีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง และสามารถนำไปใช้ในการเผยแผ่ธรรมะได้อย่างถูกต้อง

จากมาตรการและกิจกรรมที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีบุญเรือง จึงเป็นสถานศึกษาที่มุ่งหวังให้พระภิกษุและสามเณรมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี พร้อมทั้งได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัยที่เหมาะสมต่อการเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพในอนาคต ทั้งนี้ โรงเรียนยังคงมุ่งมั่นในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมไทย เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงตนเป็นพระสงฆ์ที่มีคุณธรรมและสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนได้อย่างยั่งยืน

4. **โรงเรียนพุทธศาสตร์วิทยา** ตั้งอยู่เลขที่ 613 ถนนวัดสุทธาวาส แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10700 สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 1 สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โทรศัพท์ 02-412 8950-1 โทรสาร 02- 4128950 E-mail : tchai5955@gmail.com เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 (ธรรมนุญสุภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1. 2565) ตั้งอยู่ที่วัดสุทธาวาส แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นโรงเรียนประเภทพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งมีการเรียนการสอนที่เน้นความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและวิชาการทั่วไป มุ่งเน้นการจัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุและสามเณร เพื่อเสริมสร้างความรู้ทั้งทางธรรมและทางโลก โรงเรียนก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2521 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่กับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและบาลี ในปี พ.ศ. 2551 โรงเรียนได้จัดงานฉลองครบรอบ 30 ปีของการก่อตั้ง โดยมีกิจกรรมทางวิชาการและพิธีมอบโล่เกียรตินิยมให้แก่ผู้ทำคุณประโยชน์กับทางโรงเรียน

โรงเรียนพุทธศาสตร์วิทยาเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ควบคู่กับการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและบาลี เพื่อเตรียมความพร้อมให้พระภิกษุและสามเณรในการสอบธรรมสนามหลวงและบาลีสนามหลวง นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและคุณธรรมของนักเรียน เช่น การแข่งขันตอบปัญหาธรรม การสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ และการประกวดร้องเพลงธรรม เพื่อส่งเสริมความรู้และความสามารถของนักเรียนในด้านต่าง ๆ และมีบทบาทสำคัญในการผลิตศาสนทายาทที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านวิชาการและการปฏิบัติธรรม เพื่อสืบสานและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป

โรงเรียนพุทธศาสตร์วิทยา เป็นสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อให้เกิดความสมดุลในการดำเนินชีวิตและการศึกษา โรงเรียนมีแนวทางและมาตรการที่ชัดเจนในการเสริมสร้างสุขภาวะของนักเรียนผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ควบคู่กับการปลูกฝังหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ด้านสุขภาวะทางกาย โรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของนักเรียน โดยมีการประเมินภาวะการเจริญเติบโตของร่างกาย รวมถึงการวิเคราะห์องค์ประกอบทางกายภาพเพื่อให้มั่นใจว่านักเรียนมีสุขภาพที่แข็งแรง นอกจากนี้ ยังมีการทดสอบสมรรถภาพทางกายของสามเณร และจัดเตรียมอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการออกกำลังกายและการทำกิจกรรมทางกายที่เพียงพอ โรงเรียนยังมีการดูแลด้านโภชนาการที่เหมาะสม เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนได้รับสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางร่างกาย

ในส่วนของ สุขภาวะทางจิตใจ โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาจิตใจผ่านการปฏิบัติสมาธิ และเจริญสติ ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการฝึกให้เกิดความสงบและความมั่นคงทางอารมณ์ การปฏิบัติสมาธิเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนสามารถควบคุมความคิดและอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้น ส่งผลให้มีการจัดการความเครียดและความกดดันจากการเรียนและการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านสุขภาวะทางสังคม โรงเรียนมุ่งเน้นการปลูกฝังจริยธรรมและระเบียบวินัยแก่นักเรียน โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีการปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด เช่น การเคารพพระธรรมวินัย การปฏิบัติตามศีล และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและสังคมในชุมชนวัด นอกจากนี้ โรงเรียนยังเน้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียน ครู และชุมชน เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทางศีลธรรมและจริยธรรม

สำหรับ สุขภาวะทางปัญญา โรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยผสมผสาน การศึกษาสามัญและการศึกษาทางพระพุทธศาสนา นักเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้วิชาสำคัญ เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ควบคู่ไปกับการศึกษาหลักธรรมบาลีและพระพุทธศาสนา เพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อและการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้น โรงเรียนยังจัด กิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะ ที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาของนักเรียน ในทุกด้าน เช่น การปฏิบัติธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม และ การศึกษาเพื่อสอบบาลีสนามหลวง ซึ่งเป็นการเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาการและคุณธรรมของนักเรียน ไปพร้อมกัน

จากแนวทางและกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนพุทธศาสตร์วิทยา วัดสุทธาวาส จึงเป็นสถานศึกษาที่มุ่งหวังให้พระภิกษุและสามเณรมีสุภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัยที่เหมาะสมต่อการเป็นศาสนทายาทที่ดี โรงเรียนยังคง มุ่งมั่นพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมให้สอดคล้องกับยุคสมัย เพื่อให้ นักเรียนสามารถดำรงตนเป็นผู้ที่มีความรู้และคุณธรรม พร้อมทั้งสามารถเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้แก่สังคมได้อย่างมีคุณค่า

5. โรงเรียนวัดกาญจนสิงหาสน์วิทยา ตั้งอยู่เลขที่ 170/1 ถนนแก้วเงินทอง แขวงคลองซั๊ก พระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 1 สำนักงาน การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โทรศัพท์ 0 2865 5656-7 โทรสาร 0 2865 5657 เปิด สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ธรรมนุญสุขภาพโรงเรียนพระ

ปรียัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1. 2565) เมื่อพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระนิโรธรักษาิต ยังมีชีวิตอยู่ ท่านได้มองเห็นการณ์ไกลถึงการศึกษาของพระภิกษุสามเณร ผู้เป็นศาสนทายาท มีหน้าที่โดยตรงคือ การช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นคำสอนของพระองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้เกิดประโยชน์แก่ชาวโลก ในขณะที่โลกเจริญขึ้น แต่การศึกษาของพระสงฆ์กลับล้าลงทุกที ในที่สุดพระสงฆ์ก็จะพุดกับชาวโลกไม่รู้เรื่อง อันจะเกิดให้เกิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประสบความสำเร็จ และพระพุทธศาสนาจะเสื่อมไปจากโลก เมื่อท่านเจ้าคุณได้ตระหนักถึงข้อนี้ จึงได้ขออนุญาตตั้งสำนักเรียน แผนกธรรม – บาลี ตั้งแต่ปี 2488 เป็นต้นมา ฉะนั้นเจ้าสำนักเรียนวัดกัญจนสิงหาสน์รูปปัจจุบัน (พระราชสุทธินิยาม) จึงได้สานต่อเจตนารมณ์ของท่านเจ้าคุณนิโรธรักษาิต จึงได้ขอเปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยให้ชื่อว่า “โรงเรียนวัดกัญจนสิงหาสน์วิทยา” เพื่อส่งเสริมความรู้ทางด้านวิชาการ ทางโลกกับแผนการศึกษาในปัจจุบัน เป็นการเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสเรียนวิชาทางธรรม ควบคู่กับวิชาการทางโลก ซึ่งทางกระทรวงศึกษาธิการได้อนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการตามหลักฐานที่ปรากฏในหนังสือขออนุญาต 60/2535 โดยได้จัดระบบการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ม.3 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ม.6 นักเรียนที่สำเร็จจากโรงเรียนวัดกัญจนสิงหาสน์วิทยา รัฐรับรองวิทยฐานะทางการศึกษา มีสิทธิ์เท่าเทียมกันกับโรงเรียนสามัญของรัฐบาลทุกประการ (โรงเรียนวัดกัญจนสิงหาสน์วิทยา, ม.ป.ป)

โรงเรียนวัดกัญจนสิงหาสน์วิทยา แขวงคลองซึกพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เป็นสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างสุขภาพของนักเรียนในทุกมิติ ทั้งด้านสุขภาพทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ผ่านกิจกรรมและมาตรการที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการและการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ในด้านสุขภาพทางกาย โรงเรียนให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของนักเรียน โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี การให้ความรู้ด้านโภชนาการที่เหมาะสม ตลอดจนการส่งเสริมให้นักเรียนมีการออกกำลังกายผ่านกิจกรรมที่เหมาะสม ทั้งนี้ โรงเรียนยังให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพที่ดีของนักเรียน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีสุขภาพที่แข็งแรง

ด้านสุขภาพทางจิตใจ โรงเรียนส่งเสริมการพัฒนาจิตใจของนักเรียนผ่านการจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ การปฏิบัติธรรม และการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการฝึกฝนให้นักเรียนมีจิตใจสงบ มั่นคง และสามารถจัดการกับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมเหล่านี้ยังเป็นการปลูกฝังหลักธรรมคำสอนที่ช่วยให้นักเรียนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

สำหรับ สุขภาวะทางสังคม โรงเรียนมุ่งเน้นการปลูกฝังให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีระเบียบวินัยและมีคุณธรรม โดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี การทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมในชุมชน โรงเรียนมีการสร้างโอกาสให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และพัฒนาคุณลักษณะที่ดีในการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ

ด้านสุขภาวะทางปัญญา โรงเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน โดยจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างวิชาการและกิจกรรมเสริมทักษะ เพื่อให้นักเรียนได้รับองค์ความรู้ที่หลากหลายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้

นอกจากนี้ โรงเรียนยังจัด กิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะ เพื่อพัฒนานักเรียนในทุกมิติ เช่น การเข้าร่วมโครงการอบรมวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการ การตรวจธรรมสนามหลวง และการประชุมพระสังฆาธิการ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจให้แข็งแรง

จากแนวทางและกิจกรรมดังกล่าว โรงเรียนวัดกาญจนสิงหาสน์วิทยาจึงมุ่งหวังให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัยที่เหมาะสม เพื่อเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในสังคม โรงเรียนยังคงมุ่งมั่นพัฒนาแนวทางการศึกษาและการเสริมสร้างสุขภาวะของนักเรียนให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้ นักเรียนสามารถดำรงตนเป็นผู้ที่มีคุณค่าและสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณธรรม

6. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล ตั้งอยู่เลขที่ 132 วัดธรรมมงคล ซอย ปุณณวิถี 20 ถนน สุขุมวิท 101 แขวง บางจาก เขต พระโขนง จังหวัด กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 1 สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โทรศัพท์ 099379 8404 E-mail vichakarn.dmk.com Website www.dmk.ac.th เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น (ม.1-3) และ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) (ธรรมนุญสุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1. 2565) ซึ่งการเรียนการสอนในโรงเรียนนี้มีความพิเศษคือไม่มีค่าใช้จ่าย ตลอดหลักสูตรและมีโอกาสสอบขฟรี รวมถึงทุนการศึกษาให้กับนักเรียนด้วย เป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการให้การศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร และเยาวชนทั่วไป โรงเรียนนี้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งรวม

การศึกษาพระพุทธศาสนาควบคู่กับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งแผนกบาลีและธรรม ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม (กศป.) เป็นผู้กำหนดนโยบายและมาตรฐานการศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ผ่านกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพที่หลากหลาย โรงเรียนให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่ไปกับการศึกษาเชิงวิชาการ เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงตนเป็นศาสนทายาทที่ดี และมีความพร้อมในการศึกษาและดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ในด้านสุขภาพทางกาย โรงเรียนได้ดำเนินมาตรการเพื่อดูแลสุขภาพของนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดอบรมหลักสูตรการดูแลสุขภาพสำหรับพระสงฆ์ ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ การดูแลสุขภาพกายและใจ หลักโภชนาการที่เหมาะสม การใช้ยาที่ปลอดภัย และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม เช่น การเดินจงกรม ซึ่งเป็นการออกกำลังกายที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพร่างกาย ควบคู่ไปกับการพัฒนาสมาธิและจิตใจ

ด้านสุขภาพทางจิตใจ โรงเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมาธิและจิตสำนึกของนักเรียน ผ่านการปฏิบัติธรรมและการสวดมนต์เป็นกิจวัตร กิจกรรมดังกล่าวช่วยให้นักเรียนมีจิตใจสงบ มั่นคง และสามารถจัดการกับความเครียดหรือความกดดันจากการเรียนและการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสติปัญญา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้และการใช้ชีวิตอย่างมีสติ

ด้านสุขภาพทางสังคม โรงเรียนมุ่งเน้นการปลูกฝังวินัยและคุณธรรมให้กับนักเรียน โดยส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์และชุมชนวัด กิจกรรมที่จัดขึ้นมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียน ครู และชุมชน เช่น กิจกรรมวันภาษาไทย กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ และกิจกรรมประชาธิปไตย ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม และเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกของสังคม

สำหรับ สุขภาพทางปัญญา โรงเรียนมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบและทันสมัย โดยผสมผสานระหว่างการศึกษาทางพระพุทธศาสนาและวิชาการด้านสามัญ นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาหลักธรรมบาลี และคำสอนทางพระพุทธศาสนา ควบคู่ไปกับวิชาการอื่น ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ โรงเรียนยังจัด กิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาของนักเรียน อย่างรอบด้าน เช่น การเข้าค่ายปฏิบัติธรรม การทัศนศึกษานอกสถานที่ และการเข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาวะของพระสงฆ์และสามเณร กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ และให้โอกาสนักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ซึ่งส่งผลดีต่อพัฒนาการทั้งในเชิงวิชาการและศีลธรรม

จากแนวทางและมาตรการที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา จึงเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี พร้อมทั้งได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัยที่เหมาะสมต่อการเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพในอนาคต โรงเรียนยังคงพัฒนาแนวทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงตนได้อย่างมีความสุข และสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปเผยแผ่และประยุกต์ใช้ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดผ่องพลอยวิริยาราม รหัสสถานศึกษา 7010470110 เลขที่ 229 ซอย ลาซาล 46 ถนนสุขุมวิท 105 แขวงบางนาใต้ เขตบางนา กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10260 เบอร์โทร 0 2748 2532 e-mail : pongploy2550@yahoo.com website : www.ppv.ac.th สังกัดสำนักเขต การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 1 สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ธรรมนุญสุภาพ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1. 2565) ปี พ.ศ.2535 พระครูสมุห์ถนอมศิลป์ ญาณสาครโร เดินทางจากอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่นเข้ามาจำพรรษาที่วัดผ่องพลอยวิริยาราม โดยมาปักกลดอยู่ข้างศาลาการเปรียญ ซึ่งเป็นสถานที่ที่ทิ้งขยะของพระเณรภายในวัดและได้พิจารณาดูสถานที่ทิ้งขยะ ซึ่งเป็นที่หนองน้ำสกปรกพอสมควรว่าสถานที่แห่งนี้ น่าจะเกิดประโยชน์อันสูงสุดแก่เด็กที่มีปัญหาทางครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกัน หรือจากครอบครัวที่ยากจน หรือพ่อแม่ได้ตายจากไปหมดจึงได้ขออนุญาต ท่านเจ้าอาวาสสร้างเป็นกุฏิหลังเล็ก ๆ ก่อนเป็นอันดับแรก โดยรับสามเณรประมาณ 10 รูป ที่มี ปัญหาดังกล่าวมาอบรมเลี้ยงดูและสงเคราะห์ให้ได้เล่าเรียน ปี พ.ศ.2549 สามเณรเพิ่มขึ้นเป็น 90 รูป พระครูสมุห์ ญาณสาครโร จึงคิดว่าน่าจะแยกโรงเรียนออกจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล มาตั้งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดผ่องพลอยวิริยาราม เพื่อสะดวกในการบริหารจัดการในการพัฒนาสามเณรนักเรียน จึงได้ปรึกษากับคุณเดชา เดชนที และคณะกรรมการทุกท่านก็มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกันดังนั้นพระครูสมุห์ถนอมศิลป์ ญาณสาครโร จึงทำหนังสือถึงสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเพื่อขออนุญาตจัดตั้ง โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดผ่องพลอยวิริยาราม ขึ้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ได้อนุญาตให้จัดตั้งเป็น โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดผ่องพลอยวิริยาราม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเมื่อวันที่ 16 มีนาคม

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดผ่องพลอยวิริยาราม มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาพของนักเรียนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ผ่านมาตรการและกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพอย่างรอบด้าน ในด้านสุขภาพทางกาย โรงเรียนให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนพื้นที่วัดเป็นสถานที่แยกกักตัว (Temple Isolation) เพื่อรองรับพระภิกษุและสามเณรที่ติดเชื้อกลุ่มสีเขียว กิจกรรมนี้ได้รับการสนับสนุนจากโรงพยาบาลสงฆ์และเครือข่ายด้านสาธารณสุข ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการรักษาสุขภาพของนักเรียนและการดูแลสุขภาพอนามัยอย่างมีมาตรฐาน นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพร่างกาย เช่น การอบรมด้านโภชนาการ การดูแลสุขภาพอนามัย และการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของพระภิกษุและสามเณร

สำหรับ สุขภาวะทางจิตใจ โรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาสุขภาพทางจิตของนักเรียน ผ่านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การปฏิบัติธรรม การสวดมนต์ และการทำวัตรเช้า-เย็น กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนมีจิตใจที่สงบ มั่นคง และสามารถจัดการกับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ โรงเรียนยังสนับสนุนให้พระภิกษุและสามเณรฝึกสมาธิและเจริญสติ ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสติปัญญา

ในด้านสุขภาพทางสังคม โรงเรียนปลูกฝังให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีระเบียบวินัยและมีศีลธรรม นักเรียนได้รับการฝึกฝนให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและหลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ โรงเรียนยังส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับคณะสงฆ์และชุมชนวัด เช่น การทำบุญและการช่วยเหลือสังคม เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและจิตสำนึกในการเป็นผู้ให้ โรงเรียนยังมีการจัดพิธีปัจฉิมนิเทศและบายศรีสู่ขวัญสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ครู และสถาบันให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

ด้านสุขภาพทางปัญญา โรงเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างการศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาการสมัยใหม่ นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับวิชาการอื่น ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาต่อในระดับสูงและการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โรงเรียนยังเน้นให้พระภิกษุและสามเณรมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการศึกษาสมัยใหม่

ด้วยมาตรการและกิจกรรมที่ครอบคลุมทุกมิติของสุขภาวะ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดม่วง พลอยวิริยารามจึงเป็นสถาบันที่มุ่งหวังให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัยที่เหมาะสมต่อการเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพในสังคม โรงเรียนยังคงพัฒนาแนวทางการศึกษาและกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะให้สอดคล้องกับยุคสมัย เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรสามารถดำรงตนเป็นผู้มีความรู้และศีลธรรม สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปเผยแผ่ และประยุกต์ใช้ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ ตั้งอยู่เลขที่ 40 วัดยานนาวา ถนนเจริญกรุง แขวงยาน นาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10120 โทรศัพท์/โทรสาร 02 -213-0923 gmail.Prommawachiryschool@gmail.com แฟนเพจเฟซบุ๊ก: โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอน ปลาย เขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักเขต การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 1 สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6(ธรรมนุญ สุขภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 1. 2565) มีจุดมุ่งหมายเพื่อบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและสร้างทายาทของพระพุทธศาสนา โดยส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมไทยให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณเปิดสอนหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และหลักสูตร อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระพุทธศาสนา ได้แก่ แผนกสามัญศึกษา มุ่งเน้นการจัดการศึกษาควบคู่ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ความสามารถในวิชาการ ต่าง ๆ เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และภาษาต่างประเทศ แผนกธรรม-บาลี เน้นการศึกษาพระธรรมวินัย คำสอนในพระพุทธศาสนา ภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้บันทึกพระไตรปิฎก เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหลักธรรมคำสอน หลักสูตรพิเศษ อื่น ๆ อาจมีหลักสูตรเพิ่มเติม เช่น การอบรมพระธรรมทูต การสอนวิปัสสนากรรมฐาน หรือหลักสูตรระยะสั้น อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้และทักษะของพระภิกษุสามเณร

โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ เป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา นักเรียนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ผ่านกิจกรรมและมาตรการที่ ออกแบบมาเพื่อสนับสนุนการเติบโตของนักเรียนในทุกด้าน โรงเรียนดำเนินการโดยใช้แนวทางตามหลักพระพุทธศาสนา ควบคู่ไปกับการศึกษาในระบบ เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงตนเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพและสามารถเผยแผ่หลักธรรมไปสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านสุขภาวะทางกาย โรงเรียนให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของนักเรียน โดยได้เข้าร่วมโครงการ "สงฆ์ไทยไกลโรค" ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์และสามเณร กิจกรรมภายใต้โครงการดังกล่าวรวมถึงการอบรมเชิงปฏิบัติการ "สามเณรนักสื่อสารสุขภาพ" ซึ่งให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสม การออกกำลังกาย และการดูแลสุขภาพทั่วไป เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง พร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ต่อสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านสุขภาวะทางจิตใจ โรงเรียนมุ่งเน้นการเสริมสร้างสมาธิและสติให้นักเรียน ผ่านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ การทำวัตรเช้า-เย็น และการปฏิบัติธรรม กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนมีจิตใจสงบ มั่นคง และสามารถควบคุมอารมณ์และจัดการกับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกฝนทางจิตใจดังกล่าวยังช่วยพัฒนาคุณลักษณะที่สำคัญ เช่น ความอดทน ความเมตตา และความมีวินัย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตในสังคม

ด้านสุขภาวะทางสังคม โรงเรียนปลูกฝังให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีระเบียบวินัยและศีลธรรม นักเรียนได้รับการฝึกฝนให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย รวมถึงมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคณะสงฆ์และชุมชนวัด โรงเรียนยังจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสามัคคีและความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทั้งในฐานะผู้ศึกษาธรรมและผู้ที่สามารถถ่ายทอดหลักธรรมให้แก่ประชาชนในชุมชน

ในด้านสุขภาวะทางปัญญา โรงเรียนเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยผสมผสานการศึกษาพระปริยัติธรรมเข้ากับการศึกษาวิชาการในระดับสามัญ นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาและเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ควบคู่ไปกับวิชาสามัญ เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพในอนาคต การศึกษาที่สมดุลระหว่างธรรมะและวิชาการช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และปรับตัวให้เข้ากับสังคมยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม

ด้วยมาตรการและกิจกรรมที่ครอบคลุมทุกมิติของสุขภาวะ โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ จึงมุ่งมั่นในการเสริมสร้างนักเรียนให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัยที่เหมาะสมต่อการเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพในสังคม โรงเรียนยังคงพัฒนาแนวทางการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงตนได้อย่างมีความสุข และสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปเผยแพร่และประยุกต์ใช้ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานครมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา จริยธรรม และสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ผสมผสานการศึกษาทางโลกและทางธรรม แนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม มุ่งเน้นให้พระภิกษุและสามเณรมีสุภาพที่ดีทั้งกายและใจ สามารถดำรงตนเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ และพร้อมเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้แก่สังคม โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. สุขภาวะทางกายภาพ

สุขภาวะทางกายเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนานักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมได้ดำเนินมาตรการเพื่อดูแลสุขภาพของนักเรียนผ่านกิจกรรมหลากหลาย เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี การอบรมหลักโภชนาการ การส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรปฏิบัติกิจวัตรที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพ เช่น การเดินจงกรมซึ่งเป็นรูปแบบของการออกกำลังกายตามหลักศาสนา ตัวอย่างโรงเรียนที่ให้ความสำคัญกับสุขภาวะทางกาย ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ ซึ่งเข้าร่วมโครงการ "สงฆ์ไทยไกลโรค" โดยมีการอบรมเชิงปฏิบัติการ "สามเณรนักสื่อสารสุขภาพ" เพื่อให้ความรู้ด้านโภชนาการและสุขภาพ นอกจากนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดช่องลมอริยาราม ยังได้ดำเนินมาตรการพิเศษในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยปรับพื้นที่ของวัดให้เป็นศูนย์แยกกักตัวสำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ติดเชื้อ (Temple Isolation)

2. สุขภาวะทางจิตใจและอารมณ์

สุขภาวะทางจิตใจเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตของพระภิกษุและสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรมได้ปลูกฝังให้นักเรียนฝึกฝนสมาธิและเจริญสติเป็นประจำ ผ่านการปฏิบัติธรรม สวดมนต์ และทำวัตรเช้า-เย็น ซึ่งช่วยให้จิตใจสงบ มั่นคง และสามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างโรงเรียนที่เน้นสุขภาวะทางจิตใจ ได้แก่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีการฝึกสมาธิและเจริญสติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนสามารถรับมือกับความเครียดและความกดดันได้ดีขึ้น ในขณะที่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล ได้จัดกิจกรรมพิเศษ เช่น ค่ายปฏิบัติธรรมและกรรมฐาน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียน

3. สุขภาวะทางสังคม

สุขภาวะทางสังคมเป็นองค์ประกอบสำคัญของการอยู่ร่วมกันในชุมชน โรงเรียนพระปริยัติธรรมปลูกฝังให้พระภิกษุและสามเณรมีระเบียบวินัยและจริยธรรม ผ่านการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และการเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ครู และชุมชน เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน การทำบุญ และการช่วยเหลือสังคม ตัวอย่างของโรงเรียนที่เน้นสุขภาวะทางสังคม ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดกัญจนสิงหเสนีวิทยา ที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีและการทำงานเป็นทีม

นอกจากนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรือง ยังเน้นให้พระภิกษุและสามเณรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคณะสงฆ์และชุมชนวัด เพื่อสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศาสนสถานและชุมชน

4. สุขภาวะทางสติปัญญา

สุขภาวะทางสติปัญญาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบและทันสมัย โดยผสมผสานการศึกษาพระพุทธศาสนาเข้ากับการศึกษาสามัญ นักเรียนได้รับโอกาสในการศึกษาวิชาพื้นฐาน เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ควบคู่กับหลักธรรมบาลี ตัวอย่างโรงเรียนที่เน้นสุขภาวะทางสติปัญญา ได้แก่ โรงเรียนวชิรมกุฏ ที่มีการจัดกิจกรรมการแข่งขันวิชาการ และการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล นอกจากนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล ยังสนับสนุนให้นักเรียนสอบบาลีสนามหลวง เพื่อเพิ่มทักษะด้านภาษาบาลีและการตีความพระไตรปิฎก

5. สุขภาวะทางจริยธรรมและศีลธรรม

สุขภาวะทางจริยธรรมและศีลธรรมเป็นหัวใจสำคัญของการเป็นศาสนทายาท โรงเรียนพระปริยัติธรรมให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมต่อการเป็นพระสงฆ์ โดยมีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม และการเรียนรู้หลักพระพุทธศาสนาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ตัวอย่างของโรงเรียนที่เน้นสุขภาวะด้านนี้ ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสตร์วิทยา วัดสุทธาวาส ที่มีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม และการศึกษาหลักพระพุทธศาสนาอย่างเข้มข้น นอกจากนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดฟองพลอยวิริยาราม ยังส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ และการช่วยเหลือชุมชน

6. สุขภาวะทางสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมที่ดีส่งผลโดยตรงต่อสุขภาวะของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสุขภาพที่ดีของนักเรียน โดยเน้นความสะอาด ปลอดภัย และความสงบ โรงเรียนบางแห่งได้ดำเนินโครงการปรับปรุงพื้นที่วัดให้เป็นสถานที่เรียนที่สะอาดและมีระบบสุขาภิบาลที่ดี ตัวอย่างของโรงเรียนที่เน้นสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรือง ที่มีการส่งเสริมการรักษาความสะอาดของสถานศึกษาและบริเวณวัด นอกจากนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดกานจนสิงหาสน์วิทยา ยังมีโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้ และการดูแลความสะอาดภายในวัด

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานครดำเนินมาตรการเสริมสร้างสุขภาวะของนักเรียนในทุกมิติ ผ่านกิจกรรมและมาตรการที่เอื้อต่อการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา จริยธรรม และสิ่งแวดล้อม การเรียนการสอนที่บูรณาการการศึกษาทางศาสนาและสามัญช่วยเตรียมความ

พร้อมให้นักเรียนสามารถดำรงตนเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ และสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปเผยแผ่แก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2.2 แนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นสถานศึกษาเฉพาะทางที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ทางธรรมและวิชาสามัญแก่พระภิกษุและสามเณร การเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาข้อมูลของโรงเรียน พบว่าแนวทางการพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 6 ด้านหลัก ได้แก่ สุขภาวะทางกายภาพ จิตใจและอารมณ์ สังคม สติปัญญา จริยธรรมและศีลธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.2.1 สุขภาวะด้านกายภาพ (Physical Health) แบ่งข้อมูลออกเป็นด้านอาหารและโภชนาการและการออกกำลังกายของพระสงฆ์ ดังนี้

ด้านอาหารและโภชนาการ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลวัดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่าแต่ละวัดต่างให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพกายของพระภิกษุและสามเณร โดยวัดบางแห่งเน้นกิจกรรมประจำวัน เช่น การบิณฑบาต การกวาดลานวัด และการออกกำลังกายเบื้องต้น ในขณะที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมบางแห่ง มีการดำเนินโครงการ "สามเณรกล้าโภชนาดี" เป็นโครงการที่ดำเนินการใน เพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการและการดูแลสุขภาพของสามเณร โดยมีแนวทางดังนี้

- การส่งเสริมการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ ส่งเสริมให้สามเณรฉันอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการครบทั้ง 5 หมู่ จัดให้มีการฉันนมจืดควบคู่กับอาหารเพื่อเพิ่มสารอาหารที่จำเป็น มีการคัดแยกและตรวจสอบอาหาร เช่น อุ้งอาหารให้ปลอดภัย และลดการรับประทานอาหารรสจัด โดยบางวัดไม่มีการคัดสรรอาหารก่อนฉัน แต่มีการตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำและให้คำแนะนำด้านโภชนาการจากแพทย์โรงพยาบาลสงฆ์ ส่วนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ข มีการคัดแยกอาหารหวานและคารวมถึงกำชับให้แม่ครัวปรุงอาหารที่ไม่รสจัดเกินไปเพื่อลดความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรัง เช่น โรคไต และโครงการดำเนินการโดยความร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องโภชนาการที่ถูกต้องแก่สามเณร

“ทางวัดเราก็ให้ความสำคัญกับสุขภาพพระเถร มีเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลสงฆ์มาให้ข้อมูล ความรู้อยู่บ้างนะ มาแนะนำว่าฉันอะไรที่เป็นประโยชน์ บางทีพระเถรเราเลือกรับใส่บาตรไม่ได้แต่ถ้ามีโอกาสเค้าก็บอกควรเลือกกินให้ครบ 5 หมู่ พระเถรที่นี้แรก ๆ ก็ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ อาจจะไม่เข้าใจ แต่เถรเขายังเด็กใจเลยอาจจะยังไม่คำนึงเรื่องนี้ เราก็ต้องพยายามส่งเสริมเค้านะ เพื่อให้มีร่างกายที่ดี”

พระอาจารย์ 2

“วัดเราได้รับของใส่บาตรมา ก็นำอาหารมารวมกัน ให้เณรช่วยกันแยกว่าอันไหนอาหารคาว ของหวานก่อน แล้วให้พระเถรเลือกฉันกัน พระบางรูปได้แต่ของหวาน พระบางรูปได้แต่ของคาว จะฉันแบบนั้นไม่ได้ แต่เราช่วยกันจัดสรรได้ บางทีช่วงโควิด ไม่ได้ออกไปบิณฑบาตร แม่ครัวทำกับข้าวให้ฉัน ก็จะบอกเขาว่าอย่าทำหวาน อย่าทำเค็ม เพราะพระเณรไม่ค่อยได้ออกกำลังกาย อันไหนลดเรื่องอาหารได้ก็ทำกัน”

พระอาจารย์ 4

- การเก็บข้อมูลน้ำหนักและส่วนสูงเป็นประจำ กำหนดวันชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงมีการดำเนินการทุก 1-3 เดือน ใช้เครื่องชั่งน้ำหนักและเครื่องวัดส่วนสูงที่ได้มาตรฐาน บันทึกข้อมูลในรูปแบบฟอร์มในสมุดสุขภาพประจำรูปสร้าง เพื่อติดตามแนวโน้มการเติบโต จากนั้นจะทำการเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการเจริญเติบโต เปรียบเทียบน้ำหนักและส่วนสูงกับค่ามาตรฐานของเด็กและวัยรุ่น ประเมินว่าอยู่ในเกณฑ์ปกติ ผอมเกินไป หรืออ้วนเกินไป หากพบความผิดปกติ จะมีศูนย์บริการสาธารณสุขประจำพื้นที่มาช่วยดำเนินการให้คำแนะนำ และหากพระสงฆ์กลุ่มใดมีแนวโน้มเข้าเกณฑ์อ้วน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะแนะนำให้ออกกำลังกาย เช่น เดินจงกรม ทำกายบริหาร เป็นต้น

ด้านการออกกำลังกาย การส่งเสริมสุขภาพกายของพระสงฆ์ผ่านการออกกำลังกาย คำนึงถึงหลักพระวินัย ความเหมาะสมกับวิถีชีวิต และสภาพร่างกายของแต่ละรูป แนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้แก่

- กิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ สามเณรที่เข้าร่วมโครงการต้องทำกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสม มีการติดตามพัฒนาการด้านน้ำหนักและส่วนสูงของสามเณร สามเณรต้องกรอกข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของตนเองเป็นประจำมีการแข่งขันภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่เข้าร่วม

โครงการ เพื่อกระตุ้นให้สามเณรดูแลสุขภาพของตนเอง โดยในบางวัดมีการติดตามพัฒนาการด้านน้ำหนัก และส่วนสูงสามารถดำเนินการได้ตามแนวทางต่อไปนี้

- เติบโตขึ้น จากการเก็บข้อมูลวัดทุกแห่ง พบว่า การเดินจงกรมเป็นวิธีการออกกำลังกาย และพัฒนาสุขภาพกายของพระสงฆ์ทุกวัด เนื่องจากเป็นการออกกำลังกายที่เหมาะสมและเป็นส่วนหนึ่ง ของการปฏิบัติธรรม ช่วยให้ร่างกายแข็งแรง ระบบไหลเวียนเลือดดีขึ้น เสริมสมาธิและสติไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตามการเดินจงกรม เป็นหนึ่งในวิธีการฝึกสมาธิที่มีมาแต่โบราณในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มัก ใช้เป็นวิธีปฏิบัติธรรมควบคู่กับการนั่งสมาธิ แต่ในเชิงสุขภาพร่างกาย การเดินจงกรมก็มีประโยชน์คล้าย กับการออกกำลังกายเบา ๆ (Low-impact exercise) ช่วยให้กล้ามเนื้อแข็งแรงขึ้น ลดอาการปวด เมื่อยจากการนั่งเป็นเวลานาน การเดินช้า ๆ อย่างมีสติช่วยให้กล้ามเนื้อและระบบประสาททำงานสัมพันธ์ กันดีขึ้น การเดินจงกรมจึงเป็นกิจกรรมที่ไม่ต้องใช้อุปกรณ์พิเศษ และเหมาะกับพระสงฆ์ทุกวัยภายในวัด ดังนั้นการเดินจงกรมนอกจากจะเป็นการฝึกสมาธิแล้ว ยังถือเป็นการออกกำลังกายที่ดีสำหรับพระสงฆ์ เพราะช่วยเสริมสร้างสุขภาพกาย ลดความเสี่ยงของโรค และส่งผลดีต่อสุขภาพจิต การฝึกเดินจงกรมอย่าง สม่าเสมอจึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้พระสงฆ์มีสุขภาพที่แข็งแรงและสามารถปฏิบัติกิจของสงฆ์ได้

“เดินจงกรม เราทำเป็นปกติอยู่แล้ว แต่เราทำเพราะเป็นการ ฝึกจิตของสงฆ์อยู่แล้ว แต่เราก็อยากให้พระในวัดแข็งแรงทางกายด้วย ก็ เลยปรึกษาทางศูนย์บริการสาธารณสุขของเขตเวลาเขามา นะ ว่ามันพอจะ ทำยังไงที่จะเอาจงกรมมาประยุกต์การออกกำลังกาย ก็เลยได้เริ่มทำมา เรื่อย ๆ”

พระอาจารย์ 6

- โยคะหรือกายบริหารแบบเบา ๆ ทำทางที่ช่วยยืดเหยียดกล้ามเนื้อ เช่น ท่าไหว้พระอาทิตย์ ท่าบิดตัว ลดอาการปวดเมื่อยจากการนั่งสมาธิเป็นเวลานาน เพิ่มความยืดหยุ่นของร่างกายให้แก่พระสงฆ์ ในบางวัดมีการนำแนวทางการดำเนินกิจกรรมโยคะภายในวัด โดยกำหนดเวลาและสถานที่ที่เหมาะสม จัดในช่วงเช้าหรือช่วงเย็นเพื่อหลีกเลี่ยงอากาศร้อน ใช้ศาลาวัด ศาลากลางแจ้ง หรือลานวัดที่สะอาดและ ร่มรื่น มีการเชิญวิทยากรภายนอกมาร่วมเป็นผู้นำกิจกรรม และหากมีพระหรือสามเณรที่ฝึกกิจกรรมนี้ บ่อย ๆ มีความรู้เรื่องโยคะ ก็จะพัฒนาให้สามารถเป็นผู้นำกิจกรรมได้ อย่างไรก็ตามการเลือกท่าโยคะต้อง มีความเหมาะสมกับพระสงฆ์และสามเณร ได้แก่ ท่าที่ยืดเหยียดและช่วยปรับสมดุลร่างกาย เช่น ท่าเด็ก หมอบ ท่าภูเขา ท่ายืนก้มตัว ท่าที่ช่วยลดอาการปวดเมื่อย เช่น ท่าบิดตัว ท่ายืดหลัง เป็นต้น แต่ครั้งจะ

เริ่มต้นที่ 15-30 นาทีต่อวัน หรือ สัปดาห์ละ 1-2 วัน กิจกรรมนี้ทำให้พระสงฆ์และสามเณรรู้จักการดูแลสุขภาพของตนเอง รวมทั้งโยคะเป็นกิจกรรมทางกายที่ส่งเสริมการฝึกหายใจและสมาธิร่วมกับการออกกำลังกาย การฝึกหายใจลึก ๆ ช่วยให้ปอดทำงานดีขึ้นควบคู่ไปกับสมาธิ ทำให้ทั้งร่างกายและจิตใจผ่อนคลาย

“ที่แรกหลวงพี่ก็คิดว่าโยคะมันยาก แล้ววัดเราพระเริ่มอ้วนกันขึ้น ก็เลยลองศึกษาดู ว่าพระเล่นได้ไหม มันจะจัดยังไง สรุปว่าทำแรก ๆ ก็ยังผิด ๆ ถูก ๆ กันไป แรก ๆ ก็หาคนที่เขาสอนโยคะมาฝึกพระ เป็นวิทยากรผู้ชาย มันไม่ใช่โยคะจำหรรอก แต่เป็นการยืดเหยียด ใช้พื้นฐานโยคะมาช่วย พอลองปฏิบัติกันมาเรื่อย ๆ เออ มันดีนะ ขาแข็ง ๆ อ่อนไปเลย แล้วมันได้ฝึกหายใจด้วย เณรก็มีสมาธิไปด้วย ออกกำลังกายไปด้วย”

พระอาจารย์ 1

- ทำความสะอาดวัดและบริเวณโดยรอบ การทำความสะอาดวัดเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพร่างกายของพระสงฆ์และสามเณร โดยเป็นการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของพระสงฆ์ และยังช่วยรักษาความสะอาดของสถานที่ปฏิบัติธรรม เช่น กวาดลานวัด ถูพื้น เก็บกวาดใบไม้ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ร่างกายได้เคลื่อนไหว ฝึกความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ โดยวัดหลายแห่งได้กำหนดเวลาทำความสะอาด เช่น หลังฉันเช้า หรือช่วงบ่ายก่อนทำวัตรเย็น กำหนดพื้นที่แล้วแบ่งพระสงฆ์และสามเณรเป็นกลุ่มย่อย เพื่อทำความสะอาดแต่ละส่วนที่ต้องทำความสะอาดเป็นประจำศาลา วัด กุฏิ และบริเวณรอบกุฏิ ลานวัด สนามหญ้า ทางเดิน และห้องน้ำวัด ซึ่งแนวทางนี้เป็นการออกกำลังกายแบบธรรมชาติ ช่วยให้ร่างกายพระสงฆ์แข็งแรงได้ด้วยวิธีการง่าย ๆ

“ออกกำลังกาย ไม่ต้องคิดวิธีการไกลเลย เนี่ยช่วยกันทำความสะอาดวัด กวาดลาน กวาดอะไร ทำความสะอาดกุฏิกัน หลวงพ่อท่านกำหนดเลยนะ ว่าอาทิตย์นึงต้องช่วยกันทำ 3-4 ครั้ง เพราะช่วงบ่ายพระจะเริ่มว่าง ๆ เราก็จะชวนกันทำความสะอาดวัด ได้ออกกำลังกายไปด้วยนะ วัดก็สะอาดด้วย ญาติโยมเข้ามาจะได้สงบ ๆ เพราะมันสะอาด ไม่ใช่มาวัด วัดก็ไม่สะอาด จิตใจญาติโยมก็ห่อเหี่ยว”

พระสงฆ์โรงเรียนที่เจ็ด

- การเดินบิณฑบาต หากเป็นไปได้ เดินบิณฑบาตในระยะเวลาที่เหมาะสมเป็นการออกกำลังกายที่ดี รักษาท่าทางให้เหมาะสม ไม่เดินเร็วเกินไปเพื่อป้องกันอาการบาดเจ็บ การเดินบิณฑบาตรช่วงเช้าเป็นประจำช่วยให้ข้อเข่าและข้อเท้าแข็งแรง ลดความเสี่ยงของข้อเสื่อม ลดอาการปวดเมื่อยจากการนั่งสมาธิ นาน ๆ เป็นกิจวัตรประจำวันช่วยให้พระสงฆ์ได้ออกกำลังกายโดยธรรมชาติ การเดินทุกวันทำให้ร่างกายได้เคลื่อนไหวสม่ำเสมอ และสร้างวินัยในการดูแลสุขภาพและป้องกันภาวะขาดการเคลื่อนไหว

“หลวงพ่อนะ จะให้พระในวัด เดินบิณฑบาตทุกรูปนะตอน
เช้า ไปให้ญาติโยมใส่บาตรด้วย พระก็จะได้ออกกำลังกาย เดินไปเรื่อย ๆ
ไปไกลวัดหน่อยก็ได้เดินเยอะ มันไม่ต้องไปลงทุนออกกำลังกายวิธีอื่นเลย
เดินนี้แหละ เดินทุกวัน ไม่เสี่ยงโรค”

พระสงฆ์โรงเรียนที่แปด

โดยสรุปแล้วกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพกายข้างต้น ล้วนเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมกิจกรรมทางกายของพระสงฆ์ได้ดี ทำให้ร่างกายแข็งแรง ระบบไหลเวียนโลหิตดีขึ้น กล้ามเนื้อและข้อต่อแข็งแรง นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างสมาธิ ลดความเครียด และสร้างวินัยในการออกกำลังกายโดยธรรมชาติ หากปฏิบัติอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ ก็จะช่วยทำให้พระสงฆ์มีสุขภาพที่ดีขึ้นและสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2.2.2 สุขภาวะด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Health)

พระสงฆ์เป็นผู้ที่ปฏิบัติธรรมและเผยแผ่หลักคำสอนทางศาสนา จึงต้องมีสุขภาวะด้านจิตใจและอารมณ์ที่มั่นคง เพื่อให้สามารถดำรงตนในสมณเพศได้อย่างสงบสุข แนวทางในการส่งเสริมสุขภาวะด้านจิตใจและอารมณ์ของพระสงฆ์สามารถดำเนินการได้ดังนี้

- บางวัดมีแนวทางที่คล้ายกันในการส่งเสริมสุขภาพจิตใจของสามเณร โดยบางวัดเน้นการใช้ชีวิตแบบพี่สอนน้อง เพื่อให้มีการช่วยเหลือและดูแลกันเพื่อลดความตึงเครียด การฝึกเจริญภาวนา ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยลดความเครียดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่ การสวดมนต์ข้ามปี และกิจกรรมนันทนาการ มีการจัดโฮมรูมประจำสัปดาห์ พระอาจารย์จะพูดคุยกับสามเณรอย่างเป็นกันเองและมอบรางวัลเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ อย่างไรก็ตามการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัวของสามเณร มีการให้คำปรึกษาโดยตรง แต่มีการสนับสนุนจากคณะครูบาอาจารย์ หรือบางวัดพระอาจารย์จะ

คอยสังเกตพฤติกรรมของสามเณร หากพบว่าสามเณรรูปใดมีปัญหา ก็จะเข้าพูดคุยให้คำแนะนำเป็นรายบุคคล

“วัดเรามีสามเณรเยอะ สามเณรมาเรียน เราก็มีการดูแลอย่างดีนะ มีเหมือนเด็กนักเรียนทั่วไป มีชั่วโมงโฮมรูม มีชั่วโมงให้คำปรึกษา เพราะเณรเรายังเหมือนเด็ก บางที่เขาไกลบ้าน เขาก็ต้องการการดูแลแนะนำเหมือนกัน เราก็พยายามให้รุ่นพี่ดูแลน้องกันไป ช่วยเหลือกันไป”

พระอาจารย์ 5

- ปฏิบัติสมาธิเป็นประจำ นั่งสมาธิทุกวันช่วงเช้าและเย็น เพื่อช่วยให้จิตใจสงบและมีสมาธิ ใช้วิธีอานาปานสติ (การกำหนดลมหายใจ) เพื่อควบคุมอารมณ์และลดความเครียด ผีกสติผ่านการทำกิจวัตรประจำวัน ใช้การเดินจงกรม เพื่อฝึกสติและช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด รวมทั้งใช้หลักธรรมในการควบคุมอารมณ์ ใช้หลัก เมตตาภาวนา ในการลดความโกรธและสร้างความสงบทางใจ ใช้หลัก ขันติ (ความอดทน) และ อุเบกขา (วางเฉย) เพื่อลดความวิตกกังวล ฝึกการปล่อยวางและไม่ยึดติด ใช้หลัก อนัตตา ในการฝึกปล่อยวางจากความทุกข์และความกังวล ไม่ยึดติดกับคำวิพากษ์วิจารณ์หรือสิ่งภายนอก เป็นต้น

- สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในวัด สร้างสภาพแวดล้อมภายในวัดให้พระสงฆ์มีการสื่อสารและทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กวาดลานวัด สนทนาธรรม ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่พระสงฆ์และสามเณร เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้รับฟังและให้คำปรึกษากันเอง มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม รวมถึงสนับสนุนให้พระอาวุโสเป็นที่ปรึกษาให้กับสามเณรวัยใหม่ เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับชุมชน โดยส่งเสริมกิจกรรมช่วยเหลือสังคม เช่น การบรรยายธรรม การเยี่ยมผู้ป่วย เป็นต้น

“เรามีทำงานระหว่างพระกับพระนะ ในวัดเรา ทำหลายอย่าง พยายามให้คุยกันเยอะ ๆ หลายเรื่อง ๆ เพื่อลดช่องว่างกัน บางทีพระมาบวชใหม่เขายังปรับตัว อาจจะเครียดจะอะไรก็ต้องให้ปรึกษาพูดคุยกันเรื่อย ๆ ขวนไปทำงานกับชุมชนบ้าง มีกิจกรรมอะไรก็ไป บางทีก็ไปเทศก์ไปสอนธรรมะก็ไปช่วยชุมชน”

พระอาจารย์ 6

โดยสรุปแล้ว สุขภาวะด้านจิตใจและอารมณ์ของพระสงฆ์สามารถส่งเสริมได้ผ่านการฝึกสมาธิ การดูแลสุขภาพกาย การพัฒนาตนเอง และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม การมีสติอยู่กับปัจจุบัน ฝึกปล่อยวาง และใช้หลักธรรมมานำทางชีวิต จะช่วยให้พระสงฆ์สามารถดำรงสมณเพศได้อย่างสงบสุขและเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

4.2.2.3 สุขภาวะด้านสังคม (Social Health)

สุขภาวะด้านสังคมของพระสงฆ์หมายถึงความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างกลมกลืน มีความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในวัดและกับชุมชน รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนาอย่างเหมาะสม สุขภาวะด้านสังคมของพระสงฆ์จากการเก็บข้อมูลวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีแนวทางดังนี้

1. ความสัมพันธ์ที่ดีภายในวัด ได้แก่ การเสริมสร้างความสามัคคีระหว่างพระสงฆ์และสามเณร เน้นให้มีการช่วยเหลือกันในการปฏิบัติกิจวัตร เช่น การทำวัตร สวดมนต์ และดูแลวัด รวมถึงสนับสนุนสามเณรบวชใหม่ ให้คำแนะนำในการปฏิบัติธรรม การร่วมกันเคารพและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ดำรงชีวิตตามหลักศีล 227 ข้อ เพื่อให้เกิดระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกันและใช้หลักเมตตาและขันติในการแก้ไขปัญหาภายในหมู่สงฆ์ นอกจากนี้มีการจัดกิจกรรมร่วมกันภายในวัดร่วมกัน เช่น กิจกรรมทำความสะอาดวัด ร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อมการศึกษาธรรมะและการสนทนาธรรม เพื่อเสริมสร้างปัญญาและความเข้าใจกัน

2. การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ สามเณร และครู บางวัดมีการปลูกฝังแนวคิดที่ว่าทุกคนมีส่วนสำคัญในการพัฒนาโรงเรียน การเป็นศูนย์กลางการศึกษาและอบรมคุณธรรม สนับสนุนโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางศีลธรรมและจริยธรรม บางวัดมีการจัดกิจกรรมสอนธรรมะให้กับนักเรียน เช่น การสวดมนต์ นั่งสมาธิ และการอบรมศีลธรรม บางวัดมีการจัดโครงการอบรมคุณธรรมสำหรับนักเรียน เพื่อปลูกฝังความมีวินัยและความรับผิดชอบ การเชิญพระสงฆ์มาบรรยายธรรมให้ครูและนักเรียนเป็นต้น

3. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัด และชุมชน หลายวัดมีการจัดโครงการบวชเณรภาคฤดูร้อนและค่ายพุทธบุตร เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมบวชเรียนเพื่อฝึกฝนตนเอง เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนและสังคม นอกจากนี้วัดเป็นสะพานเชื่อมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนผ่านกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน เป็นศูนย์กลางการประชุมร่วมกันระหว่างพระสงฆ์ และผู้นำชุมชน เพื่อหาแนวทางพัฒนาชุมชนและโรงเรียน บางวัดร่วมมือกับชุมชนและโรงเรียนในการจัดโครงการทำความสะอาดโรงเรียน ทาสีอาคารเรียน และพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

4. การสนับสนุนด้านทรัพยากรและทุนการศึกษา บางวัดที่มีศักยภาพด้านงบประมาณจะทำหน้าที่ให้โครงการทุนการศึกษาโดยวัดและชุมชน บางวัดจัดหาทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่ขาดแคลน

เพื่อให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เชิญชวนญาติโยมและผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคทุนการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า บางวัดมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและอุปกรณ์การศึกษา เป็นพื้นที่รับบริจาค หนังสือเรียน สมุด อุปกรณ์การเรียนให้กับโรงเรียนและสนับสนุนการสร้างห้องสมุดหรือห้องเรียนธรรมะ ในชุมชน

5. การตั้งโรงทานในงานเทศกาล การตั้งโรงทานในงานเทศกาลเป็นแนวทางสำคัญในการช่วยเหลือสังคม โดยเป็นการแบ่งปันอาหารและน้ำดื่มให้กับประชาชนที่มาร่วมงาน นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมคุณธรรมและจิตอาสาในชุมชน ตั้งโรงทานในจุดที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น บริเวณวัด ลานวัด หรือจุดสำคัญของงานเทศกาล ประเมินจำนวนผู้เข้าร่วมงานร่วมกับชุมชน เพื่อจัดเตรียมอาหารให้เพียงพอร่วมกับชุมชนในการระบุงเวลาแจกจ่ายอาหารให้ชัดเจน เช่น ช่วงเช้า กลางวัน และเย็น ใช้การตั้งโรงทานเป็นต้นแบบให้เกิดโครงการช่วยเหลืออื่น ๆ เช่น การแจกอาหารให้ผู้ยากไร้ในชุมชน ให้ผู้มาร่วมงานได้มีโอกาสร่วมทำบุญ เช่น หยอดตู้รับบริจาค ส่งเสริมให้ผู้รับอาหารตระหนักถึงการแบ่งปันและการขอบคุณ และส่งเสริมให้เกิดโครงการทำบุญอาหารในวันสำคัญของพระพุทธศาสนา

6. การจัดกิจกรรมแห่ناقรอบตำบล บางวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการกิจกรรมแห่ناقรอบตำบลเป็นประเพณีที่สำคัญในหลายพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลหรืองานบุญต่าง ๆ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชนและส่งเสริมความสามัคคีของชาวบ้านในการจัดกิจกรรมนี้ ความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชนมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการ วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการวางแผนกิจกรรมแห่ناقรอบตำบล โดยประสานกับคณะกรรมการชุมชนและผู้นำชุมชน เพื่อจัดการกิจกรรมให้เป็นไปตามประเพณี วัดช่วยเตรียมการ เช่น การเชิญพระสงฆ์มาประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พระสงฆ์จะทำหน้าที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแห่ناقรอบ เช่น การเจริญพระพุทธมนต์ และการสวดอุทิศบุญให้แก่ผู้ร่วมกิจกรรม การแห่ناقรอบตำบลถือเป็นโอกาสในการปลูกฝังคุณธรรมและจิตสำนึกในการช่วยเหลือและสนับสนุนกันในชุมชน ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนรักษาและเผยแพร่ประเพณีในรุ่นใหม่ เพื่อให้คนรุ่นหลังเข้าใจและรักษาความเชื่อมโยงกับประเพณีท้องถิ่น

“วัดเรามีสานกับชุมชน คือ แห่ناق ก็ทำกันทุกปี มาจัดที่วัด
หน้าที่เราก็ช่วยชาวบ้านทำพิธีศาสนา จัดวัดให้ชาวบ้าน ชาวบ้าน
เขามาก็ร่วมมือช่วยกัน กลายเป็นเรื่องที่ช่วยเหลือกัน ทำทอดๆ กัน
มาเรื่อย ๆ”

พระอาจารย์ 1

7. การเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง และมอบของยังชีพให้แก่ชาวบ้านที่เดือดร้อน เป็นกิจกรรมที่สำคัญในแง่ของการส่งเสริมและดูแลสุขภาพในด้านสังคมและจิตใจให้กับสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะผู้ที่มีความต้องการพิเศษหรือประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม โดยวัดหรือกลุ่มจิตอาสาสมัครจะมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ เพื่อให้ความช่วยเหลือและกำลังใจแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสภาพปัญหาต่างๆ ในชีวิต การให้กำลังใจและการสนับสนุนทางจิตใจ ช่วยให้ผู้ป่วยรู้สึกไม่โดดเดี่ยวและมีคนคอยดูแลส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีความหวังและกำลังใจในการฟื้นฟู พระสงฆ์ให้คำแนะนำทางจิตวิญญาณและทำพิธีสวดมนต์อุทิศให้กับผู้ป่วย เพื่อเสริมความสงบสุขทางใจ นอกจากนี้การเยี่ยมเยียนยังเป็นโอกาสในการแจกจ่ายสิ่งของจำเป็น เช่น ผ้าห่ม ยารักษาโรค หรืออุปกรณ์ที่ช่วยให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลดีขึ้น บางวัดมีการรวบรวมทุนจากชุมชนหรือบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา ก็สามารถนำไปใช้ในการซื้อสิ่งของเหล่านี้เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ป่วย วัดและกลุ่มจิตอาสาจะรวบรวมสิ่งของยังชีพ เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง น้ำดื่ม หรือสิ่งของที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เพื่อนำไปมอบให้แก่ครอบครัวที่ประสบความยากลำบากทางเศรษฐกิจ ซึ่งการมอบของยังชีพช่วยให้ผู้ที่เดือดร้อนสามารถลดภาระและมีชีวิตที่ดีขึ้นในช่วงเวลาที่ลำบาก นอกจากนี้การจัดกิจกรรมมอบของยังชีพร่วมกับชุมชนช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและจิตสำนึกในการช่วยเหลือกันในชุมชน เป็นการปลูกฝังความสำคัญของการให้และการแบ่งปันในสังคม ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความร่วมมือและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

“เราทำกิจกรรมเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงเราทำมาตลอดหลายปี เวลาไปเยี่ยมเราไม่ได้แค่พระนะ เราชักชวนญาติโยมในพื้นที่เราไป ใครมีอะไรก็มาช่วยกัน บางทีก็ขอรับบริจาคของจากคนภายนอก เพื่อเอาไปให้คนป่วยติดเตียง ไปพร้อมกันทั้งพระทั้งโยม ได้ช่วยกัน ผู้ป่วยเวลาไปหาเขาดีใจนะ เขาก็มีกำลังใจ มันก็เป็นการให้กันแบบง่าย ๆ ส่งเสริมความสุขใจกันไป”

พระอาจารย์ 4

4.2.2.4 สุขภาวะด้านสติปัญญา (Intellectual Health)

“เมื่อเราเป็นพระ เป็นเณร สิ่งสำคัญของการมีสุขภาพที่ดี คือ การมีสติ เราเน้นย้ำเรื่องนี้ค่อนข้างมาก เพื่อส่งเสริมอย่างเรา ๆ ได้ดำเนิน

ชีวิตที่มีความสุข ในระหว่างนี้เราต้องถ่ายทอดเรื่องสติให้ประชาชนได้รับรู้
เพราะมันเป็นหลักการในการใช้ชีวิตทุก ๆ วัน”

พระอาจารย์ 8

การส่งเสริมสุขภาพะด้านสติปัญญาให้แก่สามเณรและพระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญเพื่อเสริมสร้าง
ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะต่าง ๆ ที่จะช่วยให้สามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
รวมถึงสามารถทำหน้าที่ในฐานะพระภิกษุหรือสามเณรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการส่งเสริมสุขภาพะด้าน
สติปัญญานี้วัดหลายแห่งได้ดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

1. การเรียนการสอนพระธรรมคำสอน การสอนพระไตรปิฎกและพระธรรมวินัย เป็น
พื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างสติปัญญาให้แก่พระสงฆ์และสามเณร โดยการเรียนรู้พระสูตร พระวินัย
และพระอภิธรรม จะช่วยให้มีความเข้าใจในหลักธรรมที่ถูกต้องและลึกซึ้ง การจัดการเรียนการสอนภายใน
วัด เช่น การเรียนพระธรรมในห้องเรียน หรือการศึกษาจากคัมภีร์ต่าง ๆ ช่วยให้สามเณรและพระสงฆ์มี
ความรู้ในหลักการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง โดยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซ มีการเรียนการ
สอนภาษาบาลีโดยพระมหาเปรียญ และมีการทดสอบความรู้บาลีทุกเดือน ส่วนโรงเรียนพระปริยัติธรรม
ส่งเสริมการเรียนรู้แบบควบคู่กับการปฏิบัติ และใช้กิจกรรมกลุ่ม เช่น การทำมายแมปปิง เพื่อเสริมสร้าง
ทักษะการคิดวิเคราะห์

2. การสอนปรัชญาพุทธศาสนา การเสริมสร้างความเข้าใจในปรัชญาและหลักการพุทธ
ศาสนา เช่น อริยสัจสี่, อายตนะ, ปฏิจจสมุพบาท จะช่วยให้สามเณรและพระสงฆ์เข้าใจโลกและการดำเนิน
ชีวิตตามแนวทางพุทธศาสนาได้ดีขึ้น การบรรยายธรรมโดยพระอาจารย์และผู้รู้สามารถช่วยเสริมทักษะใน
การคิดวิเคราะห์และพัฒนาสติปัญญา

3. การฝึกสติและสมาธิ เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนาสติปัญญาให้เกิดความตั้งมั่นในใจ
ช่วยให้สามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง การเจริญวิปัสสนาจะช่วยให้สามารถเห็นความจริงตามที่เป็น
จริงในชีวิตประจำวัน และทำให้มีสติในการตัดสินใจและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้การ
ปฏิบัติสมาธิร่วมกันในกลุ่มสามารถเสริมสร้างความมั่นคงและความเข้มแข็งในจิตใจ รวมทั้งช่วยให้เกิดการ
แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ที่มีประโยชน์ในการฝึกฝน

4. การจัดกิจกรรมอภิปรายธรรมะในกลุ่ม หรือการถาม-ตอบในประเด็นที่เกี่ยวกับพุทธ
ศาสนาและการปฏิบัติธรรม จะช่วยเสริมทักษะในการคิด วิเคราะห์ และเข้าใจแนวทางปฏิบัติได้ลึกซึ้งขึ้น
รวมทั้งการสร้างบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้สามเณรและพระสงฆ์ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปราย
เรื่องต่าง ๆ ช่วยพัฒนาความคิดในเชิงวิพากษ์ การส่งเสริมให้สามเณรและพระสงฆ์ศึกษานอกหลักสูตรเช่น

การอ่านหนังสือเกี่ยวกับพุทธศาสตร์ วัฒนธรรม หรือปรัชญาต่าง ๆ ช่วยให้สามารถมองโลกและสังคมจากหลายมุมมอง และเสริมความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาวะด้านสติปัญญาของสามเณรและพระสงฆ์เป็นการพัฒนาในหลาย ๆ ด้านทั้งในแง่ของความรู้ทางศาสนา ทักษะการคิดวิเคราะห์ สมาธิ และการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน โดยการสนับสนุนให้มีการศึกษาและการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้สามเณรและพระสงฆ์สามารถมีสติปัญญาที่ดีในการนำธรรมะมาปฏิบัติและเป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

4.2.2.5. สุขภาวะด้านจริยธรรมและศีลธรรม (Moral and Ethical Health)

การส่งเสริมสุขภาวะด้านจริยธรรมและศีลธรรมให้แก่สามเณรและพระสงฆ์เป็นการช่วยเสริมสร้างคุณธรรมในตัวบุคคล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา วิธีการส่งเสริมนี้สามารถดำเนินการได้หลายทาง ดังนี้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า วัดหลายแห่งมีการดำเนินการสร้างสุขภาวะทางจริยธรรมและศีลธรรมให้แก่พระสงฆ์และสามเณร ผ่านกิจกรรมกรรมต่าง ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยมีการจัดอบรมศีลธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการปฏิบัติตนในฐานะสามเณรหรือพระสงฆ์ เช่น การไม่ล่วงละเมิดศีล การให้ความเคารพต่อผู้ใหญ่และผู้มีประสบการณ์ในพระพุทธศาสนา การฝึกให้สามเณรและพระสงฆ์มีทักษะในการแก้ไขปัญหาในชีวิตด้วยวิธีการที่มีความยุติธรรมและศีลธรรม ในบางวัดพระอาจารย์หรือผู้ดูแลสามารถให้คำแนะนำที่เหมาะสมแก่สามเณรในการปฏิบัติศีลธรรมและจริยธรรม โดยใช้การพูดคุยหรือคำแนะนำส่วนตัวเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในตัวบุคคล ส่งเสริมการฝึกสมาธิและการเจริญวิปัสสนาจะช่วยเสริมสร้างจิตใจที่มีความบริสุทธิ์และสงบ โดยการฝึกจิตให้มีสติและการรู้ตัวในทุก ๆ การกระทำ เช่น ความเมตตา ความกรุณา และความอดทน ผ่านการสังเกตความคิดและการดำเนินชีวิตในรูปแบบที่มีสติ และส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญาผ่านการจัดกิจกรรมภายในวัด เช่น การมีการปฏิบัติศีลร่วมกัน การให้คำแนะนำเรื่องการใช้ชีวิตที่ไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนกับผู้อื่น รวมถึงการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เสริมสร้างสังคมที่ดี เป็นต้น

“ตอนเช้าพระอาจารย์ ก็อบรมก่อนเรียนเป็นประจำทุกวัน”

พระอาจารย์ 3

“ส่วนใหญ่จะสอนเรื่องคุณธรรม จริยธรรม การปฏิบัติตัวให้

เหมาะสม และนั่งสมาธิก่อนเรียน”

พระอาจารย์ 4

4.2.2.6 สุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Health)

การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีความสำคัญต่อสุขภาพกายของสามเณรและพระสงฆ์โดยตรง หากมีสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย เอื้อต่อสุขอนามัย เสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี และส่งเสริมการเรียนรู้และปฏิบัติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีความสำคัญที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพของพระภิกษุและสามเณร เนื่องจากสิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยลดความเสี่ยงต่อโรคร้าย และส่งเสริมพฤติกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การรักษาความสะอาดของพื้นที่เรียนและที่พัก การมีสภาพแวดล้อมที่สะอาดช่วยลดการแพร่กระจายของเชื้อโรคและโรคติดต่อต่าง ๆ โรงเรียนพระปริยัติธรรม เช่น วัดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ง มีการกำหนดให้สามเณรทำความสะอาดห้องเรียนเป็นประจำ มีการจัดที่เก็บวัสดุอุปกรณ์อย่างเป็นระเบียบ ทำให้พื้นที่เรียนสะอาดและปลอดภัย
2. การควบคุมคุณภาพอากาศและสภาพแวดล้อมโดยรวม การปลูกต้นไม้รอบบริเวณโรงเรียนช่วยเพิ่มคุณภาพอากาศ ลดมลพิษ และให้ร่มเงา ช่วยลดความร้อน โรงเรียนบางแห่งมีการรณรงค์ให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ ลดความเสี่ยงของการสูดดมควันบุหรี่มือสอง ลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงและแมลงที่เป็นพาหะนำโรค เช่น การกำจัดน้ำขัง และดูแลความสะอาดของพื้นที่โดยรอบ
3. การจัดโครงสร้างอาคารเรียนที่เหมาะสม การออกแบบอาคารเรียนให้มีแสงสว่างและอากาศถ่ายเทดี ช่วยลดอาการป่วยที่เกิดจากสภาพอากาศอับชื้น ในบางโรงเรียน เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ก สามเณรต้องขึ้นไปเรียนบนตึกชั้น 3 ซึ่งช่วยให้มีการออกกำลังกายทางอ้อม แต่ก็ควรมีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ เช่น รววจับและพื้นกันลื่น การมีห้องเรียนที่เป็นระเบียบช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดภาวะเครียดที่เกิดจากความวุ่นวายในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม
4. การจัดสภาพแวดล้อมด้านโภชนาการ การมีโรงครัวที่สะอาดและถูกสุขลักษณะช่วยป้องกันโรคทางเดินอาหารโรงเรียนที่ดีจะมีระบบคัดแยกอาหาร ตรวจสอบความสดใหม่ และมีมาตรการป้องกันอาหารบูดเสีย เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ข มีการกำชับให้แม่ครัวทำอาหารไม่รสจัดเกินไป เพื่อลดความเสี่ยงต่อโรคไตและความดันโลหิตสูง
5. การส่งเสริมการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการออกกำลังกาย หากโรงเรียนมีพื้นที่กว้างขวางควรมีลานสำหรับออกกำลังกาย เช่น สนามกีฬาหรือพื้นที่เดินจงกรม โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ฉ ไม่มีพื้นที่ออกกำลังกายเฉพาะ ทำให้ต้องใช้กิจกรรมประจำวัน เช่น การกวาดลานวัดเป็นการออกกำลังกายแทน ส่วนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จ มีโครงการปลูกฝังนิสัยออกกำลังกาย เช่น การส่งเสริมให้สามเณรเคลื่อนไหวร่างกายอย่างสม่ำเสมอผ่านกิจกรรมที่กำหนด

“การจะมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มันต้องมีเรื่องการมีสภาพแวดล้อมที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญด้วยนะ เพราะเราจะเจริญสติเจริญภาวนาได้ดี ถ้าเรามีวัดที่สะอาด สงบ เราจะเน้นพระในวัดเลยว่า ต้องช่วยกันดูแลวัดให้น่าอยู่ ไม่ใช่คำพระจะได้ประโยชน์ แต่ญาติโยมก็จะได้ได้ประโยชน์ทางใจเวลามาทำบุญ”

พระอาจารย์ 5

“พระ เณร ก็ออกกำลังกายมากก็ได้ ไม่ได้ ไม่สำรวจ พื้นที่ก็ไม่มี เลยต้องให้พระเณรกวาดลานวัด แทนการออกกำลังกาย”

พระอาจารย์ 1

6. การคัดแยกขยะเป็นหนึ่งในแนวทางที่ช่วยส่งเสริมสุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยเฉพาะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ค ที่มีการปลูกฝังแนวคิดให้สามเณรรู้จักแยกขยะอย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมโดยรวม รวมทั้งการจัดการขยะที่เหมาะสมช่วยให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่สะอาด ลดกลิ่นเหม็น ลดการสะสมของเชื้อโรค และช่วยลดมลพิษ ลดปัญหาสุขภาพจากขยะเน่าเสีย เช่น โรคทางเดินหายใจจากฝุ่นละอองและเชื้อราที่สะสมในขยะ ลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัด ช่วยให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งเสริมให้สามเณรมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยวัดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ค มีการกำหนดแนวทางในการคัดแยกขยะโดยจัดวางถังขยะที่แยกประเภทชัดเจน เช่น ขยะที่สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ ได้แก่ เศษอาหาร เปลือกผลไม้ ใบไม้แห้ง นำขยะประเภทนี้ไปทำปุ๋ยหมักเพื่อนำกลับมาใช้ในสวนของโรงเรียน นอกจากนี้มีการส่งเสริมการคัดแยกขยะรีไซเคิล สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น กระดาษ ขวดพลาสติก กระป๋องโลหะ และแก้ว รวมถึงขยะอันตราย เป็นขยะที่ต้องทิ้งแยกจากขยะทั่วไป เช่น หลอดไฟ แบตเตอรี่ สารเคมี โรงเรียนมีจุดทิ้งขยะอันตรายโดยเฉพาะเพื่อป้องกันการปนเปื้อนและอันตรายต่อสุขภาพ เป็นต้น

“การคัดแยกขยะในโรงเรียนเป็นเรื่องที่สำคัญมากครับ โดยเฉพาะการฝึกให้สามเณรรู้จักแยกขยะตั้งแต่ต้น ไม่ว่าจะเป็ขยะที่ย่อยสลายได้ เอาไปทำปุ๋ยหมักได้ หรือขยะรีไซเคิลอย่างกระดาษ ขวด ก็แยกไว้

ส่วนขยะอันตราย พวกถ่านไฟฉาย ก็มีที่ทิ้งแยกต่างหาก การทำแบบนี้ช่วยให้โรงเรียนสะอาด มีสภาพแวดล้อมดีขึ้น”

พระอาจารย์ 3

จากการศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.10 สรุปการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

ด้านสุขภาวะ	ประเด็นข้อมูลที่ได้	ผู้ให้ ข้อมูล/ แหล่งข้อมูลที่ ปรากฏใน ข้อความ	ตัวอย่างหลักฐานจาก ข้อความ
1) กายภาพ (Physical Health)	อาหารและโภชนาการ (ครบ 5 หมู่/ลดหวาน-เค็ม/คัดแยกอาหาร), การติดตามน้ำหนัก-ส่วนสูง, การออกกำลังกายตามวิธีสงฆ์ (เดินจงกรม/โยคะ/ทำความสะอาดวัด/บิณฑบาต)	พระสงฆ์โรงเรียนที่ 1, 3, 6, 2, 7, 8 + กล่าวถึงเจ้าหน้าที่ รพ.สงฆ์/ศูนย์บริการสาธารณสุข	พระสงฆ์สะท้อนการ “รับคำแนะนำโภชนาการจากรพ.สงฆ์”, การ “ช่วยกันแยกคาว-หวาน”, “เดินจงกรมประยุกต์เป็นออกกำลังกาย”, “ทำความสะอาดวัดเป็นการออกกำลังกาย”, “บิณฑบาตเป็นกิจวัตรออกกำลังกาย”
2) จิตใจและอารมณ์ (Mental & Emotional Health)	ระบบดูแลใจ/ลดเครียด: พี่สอนน้อง, โฮมรูม/ให้คำปรึกษา, สวดมนต์-ภาวนา, สังเกตพฤติกรรม และ พูดคุยรายบุคคล, สร้างความสัมพันธ์ในวัด/เชื่อมชุมชน	พระสงฆ์โรงเรียนที่ 9, 5 (และคำอธิบายภาพรวมของวัดตัวอย่าง)	“มีชั่วโมงโฮมรูม/ให้คำปรึกษา...รุ่นพี่ดูแลน้อง” (วัดที่ 9), “ชวนคุยกันเยอะ ๆ ลดช่องว่าง...ชวนไปทำงานกับชุมชน” (วัดที่ 5)

ด้านสุขภาพะ	ประเด็นข้อมูลที่ได้	ผู้ให้ ข้อมูล/ แหล่งข้อมูลที่ ปรากฏใน ข้อความ	ตัวอย่างหลักฐานจาก ข้อความ
3) สังคม (Social Health)	ความสัมพันธ์ในวัด (ช่วยกันกิจวัตร/ยิตวินัย/แก้ปัญหาด้วยเมตตา-ขันติ), ความสัมพันธ์พระ-เณร-ครู, ความร่วมมือวัด-ชุมชน (ค่าย/บวชภาคฤดูร้อน/พัฒนาพื้นที่),ทุนการศึกษา/ทรัพยากร, โรงทาน, แห่นาครอบตำบล, เยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง/มอของยังชีพ	พระสงฆ์โรงเรียนที่ 2, 6 (พร้อมคำอธิบายภาพรวมกิจกรรมหลายวัด)	“งานแห่นาค...ทำกันทุกปี วัดช่วยพิธี ชาวบ้านร่วมมือ” (วัดที่ 2), “เยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง ชวนญาติโยมไปด้วย...ผู้ป่วยมีกำลังใจ” (วัดที่ 6)
4) สติปัญญา (Intellectual Health)	“สติ” เป็นแก่นสุขภาพะของพระ-เณร, การเรียนบาลี/ทดสอบรายเดือน, การเรียนแบบควบคู่ปฏิบัติ, กิจกรรมกลุ่ม/มายด์แมปปิ้ง, ฝึกคิดวิเคราะห์, อภิปรายธรรมะ/ถาม-ตอบ, การศึกษานอกหลักสูตร	พระสงฆ์โรงเรียนที่ 4 + ข้อมูลเชิงพรรณนา	“สิ่งสำคัญ...คือการมีสติ...ต้องถ่ายทอดเรื่องสติให้ประชาชน” (วัดที่ 4) และคำบรรยายการสอนบาลี/กิจกรรมกลุ่ม
5) จริยธรรมและศีลธรรม (Moral & Ethical Health)	อบรมศีลธรรม/จริยธรรมในชีวิตประจำวัน, วินัยสงฆ์, การพูดคุยให้คำแนะนำรายบุคคล, ฝึกสมาธิ/วิปัสสนาเพื่อจิตบริสุทธิ์, ปลุกฝังเมตตา-กรุณา-อดทน, ทำกิจกรรมเพื่อสังคม	(ในข้อความส่วนนี้เป็น “ภาพรวมจากการเก็บข้อมูล” ยังไม่ระบุคำกล่าวของรายบุคคล)	อธิบายการอบรมศีลธรรม การกำกับวินัย และการใช้การพูดคุยเป็นกลไกเสริมสร้างคุณธรรม

ด้านสุขภาพ	ประเด็นข้อมูลที่ได้	ผู้ให้ ข้อมูล/ แหล่งข้อมูลที่ ปรากฏใน ข้อความ	ตัวอย่างหลักฐานจาก ข้อความ
6) สิ่งแวดล้อม (Environmental Health)	ความสะอาดพื้นที่เรียน/ที่พัก, คุณภาพอากาศ/ปลูกต้นไม้/ เขตปลอดบุหรี่/กำจัดแหล่งยุง, ความเหมาะสมอาคารเรียน และ ความปลอดภัย, สุขลักษณะโรงครัว/ลดรสจัด, พื้นที่เอื้อต่อการออกกำลังกาย, คัดแยกขยะ/ทำปุ๋ยหมัก/รีไซเคิล/ ขยะอันตราย	พระสงฆ์โรงเรียน ที่ 8 + ข้อมูลเชิง พรรณนา	“จะเจริญสติได้ดี ถ้าวัด สะอาด สงบ...ต้องช่วยกัน ดูแลวัดให้น่าอยู่” (วัดที่ 8) + รายละเอียดระบบ คัดแยกขยะ

4.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

4.3.1 ปัจจัยสนับสนุน

ปัจจัยสนับสนุน ที่ทำให้วัดสามารถส่งเสริมสุขภาพทั้ง 6 ด้านให้แก่พระสงฆ์ได้สำเร็จมีหลายประการ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภายในวัด การสนับสนุนจากชุมชน และการฝึกอบรมต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ โดยสามารถแบ่งเป็นปัจจัยหลัก ๆ ดังนี้

1. การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น การร่วมมือกับโรงพยาบาลในการตรวจสุขภาพพระสงฆ์ หรือการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย หรือการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย การได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการอบรมและการฝึกปฏิบัติธรรมจากองค์กรต่าง ๆ หรือหน่วยงานทางศาสนา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ฉ ได้รับการสนับสนุนจากโรงพยาบาลสงฆ์และการออกกำลังกายผ่านกิจวัตรประจำวัน ส่วนโรงเรียนพระปริยัติ

ธรรม แผนกสามัญศึกษา ค ได้รับงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานพุทธศาสนา รวมถึงมีบุคลากรที่ช่วยกันขับเคลื่อนสุขภาวะ

2. พระอาจารย์และผู้นำทางศาสนาควรเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องของการปฏิบัติธรรมและการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ โดยการสอนให้มีการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและให้คำแนะนำในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ มีการสนับสนุนในเรื่องการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เสริมสร้างสุขภาวะทั้ง 6 ด้านให้แก่พระสงฆ์ เช่น การจัดอบรม การสนับสนุนในเรื่องการออกกำลังกายหรือการฝึกสมาธิ เป็นต้น

3. วัดหลายแห่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการฝึกปฏิบัติและการพัฒนาสุขภาวะ เช่น ห้องสมาธิที่สงบ มีพื้นที่สำหรับการออกกำลังกาย หรือสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้และการฝึกฝน การจัดสภาพแวดล้อมที่สงบและเอื้ออำนวยให้พระสงฆ์สามารถฝึกฝนทั้งทางด้านกายและใจได้อย่างเต็มที่ เช่น พื้นที่เดินจงกรม หรือสวนสำหรับการทำสมาธิ

4. การมีระบบสนับสนุนการปฏิบัติศีลธรรมและจริยธรรม มีการสร้างแนวทางการดูแลเรื่องศีลธรรมและจริยธรรมของพระสงฆ์ เช่น การจัดการให้มีการฝึกฝนตามหลักพระวินัย การฝึกสมาธิร่วมกันหรือการสอนให้รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมด้วยความเมตตาและความสงบ

5. การสนับสนุนจากชุมชนและผู้ศรัทธา มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวัดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาวะของพระสงฆ์ เช่น การบริจาคอาหาร หรือการร่วมมือในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้และสุขภาวะของพระสงฆ์ การมีความร่วมมือจากชุมชนในการจัดการด้านสังคม เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น งานบุญ หรือกิจกรรมการบริการสังคมที่พระสงฆ์สามารถมีส่วนร่วมได้ โดยสรุป ปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้วัดสามารถส่งเสริมสุขภาวะทั้ง 6 ด้านให้แก่พระสงฆ์ได้สำเร็จ ประกอบด้วย การสนับสนุนจากผู้นำทางศาสนา การจัดการภายในวัดที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาวะ ความร่วมมือจากชุมชนและองค์กรต่าง ๆ การจัดอบรมและการศึกษา รวมถึงการมีระบบการติดตามและประเมินผลที่ดี ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีให้แก่พระสงฆ์ทั้งในด้านกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา และจริยธรรม

ปัจจัยสนับสนุนที่ช่วยให้วัดสามารถส่งเสริมสุขภาวะให้แก่พระสงฆ์ได้สำเร็จนั้น ประกอบด้วย การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น โรงพยาบาล หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรทางศาสนา ที่ช่วยจัดอบรม ตรวจสอบสุขภาพ และส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ผู้นำทางศาสนาและพระอาจารย์มีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดี และส่งเสริมการฝึกปฏิบัติที่เอื้อต่อสุขภาวะของพระสงฆ์ วัดที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องสมาธิ พื้นที่ออกกำลังกาย และสถานที่ฝึกปฏิบัติธรรมที่เหมาะสม ย่อมช่วยให้พระสงฆ์สามารถพัฒนาสุขภาวะได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการมีระบบสนับสนุนด้าน

ศีลธรรมและจริยธรรม เช่น การปฏิบัติตามพระวินัย และการฝึกสมาธิร่วมกัน ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ ตลอดจนการได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและผู้ศรัทธา ผ่านการบริจาค การร่วมกิจกรรม และความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยให้วัดสามารถสร้างสุขภาวะที่ดีทั้งในด้านกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา และจริยธรรมได้อย่างสมบูรณ์

4.3.2. ปัจจัยอุปสรรค

ปัจจัยอุปสรรคที่ทำให้วัดไม่สามารถส่งเสริมสุขภาพทั้ง 6 ด้าน ให้แก่พระสงฆ์ได้สำเร็จมีหลายประการที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทั้งภายในและภายนอกวัด โดยรวมแล้วสามารถแบ่งออกเป็นอุปสรรคหลัก ๆ ดังนี้

1. ขาดแคลนงบประมาณและทรัพยากร วัดบางแห่งอาจมีงบประมาณจำกัด ไม่สามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพได้อย่างเพียงพอ เช่น การจัดอบรมสุขภาพ การซื้ออุปกรณ์ออกกำลังกาย หรือ การสร้างสถานที่ที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม เช่น สวนที่ใช้ในการเดินจงกรมหรือเดินออกกำลังกาย รวมถึงขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เช่น พื้นที่สำหรับการออกกำลังกายหรือการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ และสามเณร

2. การขาดบุคลากรที่มีความรู้ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ วัดอาจขาดบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในการส่งเสริมสุขภาพ ทั้งในด้านการดูแลสุขภาพกาย จิตใจ และจริยธรรม การฝึกฝนพระสงฆ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอาจไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระสงฆ์ยังขาดความรู้ในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมสุขภาพ เช่น การจัดอบรมด้านจิตวิทยาหรือการฝึกการทำสมาธิอย่างถูกต้อง

3. ทศนคติที่ไม่ให้ความสำคัญกับสุขภาพ บางครั้งพระสงฆ์อาจมีทศนคติที่ไม่ให้ความสำคัญกับสุขภาพโดยรวม เช่น เชื่อว่าการปฏิบัติธรรมหรือการทำกิจกรรมทางศาสนาเป็นเรื่องสำคัญกว่า การดูแลสุขภาพอาจไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร รวมถึงผู้บริหารหรือพระอาจารย์บางท่านอาจไม่ได้มุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพทั้ง 6 ด้าน ทำให้การส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่

4. ขาดการสนับสนุนจากชุมชนหรือหน่วยงานภายนอก ชุมชนหรือผู้ที่สนับสนุนในวัดอาจขาดความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพ เช่น การจัดกิจกรรมการออกกำลังกายหรือการดูแลสุขภาพ ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น การร่วมมือจากโรงพยาบาลในการตรวจสุขภาพพระสงฆ์ หรือการฝึกอบรมจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

5. ภาระงานที่หนักและขาดเวลาว่าง พระสงฆ์บางรูปอาจต้องมีภาระงานที่หนัก เช่น การปฏิบัติศาสนกิจ การเรียนการสอน หรือการช่วยงานในชุมชน ซึ่งทำให้ขาดเวลาในการดูแลสุขภาพของ

ตัวเอง ชีวิตประจำวันของพระสงฆ์อาจเต็มไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ จึงทำให้ไม่สามารถแบ่งเวลามาดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสม

6. ขาดระบบการติดตามและประเมินผล วัดบางแห่งอาจไม่มีการติดตามหรือประเมินผล การส่งเสริมสุขภาพทั้ง 6 ด้านอย่างมีระบบ ทำให้ไม่สามารถรู้ได้ว่าสุขภาพของพระสงฆ์ได้รับการพัฒนา ในทิศทางที่ดีหรือไม่ ขาดการประเมินผลที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลกระทบจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ซึ่งทำให้ วัดไม่สามารถปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมได้ตามความต้องการ

7. การขาดการวางแผนและแนวทางที่ชัดเจน บางวัดอาจไม่มีการวางแผนหรือกำหนด แนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมสุขภาพทั้ง 6 ด้านให้แก่พระสงฆ์ การดำเนินการอาจไม่เป็นระบบหรือ ขาดความต่อเนื่องและขาดการสื่อสารภายในวัดที่ดี ทำให้การส่งเสริมสุขภาพไม่เกิดผลสำเร็จตามที่ตั้งใจ เช่น การไม่สามารถจัดการฝึกอบรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามที่วางแผนไว้

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณและทรัพยากร ทำให้ ไม่สามารถจัดกิจกรรมหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อสุขภาพได้ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านการ ส่งเสริมสุขภาพ ส่งผลให้การฝึกอบรมและกิจกรรมต่าง ๆ ขาดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ทัศนคติที่ไม่ให้ ความสำคัญกับสุขภาพของพระสงฆ์และผู้บริหารวัด รวมถึงการขาดการสนับสนุนจากชุมชนและ หน่วยงานภายนอก ก็เป็นอุปสรรคสำคัญ อีกทั้งพระสงฆ์ต้องเผชิญกับภาระงานที่หนัก ทำให้ไม่มีเวลามา ดูแลสุขภาพของตนเอง ขณะเดียวกัน การขาดระบบติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนทำให้ไม่สามารถวัด ผลลัพธ์ของการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการขาดการวางแผนและแนวทางที่ชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้วัด ไม่สามารถส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 สรุปปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยอุปสรรคในการเสริมสร้างสุขภาพของโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม

มิติของปัจจัย	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยอุปสรรค
1. ด้านทรัพยากร และงบประมาณ	- ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก หน่วยงานภายนอก เช่น อบต. สำนักงาน พระพุทธศาสนา - ความร่วมมือจากโรงพยาบาลสงฆ์ในการ ตรวจสุขภาพ	- งบประมาณจำกัด ไม่เพียงพอต่อการจัด กิจกรรม - ขาดอุปกรณ์ออกกำลังกายหรือสถานที่ เหมาะสม - ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้อง สมาริ พื้นที่ออกกำลังกาย

มิติของปัจจัย	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยอุปสรรค
	- การสนับสนุนกิจกรรมสุขภาพจากหน่วยงานสาธารณสุข	
2. ด้านภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ	- พระอาจารย์/ผู้นำทางศาสนาเป็นแบบอย่างที่ดี - มีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพอย่างต่อเนื่อง - มีระบบดูแลศีลธรรมและวินัย	- ขาดการวางแผนที่ชัดเจนและเป็นระบบ - ไม่มีระบบติดตามและประเมินผลที่เป็นรูปธรรม - การสื่อสารภายในวัดไม่ทั่วถึง
3. ด้านบุคลากรและองค์ความรู้	- มีบุคลากรที่ช่วยขับเคลื่อนสุขภาพ - ได้รับการอบรมจากหน่วยงานภายนอก - มีการจัดกิจกรรมอบรม ปฏิบัติธรรม และออกกำลังกาย	- ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านสุขภาพ - พระสงฆ์บางรูปขาดความรู้ในการจัดกิจกรรมสุขภาพ - ขาดการอบรมด้านจิตวิทยาหรือสุขภาพแบบองค์รวม
4. ด้านโครงสร้างและสิ่งแวดล้อม	- มีพื้นที่เดินจงกรม สอน หรือห้องสมาธิ - สภาพแวดล้อมสงบ เอื้อต่อการพัฒนากายและใจ - มีสถานที่จัดกิจกรรมเรียนรู้และฝึกฝน	- ขาดพื้นที่ออกกำลังกาย - สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ - สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อกิจกรรมสุขภาพ
5. ด้านวัฒนธรรมองค์กรและทัศนคติ	- เน้นการฝึกสมาธิ ศีลธรรม และจริยธรรม - มีการปลูกฝังคุณธรรมในชีวิตประจำวัน - ผู้นำสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง	- ทัศนคติบางส่วนไม่ให้ความสำคัญกับสุขภาพองค์รวม - มองว่างานศาสนกิจสำคัญกว่าการดูแลสุขภาพ - ขาดแรงจูงใจในการดูแลสุขภาพตนเอง
6. ด้านความร่วมมือกับชุมชน	- ชุมชนและผู้ศรัทธาสนับสนุนอาหารและทรัพยากร - ร่วมจัดกิจกรรมทางศาสนาและบริการสังคม	- ขาดความร่วมมือจากบางหน่วยงาน - ชุมชนไม่ต่อเนื่องในการสนับสนุน - การประสานงานกับภายนอกยังไม่เป็นระบบ

มิติของปัจจัย	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยอุปสรรค
	- ความร่วมมือจากโรงพยาบาลและองค์กรท้องถิ่น	
7. ด้านภาระงานและเวลา	- กิจวัตรประจำวันบางส่วนเอื้อต่อการออกกำลังกาย เช่น บิณฑบาต กวาดลานวัด	- ภาระงานศาสนกิจและการเรียนหนัก - ขาดเวลาว่างในการดูแลสุขภาพ - ตารางกิจกรรมแน่น ทำให้กิจกรรมสุขภาพไม่ต่อเนื่อง

4.4 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สุขภาวะของพระสงฆ์และสามเณรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพในการปฏิบัติศาสนกิจ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ทั้งทางธรรมะและวิชาสามัญแก่พระภิกษุและสามเณร อย่างไรก็ตาม การเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนเหล่านี้ยังประสบกับข้อจำกัดหลายประการ ดังนั้น บทความนี้นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากวัดในเขตกรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์และสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

จากการศึกษาสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร แนวทางการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร จึงนำมาสู่การเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร สามารถแบ่งออกเป็น 6 มิติหลัก ได้แก่ สุขภาวะทางกายภาพ สุขภาวะทางจิตใจ สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางปัญญา สุขภาวะทางจริยธรรม และสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางกายภาพ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร

4.4.1.1 การเสริมสร้างสุขภาวะด้านโภชนาการ

โภชนาการที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาพของพระภิกษุและสามเณร จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการเพื่อให้มั่นใจว่าอาหารที่ได้รับมีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วนและถูกสุขลักษณะ ดังนี้

-จัดตั้งโครงการอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับพระภิกษุและสามเณร โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุข โรงพยาบาลสงฆ์ และองค์กรภาคประชาสังคม เพื่อให้มีการจัดเตรียมอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและเหมาะสมกับวิถีชีวิตของพระสงฆ์

-กำหนดมาตรการให้โรงครัวภายในวัดและโรงเรียนมีมาตรฐานด้านสุขาภิบาลอาหาร รวมถึงการควบคุมคุณภาพอาหารที่ได้รับจากการбинพบาต โดยส่งเสริมการคัดเลือกอาหารที่ดีต่อสุขภาพ และลดการบริโภคอาหารที่มีไขมัน น้ำตาล และโซเดียมสูง

-จัดทำคู่มือโภชนาการสำหรับพระสงฆ์และสามเณร เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกรับประทานอาหารที่ส่งเสริมสุขภาพ โดยเน้นการบริโภคอาหารให้ครบทั้ง 5 หมู่ และการบริโภคอาหารให้เหมาะสมกับกิจวัตรประจำวันของพระภิกษุ

-สนับสนุนโครงการเกษตรอินทรีย์ภายในวัด เพื่อให้พระสงฆ์และสามเณรสามารถปลูกผักปลอดสารพิษและใช้เป็นแหล่งอาหารที่ปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการ

4.5.1.2 การเสริมสร้างสุขภาวะด้านการออกกำลังกาย

การออกกำลังกายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พระภิกษุและสามเณรมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง และลดความเสี่ยงจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคอ้วน จึงควรมีแนวทางดังต่อไปนี้

-ส่งเสริมกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมกับพระภิกษุและสามเณร โดยจัดให้มีการออกกำลังกายที่ไม่ขัดต่อพระวินัย เช่น การเดินจงกรม การขยับร่างกายอย่างต่อเนื่อง การทำสมาธิเคลื่อนไหว และกิจกรรมกายบริหารที่ช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อ

-จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและวัดให้เอื้อต่อการออกกำลังกาย เช่น การสร้างลานกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการเดินจงกรม การฝึกสมาธิ และการออกกำลังกายเบา ๆ โดยไม่รบกวนบรรยากาศของวัด

-กำหนดให้โรงเรียนมีแผนการส่งเสริมสุขภาพกาย โดยจัดให้มีการตรวจสุขภาพของพระภิกษุและสามเณรเป็นประจำ เช่น การตรวจค่าดัชนีมวลกาย (BMI) การวิเคราะห์ภาวะโภชนาการ และการประเมินสมรรถภาพทางกาย เพื่อให้สามารถให้คำแนะนำด้านสุขภาพที่เหมาะสมได้

บูรณาการแนวทางการออกกำลังกายเข้ากับหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนา โดยเชื่อมโยงการปฏิบัติธรรมกับการเสริมสร้างสุขภาพ เช่น การใช้การเดินจงกรมเป็นกิจกรรมเพื่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต

กล่าวโดยสรุป ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาสุขภาพะทางกายภาพของพระภิกษุและสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรมุ่งเน้นการพัฒนาโภชนาการที่เหมาะสมและการส่งเสริมการออกกำลังกายที่สอดคล้องกับพระวินัยและวิถีชีวิตของพระสงฆ์ โดยการทำนินโยบายด้านโภชนาการและสุขภาพอาหาร ควบคู่ไปกับการส่งเสริมกิจกรรมทางกายที่เหมาะสม จะช่วยให้พระภิกษุและสามเณรมีสุขภาพที่แข็งแรง พร้อมสำหรับการปฏิบัติศาสนกิจ และสามารถเป็นต้นแบบที่ดีด้านสุขภาพะแก่สังคมได้อย่างยั่งยืน

4.4.2 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพะทางจิตใจและอารมณ์ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร

4.4.2.1 การเสริมสร้างสุขภาพะทางจิตใจและอารมณ์ผ่านการอบรมและการให้คำปรึกษาภายในโรงเรียน

สุขภาพะทางจิตใจและอารมณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์และสามเณรในสังคมพุทธศาสนา การมีแนวทางที่เป็นระบบในการส่งเสริมสุขภาพจิตสามารถช่วยลดภาวะความเครียด ความวิตกกังวล และปัญหาทางอารมณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ นโยบายที่เสนอจึงเน้นการจัดอบรมด้านสุขภาพจิตโดยประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตทางพุทธศาสนา อาทิ นักจิตวิทยาและพระวิปัสสนาจารย์ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะในการจัดการอารมณ์ ตลอดจนการพัฒนาเครื่องมือช่วยเหลือเชิงจิตวิทยาภายในโรงเรียน

เพื่อให้การดำเนินนโยบายมีประสิทธิภาพ ควรพัฒนากลไกการให้คำปรึกษาภายในโรงเรียน โดยมอบหมายให้พระอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรมด้านสุขภาพจิตเป็นที่ปรึกษา การให้คำปรึกษานี้ไม่เพียงแต่ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์และสามเณร แต่ยังเป็นแนวทางป้องกันการเกิดปัญหาทางจิตใจในอนาคต การสนับสนุนสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพจิตจะช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนส่งเสริมบทบาทของสถาบันสงฆ์ในฐานะศูนย์กลางของการดูแลสุขภาพะทางจิตใจในชุมชน

4.4.2.2 การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาจิตใจและฝึกเจริญสติ

การฝึกเจริญสติและพัฒนาจิตใจเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาพะทางอารมณ์และจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของพระสงฆ์และสามเณรที่ต้องดำเนินชีวิตตามหลักพุทธศาสนา

นโยบายที่เสนอควรเน้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตใจ เช่น การปฏิบัติสมาธิ การสวดมนต์ และการฝึกเจริญสติอย่างเป็นระบบ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ ลดความเครียด และเพิ่มพูนสติปัญญาเพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินโครงการดังกล่าวควรอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น มหาวิทยาลัยสงฆ์ ศูนย์ปฏิบัติธรรม และผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาพุทธศาสนา เพื่อออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถาบัน นอกจากนี้ ควรมีการประเมินผลของกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เครื่องมือทางวิชาการ เช่น แบบสอบถามความเครียด แบบวัดความสุขทางจิตใจ และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นโยบายด้านสุขภาวะทางจิตใจและอารมณ์สำหรับพระสงฆ์และสามเณรควรมุ่งเน้นทั้งการให้ความรู้ผ่านการอบรม การสร้างกลไกการให้คำปรึกษา และการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาจิตใจที่เป็นระบบ นโยบายเหล่านี้ไม่เพียงช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์และสามเณร แต่ยังมีผลต่อการเสริมสร้างบทบาทของสถาบันสงฆ์ในการเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาสุขภาวะทางจิตใจในสังคมไทยโดยรวม

4.4.3 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางทางสังคม ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร

4.4.3.1 การเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในวัดและโรงเรียนเพื่อพัฒนาสุขภาวะทางสังคม

การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของพระภิกษุและสามเณรจำเป็นต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีภายในวัดและโรงเรียน ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการศึกษาและการพัฒนาทางศีลธรรม การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนการศึกษาและศาสนาจักรส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีและการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จึงเสนอแนวทางการพัฒนาดังนี้

-ส่งเสริมโครงการ "พี่สอนน้อง" โดยมุ่งเน้นให้พระภิกษุและสามเณรที่มีอายุมากกว่าหรือมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) ให้กับสามเณรที่อ่อนประสบการณ์กว่า ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดี ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านพระธรรมวินัย ตลอดจนช่วยเหลือกันในการด้านการศึกษาและการดำรงชีวิตภายในวัด

- จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและจริยธรรม ซึ่งกิจกรรมทางศาสนาและการเรียนรู้ร่วมกันสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของพระภิกษุและสามเณร อาทิ การปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันเป็นประจำ เช่น การสวดมนต์ ทำวัตรเช้า-เย็น และการปฏิบัติกรรมฐาน รวมถึง

การอบรมพระธรรมวินัยเป็นระยะ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และคุณค่าทางศาสนา ซึ่งจะ
ช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีและสร้างสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นภายในชุมชนวัดและโรงเรียน

4.4.3.2 การเสริมสร้างความร่วมมือกับชุมชนเพื่อพัฒนาสุขภาวะทางสังคม

สุขภาวะทางสังคมของพระภิกษุและสามเณรไม่เพียงขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมภายในวัดและ
โรงเรียนเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจ
และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศาสนิกชนและสังคมโดยรวม ดังนั้น การส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์และ
สามเณรในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนจะช่วยพัฒนาสุขภาวะทางสังคมอย่างยั่งยืน เช่น จัดโครงการเผย
แผ่พระพุทธศาสนาในชุมชน – การมีส่วนร่วมของพระภิกษุและสามเณรในกิจกรรมทางศาสนาและสังคม
สามารถเป็นสะพานเชื่อมโยงวัดและชุมชน อาทิ การบรรยายธรรมในชุมชน การส่งเสริมกิจกรรม
อาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือสังคม เช่น การเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยในชุมชน การจัดโครงการอบรม
คุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชน เพื่อสร้างสังคมที่มีพื้นฐานจริยธรรมและศีลธรรมที่ดี

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของพระภิกษุและสามเณรในโรงเรียนพระ
ปริยัติธรรมต้องอาศัยแนวทางที่เป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย นโยบายที่เสนอ ได้แก่
การเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในวัดและโรงเรียนผ่านโครงการ "พี่สอนน้อง" และกิจกรรมเสริมสร้าง
ความสามัคคี รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับชุมชนผ่านโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการร่วมมือ
กับองค์กรภาครัฐและเอกชน การดำเนินนโยบายเหล่านี้จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระภิกษุและ
สามเณรให้มีความเข้มแข็งทางสังคม อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการธำรงรักษาศาสนาและส่งเสริมสังคมที่
มีคุณธรรมต่อไป

4.4.4 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางทางสติปัญญา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก สามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร

4.4.4.1 การพัฒนาแนวทางการศึกษาภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมผ่านการบูรณาการ การศึกษาพระพุทธศาสนากับการศึกษามัยใหม่

สุขภาวะทางสติปัญญามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระภิกษุและสามเณร
ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม การพัฒนาสติปัญญาผ่านการศึกษาคือช่วยให้สามารถตีความหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง ตลอดจนปรับใช้ความรู้ในการดำเนินชีวิตและการเผยแผ่พระธรรมได้อย่าง
เหมาะสม รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เสนอจึงมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางการศึกษาโดยการบูรณาการ
การศึกษาพระพุทธศาสนากับองค์ความรู้สมัยใหม่ เช่น การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการ

เรียนการสอนบาลีและพระธรรมวินัย รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงองค์ความรู้และสร้างความเข้าใจเชิงลึก

การดำเนินรูปแบบดังกล่าวควรอยู่ภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยสงฆ์ และสถาบันวิจัยทางพระพุทธศาสนา เพื่อออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเสริมที่ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา อาทิ การอภิปรายธรรมะ การศึกษากรณีตัวอย่าง และการฝึกสติและการเจริญภาวนา เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.4.4.2 การส่งเสริมการศึกษาต่อและการพัฒนาทักษะเพื่อเพิ่มศักยภาพทางสติปัญญา

การศึกษาต่อและการพัฒนาทักษะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางสติปัญญาของพระภิกษุและสามเณรในระยะยาว การสนับสนุนให้พระภิกษุและสามเณรมีโอกาสศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการวิจัยและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทที่กว้างขึ้น รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เสนอจึงมุ่งเน้นการจัดสรรทุนการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรที่มีศักยภาพสามารถศึกษาต่อในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น พระพุทธศาสนา จิตวิทยาพุทธศาสตร์ และปรัชญา ตลอดจนสาขาวิชาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการศาสนสถานและการทำงานร่วมกับชุมชน

นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนพระปริยัติธรรมกับสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และแนวทางการเรียนการสอนที่ทันสมัย รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะนี้ควรอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น มหาวิทยาลัยสงฆ์ และสถาบันวิจัยทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของพระภิกษุและสามเณรได้อย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาแนวทางการศึกษาภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมผ่านการบูรณาการการศึกษาพระพุทธศาสนากับการศึกษาสมัยใหม่ การส่งเสริมการศึกษาต่อและการพัฒนาทักษะเพื่อเพิ่มศักยภาพทางสติปัญญา จะช่วยส่งเสริมสุขภาวะทางสติปัญญาของพระภิกษุและสามเณรให้สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถได้อย่างสมดุลและยั่งยืน อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างบทบาทของสถาบันสงฆ์ในฐานะศูนย์กลางของการพัฒนาปัญญาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทยโดยรวม

4.4.5 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางทางจริยธรรมและศีลธรรม ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร

4.4.5.1 การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน

สุขภาวะทางจริยธรรมและศีลธรรมเป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตของพระภิกษุและสามเณรในสังคมพุทธศาสนา การส่งเสริมให้พระสงฆ์และสามเณรมีจริยธรรมที่มั่นคงจำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่เป็นระบบและต่อเนื่อง รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เสนอควรมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อาทิ การเคร่งครัดในศีล การเรียนรู้พระธรรมวินัยอย่างเป็นระบบ และการปฏิบัติธรรมภายในโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธศาสนา

แนวทางการดำเนินการควรรวมถึงการจัดกิจกรรมฝึกอบรมและการสอนจริยธรรมในรูปแบบที่เป็นองค์รวม เช่น การศึกษาวิเคราะห์พระไตรปิฎก การฝึกสมาธิภาวนา และการสวดมนต์เจริญจิตภาวนาเป็นกิจวัตร นอกจากนี้ ควรมีการประเมินและติดตามผลการปลูกฝังจริยธรรมโดยใช้เครื่องมือทางวิชาการ เช่น แบบประเมินพฤติกรรมทางศีลธรรมและการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรม เพื่อให้สามารถปรับปรุงแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การพัฒนาสุขภาวะทางจริยธรรมในลักษณะนี้จะช่วยให้พระสงฆ์และสามเณรสามารถดำเนินชีวิตตามหลักธรรมอย่างเคร่งครัด และเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมพุทธศาสนา

4.4.5.2 การสร้างต้นแบบที่ดีในการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา

การมีแบบอย่างที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรมและศีลธรรมให้กับพระสงฆ์และสามเณร การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เน้นการส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมผ่านต้นแบบทางศาสนาจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการเลียนแบบพฤติกรรมที่ถูกต้อง รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เสนอควรประกอบด้วยโครงการ "พระต้นแบบ" ซึ่งเป็นการคัดเลือกพระอาจารย์ที่เป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรมและพฤติกรรมทางศาสนา เพื่อเป็นแนวทางให้พระสงฆ์และสามเณรนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะนี้ควรดำเนินการผ่านการคัดเลือกพระอาจารย์ที่มีคุณสมบัติทางศีลธรรมและจริยธรรมที่โดดเด่น และมีบทบาทสำคัญในการอบรมศีลธรรมให้กับพระสงฆ์และสามเณรภายในโรงเรียน การอบรมและการแนะนำโดยพระต้นแบบจะช่วยให้พระสงฆ์และสามเณรมีโอกาสเรียนรู้แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เช่น การปฏิบัติศีลอย่างเคร่งครัด การเคร่งครัดในพระธรรมวินัย และการมีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสังคม นอกจากนี้ ควรมีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจริยธรรม เช่น การฝึกอบรมพระธรรมทูต การเทศน์อบรมในชุมชน และการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสังคม เพื่อให้พระสงฆ์และ

สามเณรสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและส่งเสริมสุขภาพทางจริยธรรมในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพทางจริยธรรมและศีลธรรมสำหรับพระสงฆ์และสามเณรควรมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมผ่านกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม การสร้างต้นแบบที่ดี และการจัดโครงการที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางศาสนาอย่างเป็นระบบ รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพเหล่านี้จะช่วยให้พระสงฆ์และสามเณรสามารถดำรงตนในศีลธรรมที่มั่นคง และส่งเสริมบทบาทของสถาบันสงฆ์ในการพัฒนาจริยธรรมของสังคมไทยโดยรวม

4.4.6 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพทางสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร

4.4.6.1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อสุขภาพทางสิ่งแวดล้อม

สุขภาพทางสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของพระภิกษุและสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม การมีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อสุขภาพช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตและการศึกษา รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพที่เสนอควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายในโรงเรียนและวัด เช่น สวนสมาธิ ลานจงกรม และพื้นที่สำหรับการปฏิบัติธรรมและออกกำลังกาย พื้นที่เหล่านี้จะเป็นศูนย์กลางในการสร้างบรรยากาศที่สงบและเอื้อต่อการฝึกจิตใจ รวมถึงช่วยลดมลภาวะและส่งเสริมสุขภาพทางกายและใจของพระภิกษุและสามเณร

นอกจากนี้ การปรับปรุงอาคารเรียนและที่พักให้มีระบบระบายอากาศที่ดี และมีมาตรฐานสุขาภิบาลที่เหมาะสมจะช่วยลดความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพที่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม การออกแบบอาคารควรคำนึงถึงหลักการอนุรักษ์พลังงาน เช่น การใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การออกแบบให้มีช่องรับแสงธรรมชาติและลม เพื่อช่วยลดการใช้พลังงานไฟฟ้า รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพนี้ควรอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของสถาบันการศึกษาในระยะยาว

4.4.6.2 การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสุขภาพทางสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนพระปริยัติธรรม การสร้างจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมจะช่วยให้พระภิกษุและสามเณรมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติ รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพที่เสนอควรมุ่งเน้นการรณรงค์ให้มีการคัดแยกขยะและนำขยะรีไซเคิลกลับมาใช้ใหม่ เพื่อลดปริมาณขยะและส่งเสริมวัฒนธรรมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โรงเรียนสามารถดำเนินโครงการสร้างจุด

รับขยะรีไซเคิล และจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปขยะเป็นวัสดุที่ใช้ประโยชน์ได้ เช่น การทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ หรือการนำขวดพลาสติกมาใช้ใหม่ในกิจกรรมภายในวัด

นอกจากนี้ ควรจัดโครงการอนุรักษ์พลังงานและน้ำในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างของโครงการที่สามารถดำเนินการได้ ได้แก่ การใช้พลังงานแสงอาทิตย์เพื่อลดการใช้พลังงานไฟฟ้า การติดตั้งอุปกรณ์ประหยัดน้ำในอาคารเรียนและที่พัก รวมถึงการณรงค์ลดการใช้น้ำและไฟฟ้าอย่างสิ้นเปลือง รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะนี้ควรมีการประเมินผลและติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมและสามารถขยายผลไปยังสถาบันอื่น ๆ ได้ในอนาคต

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อมสำหรับพระภิกษุและสามเณร ควรมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อสุขภาวะ และการส่งเสริมจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะอย่างยั่งยืน รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้สถาบันการศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น แต่ยังเป็นการปลูกฝังแนวคิดด้านความยั่งยืนที่สามารถขยายผลไปสู่สังคมโดยรวมได้

รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร ควรมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งสุขภาวะทางกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา จริยธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยในด้านโภชนาการ ควรจัดหาอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและเหมาะสมกับวิถีชีวิตพระสงฆ์ ควบคู่กับการส่งเสริมกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมเพื่อป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ขณะเดียวกัน ควรมีมาตรการดูแลสุขภาวะทางจิตใจผ่านการอบรม การให้คำปรึกษา และการฝึกเจริญสติ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ ส่วนในด้านสุขภาวะทางสังคม ควรสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในวัดและโรงเรียน ตลอดจนการสร้างความร่วมมือกับชุมชนเพื่อให้พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแพร่ศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การพัฒนาสุขภาวะทางสติปัญญาควรมุ่งเน้นการบูรณาการการศึกษาพระพุทธศาสนากับองค์ความรู้สมัยใหม่ และสนับสนุนการศึกษาต่อเพื่อเพิ่มศักยภาพของพระสงฆ์ในการถ่ายทอดหลักธรรม ขณะที่สุขภาวะทางจริยธรรมควรได้รับการปลูกฝังผ่านการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตตามพระธรรมวินัย รวมถึงการส่งเสริมให้มีต้นแบบที่ดีในการดำรงตนตามหลักศาสนา ด้านสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อม ควรมีมาตรการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้เอื้อต่อสุขภาพ เช่น พื้นที่สีเขียวและมาตรฐานสุขาภิบาล พร้อมทั้งรณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะอย่างยั่งยืน รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงบูรณาการเหล่านี้จะช่วยให้พระภิกษุและสามเณรมีคุณภาพชีวิตที่ดี พร้อมปฏิบัติศาสนกิจและเป็นต้นแบบที่ดีแก่สังคมได้อย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 4.1

การพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะ

ภาพที่ 4.1 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการสรุปข้อมูลสุขภาวะ พร้อมการอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 การประเมินสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

1) ลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

อายุ ช่วงอายุที่มีจำนวนพระสงฆ์มากที่สุด คือ ช่วงอายุ 16-18 ปี มีจำนวนพระสงฆ์มากที่สุด (131 รูป) คิดเป็น 49.4% ของกลุ่มตัวอย่าง ช่วงอายุที่มีจำนวนพระสงฆ์น้อยที่สุด คือ ช่วงอายุ 22 ปีขึ้นไป มีจำนวนพระสงฆ์น้อยที่สุด (34 รูป) คิดเป็น 12.8% ของกลุ่มตัวอย่าง น้ำหนัก ช่วงน้ำหนักที่มีจำนวนมากที่สุด คือ พระสงฆ์ที่มีน้ำหนัก 51-60 กก. มีจำนวนมากที่สุด (81 รูป) คิดเป็น 30.6% ของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนสูง พระสงฆ์ที่มีส่วนสูง มากกว่า 171 ซม. มีจำนวนมากที่สุด (87 รูป) คิดเป็น 32.8% ของกลุ่มตัวอย่าง ระดับการศึกษา (แผนกสามัญ) ระดับชั้นเรียนที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ระดับ มัธยมศึกษาปลาย มีจำนวนมากที่สุด (175 คน) คิดเป็น 66.0% ของกลุ่มตัวอย่าง ระดับการศึกษา (แผนกบาลี) กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด คือ กลุ่มที่ยังไม่ผ่านการสอบบาลี มีจำนวนมากที่สุด (158 คน) คิดเป็น 59.6% หรือเกินครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ภูมิลำเนา นักเรียนเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมาจากที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนมากที่สุด (124 คน) คิดเป็น 46.8% ของกลุ่มตัวอย่าง สิทธิในการรักษาพยาบาล กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด คือ พระสงฆ์ที่ไม่ทราบสิทธิ คิดเป็น 72.1% ของกลุ่มตัวอย่าง และพระสงฆ์ส่วนใหญ่ ไม่มีโรคประจำตัว (235 รูป) คิดเป็น 88.7% ของกลุ่มตัวอย่าง

2) มิติด้านสุขภาวะทางกาย

ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณร ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด ส่วนใหญ่ เห็นว่ามีการส่งเสริมในระดับมาก (42.3%) และ มากที่สุด (32.1%) โดยรวมแล้ว ระบบสนับสนุนด้านสุขอนามัยของพระภิกษุ สามเณร อยู่ในระดับดีมาก ด้านการพัฒนาศักยภาพในการดูแลและ

เสริมสร้างสุขภาพที่เอื้อต่อพระธรรมวินัย ด้วยการจัดทำระบบฐานข้อมูล การทำแบบประเมินสถานะด้านสุขภาพ/แบบบันทึกสุขภาพพระภิกษุ สามเณร พบว่า 69.9% แสดงให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่พึงพอใจกับการพัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพ ในส่วนการสนับสนุนพระภิกษุ สามเณร ให้ได้นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัยมาใช้ในการดูแลสุขภาพตนเอง พบว่า 69.8% แสดงให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่พึงพอใจกับการสนับสนุนการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพมาใช้ในการดูแลสุขภาพตนเอง ด้านการส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรมีความรู้ ความเข้าใจ และเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสิทธิประโยชน์พื้นฐาน คะแนนสูงสุดอยู่ที่ระดับมาก (45.3%) สะท้อนให้เห็นว่าพระภิกษุและสามเณรได้รับการสนับสนุนที่ดีในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสิทธิประกันสุขภาพ แต่ยังมีบางส่วนที่อาจขาดความรู้หรือไม่สามารถเข้าถึงบริการได้ดีเท่าที่ควร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมของการประเมินสุขภาวะทางกายของพระภิกษุและสามเณรอยู่ที่ 3.91 ซึ่งอยู่ในระดับ "มาก" แสดงให้เห็นว่าโดยรวมแล้วมีการส่งเสริมและสนับสนุนสุขภาวะทางกายในระดับที่ดี ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รวมเท่ากับ 0.92 โดยตัวชี้วัดที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ "การส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณร ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด" (3.99, S.D. = 0.91) แสดงว่ามีการสนับสนุนด้านนี้อย่างดี

3) มิติด้านสุขภาวะทางจิตใจ

ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์อันดีและการอยู่ร่วมกันในโรงเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (37.7%) ให้คะแนนระดับมาก แสดงว่าโรงเรียนมีการส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยให้พระภิกษุ/สามเณรมีสุขภาวะทางจิตใจที่ดี เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมของการประเมินสุขภาวะทางจิตใจของพระภิกษุและสามเณรอยู่ที่ 3.79 ซึ่งอยู่ในระดับ "มาก" แสดงให้เห็นว่ามีการส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจในระดับที่ดี ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รวมเท่ากับ 0.98 ตัวชี้วัดที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ "ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์อันดีและการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน" (3.81, S.D. = 0.95) แสดงว่ากิจกรรมเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนและเป็นที่ยอมรับในระดับดีมาก

4) มิติด้านสุขภาวะทางปัญญา

การส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพ ระดับ มากที่สุด คิดเป็น 41.1% โดยภาพรวมพระภิกษุและสามเณรได้รับความรู้ด้านสุขภาพในระดับที่ดีมาก แต่ยังมีบางส่วนที่ต้องการแนวทางเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารระดับ มากที่สุด คิดเป็น 33.7% โรงเรียนพระปริยัติธรรมมีการส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อศึกษาธรรมะและเผยแผ่ศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการรักษาพยาบาลและปฏิบัติตามหลักศาสนา ระดับมากที่สุด คิดเป็น 32.5% และการฝึกฝนจิตและปัญญาเพื่อเผยแผ่ศาสนา ระดับ มากที่สุด คิดเป็น 34.3% เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมของทุกข้ออยู่ที่ 3.86 ซึ่งอยู่ในระดับ "มาก" ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ

หมายความว่า การส่งเสริมให้พระภิกษุ/สามเณรรักษาศีลและปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด ได้รับการสนับสนุนมากที่สุด (3.96, S.D. = 0.95)

5) มิติด้านสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

การส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ มีผู้ตอบแบบสอบถามระดับ "มาก" และ "มากที่สุด" รวมกัน 64.8% แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีการส่งเสริมสุขภาพอย่างจริงจัง ด้านการศึกษาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร พระภิกษุและสามเณรส่วนใหญ่สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาธรรมะและติดต่อสื่อสารได้ โดยระดับ "มากที่สุด" คิดเป็น 35.1% และ "มาก" คิดเป็น 33.7% มีเพียง 10.9% ที่เห็นว่าการสนับสนุนด้านนี้อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ดีในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ทางศาสนา ด้านการรักษาศีลและปฏิบัติตามหลักศาสนา การสนับสนุนด้านศีลธรรมอยู่ในระดับ "มากที่สุด" 32.5% และ "มาก" 35.1% แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของพระภิกษุและสามเณร อย่างไรก็ตาม มี 7.2% ที่เห็นว่าการสนับสนุนอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งอาจหมายถึงการขาดแคลนบุคลากรหรือกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างการปฏิบัติศาสนา ด้านการฝึกจิตและปัญญาเพื่อเผยแผ่ศาสนาคะแนนสูงสุดอยู่ที่ระดับ "มากที่สุด" 34.3% และ "มาก" 30.9% แสดงให้เห็นว่าการฝึกอบรมด้านปัญญาและจิตใจของพระภิกษุและสามเณรได้รับการส่งเสริมเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ยังมี 8.7% ที่ให้คะแนนในระดับต่ำ ซึ่งอาจมาจากข้อจำกัดทางทรัพยากรและโอกาสในการฝึกอบรม เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมของการประเมินสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของพระภิกษุและสามเณรอยู่ที่ 3.92 ซึ่งอยู่ในระดับ "มาก" แสดงให้เห็นว่ามีการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับที่ดี ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รวมเท่ากับ 0.94 ตัวชี้วัดที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ "ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ/สามเณร ศึกษาหาความรู้ เท้าการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง" (4.01, S.D. = 0.94)

5.1.2 แนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

1) สุขภาวะด้านกายภาพ (Physical Health)

พระสงฆ์ต้องได้รับโภชนาการที่เหมาะสมและมีกิจกรรมทางกายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมบางแห่ง มีโครงการ "สามเณรกล้าโภชนาดี" ส่งเสริมการรับประทานอาหารครบ 5 หมู่ และจำกัดอาหารรสจัดเพื่อลดโรคเรื้อรัง เช่น มีการตรวจสุขภาพพระสงฆ์และสามเณรเป็นประจำและให้คำแนะนำด้านโภชนาการโดยแพทย์จากโรงพยาบาลสงฆ์ ด้านการออกกำลังกายของพระสงฆ์การเดินจงกรม ได้รับการยืนยันว่าเป็นวิธีออกกำลังกายที่เหมาะสมกับพระสงฆ์ เพราะช่วย

เสริมสร้างสมาธิ ลดความเสี่ยงของโรคหัวใจ และทำให้ระบบไหลเวียนโลหิตดีขึ้น โยคะและกายบริหารเบา ๆ เช่น ท่าไหว้พระอาทิตย์ ช่วยลดอาการปวดเมื่อยจากการนั่งสมาธิเป็นเวลานาน และกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น กวาดลานวัด ถูพื้น และเดินบิณฑบาต เป็นการออกกำลังกายตามวิถีชีวิตพระสงฆ์

2) สุขภาวะด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Health)

สุขภาพจิตของพระสงฆ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สามารถดำรงตนในสมณเพศได้อย่างสงบสุข เริ่มตั้งแต่การฝึกสมาธิและสติพระสงฆ์หลายรูปเน้น อานาปานสติ (การกำหนดลมหายใจ) และ การเดินจงกรม เป็นวิธีบริหารอารมณ์และลดความเครียดหลายวัดสนับสนุนให้พระสงฆ์ฝึกสมาธิวันละ 2 ครั้ง (เช้า-เย็น) นอกจากนี้มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในวัด พระสงฆ์มีการสนทนาธรรมและทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กวาดลานวัด หรือช่วยเหลือชุมชน มีระบบ "พี่สอนน้อง" ช่วยให้สามเณรวัยใหม่ปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตสงฆ์ได้ง่ายขึ้น

3) สุขภาวะด้านสังคม (Social Health)

พระสงฆ์ในการอยู่ร่วมกับชุมชนและปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนาอย่างเหมาะสม โดยการส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในวัดและชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในชุมชน เช่น การเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง การมอบของยังชีพ การจัดโรงทานในเทศกาลสำคัญ รวมถึงกิจกรรมหน้าครอบครัวรอบตำบล ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชน และเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม

4) สุขภาวะด้านสติปัญญา (Intellectual Health)

มีการพัฒนาความรู้และทักษะที่ช่วยให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติศาสนกิจและเผยแผ่ธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาการศึกษาและการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม การพัฒนาหลักสูตรบาลีและพระธรรมวินัยเพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้ด้านพุทธศาสนา และการนำการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี มีการนำระบบออนไลน์มาใช้ในการศึกษาพระธรรม ใช้วิธีการอภิปรายธรรมะและฝึกสติจัดกิจกรรม "สนทนาธรรม" เพื่อให้พระสงฆ์ฝึกวิเคราะห์และตีความพระธรรมให้เข้าใจง่ายขึ้น ไปพร้อมกัน

5) สุขภาวะด้านจริยธรรมและศีลธรรม (Moral and Ethical Health)

เป็นพื้นฐานสำคัญ of พระสงฆ์ในการดำรงชีวิตตามหลักพระธรรมวินัย การฝึกปฏิบัติศีลธรรมโดยพระสงฆ์ต้องปฏิบัติตาม ศีล 227 ข้อ และฝึก ขันติ (ความอดทน), เมตตาภาวนา และอุเบกขา เพื่อควบคุมอารมณ์ รวมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมและการสอนศีลธรรมให้เยาวชนผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น อบรมคุณธรรมในโรงเรียน และการบรรยายธรรมแก่ชุมชน

6) สุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Health)

สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การรักษาความสะอาดในโรงเรียน มีการกำหนด เวลาทำความสะอาดวัด และคัดแยกขยะเพื่อลดมลพิษ การปลูก

ต้นไม้และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่นการจัดโครงการ "วัดปลอดขยะ" สนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณรมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

สุขภาวะทางกายของพระภิกษุและสามเณรโดยรวมได้รับการส่งเสริมในระดับมาก มีการดำเนินการด้านสุขอนามัยและโภชนาการที่ดี แต่ยังสามารถพัฒนาเพิ่มเติมในเรื่องการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและระบบข้อมูลด้านสุขภาพให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้านการออกกำลังกาย การส่งเสริมสุขภาพกายของพระสงฆ์ผ่านการออกกำลังกาย คำนึงถึงหลักพระวินัย ความเหมาะสมกับวิถีชีวิต และสภาพร่างกายของแต่ละรูป เช่น การกวาดลานวัด การเดินจงกรม เช่นเดียวกับ เทศภณ ท่องเติมและจรรย์นัท แก้วมา (2563) พบว่า กิจกรรมทางกายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสงฆ์ กิจกรรมทางกายที่สอดคล้องกับหลักกิจวัตร 10 ของพระสงฆ์ ได้แก่ การเดินบิณฑบาต การเดินในวัดหรือเดินจงกรม การกวาดลานวัด การสวดมนต์ไหว้พระ และการทำงานสาธารณูปโภคในวัด เช่น ตัดต้นไม้ เทปูน เลื่อยไม้ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างสุขภาพกายของพระสงฆ์ได้ ส่วนด้านการส่งเสริมการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ ส่งเสริมให้สามเณรฉันอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการครบทั้ง 5 หมู่ จัดให้มีการฉันนมจัดควบคู่กับอาหารเพื่อเพิ่มสารอาหารที่จำเป็น มีการคัดแยกและตรวจสอบอาหาร เช่น อุ้งอาหารให้ปลอดภัย และลดการรับประทานอาหารรสจัด สอดคล้องกับการศึกษาเปรมกมล ศิริมงคล (2024) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการฉันภัตตาหาร และภาวะโภชนาการของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าพระสงฆ์มีพฤติกรรมการฉันภัตตาหารในระดับปานกลาง โดยร้อยละ 64.51 มีภาวะทุพโภชนาการ และร้อยละ 35.49 มีภาวะโภชนาการปกติ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการฉันภัตตาหาร ได้แก่ จำนวนพรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม (แผนกบาลี)

สุขภาวะทางจิตใจของพระภิกษุและสามเณรได้รับการส่งเสริมในระดับมาก กิจกรรมที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันในโรงเรียนเป็นจุดแข็ง อย่างไรก็ตาม กิจกรรมที่ช่วยลดความเครียดและสร้างความสงบทางจิตใจยังสามารถพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าถึงและตอบโจทย์ความต้องการได้ดีขึ้น นอกจากนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้ง 8 แห่ง มีการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ครบทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกายภาพ จิตใจและอารมณ์ สังคม สติปัญญา จริยธรรมและศีลธรรม และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ ประวิต เอราวรณ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดการและกระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาวะในโรงเรียน พบว่า สามารถจำแนกสุขภาวะที่เป็น

เป้าหมายการพัฒนาสุขภาวะในบริบทโรงเรียนได้ 4 ด้าน คือ คนมีสุขภาวะ โรงเรียนมีสุขภาวะสิ่งแวดล้อมในและนอกโรงเรียนมีสุขภาวะ และชุมชนและสังคมมีสุขภาวะ และคุณลักษณะของคนมีสุขภาวะต้องมีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต ทักษะสุขภาพ สิทธิความเสมอภาคจิตสำนึกอนุรักษ์ คุณธรรม จริยธรรม ส่วนคุณลักษณะของโรงเรียนมีสุขภาวะ ต้องมีการนำองค์การการเรียนรู้อย่างเป็นสุข ตอบสนองต่อสิทธิเด็กและความเสมอภาค บรรยากาศเป็นมิตร ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริม กิจกรรมนักเรียนด้านสิ่งแวดล้อม มีสุขภาวะ หมายถึงทั้งในโรงเรียนและโดยรอบมีคุณลักษณะสิ่งแวดล้อม สะอาด ปลอดภัย และเอื้อต่อสุขภาพ ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเห็นคุณค่า โภชนาการ สุขากิจบาล อาหารและสิ่งแวดล้อมที่ดีและด้านชุมชน/สังคมมีสุขภาวะ เป็นคุณลักษณะของครอบครัว ชุมชนหรือ สังคมรอบโรงเรียนต้องมีคุณลักษณะ มีระบบเฝ้าระวังป้องกันปัญหานักเรียนร่วมกับโรงเรียน การระดมทรัพยากรในชุมชน เพื่อจัดการศึกษา รวมทั้งการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็ก การมีส่วนร่วมกับโรงเรียนจัดการศึกษา การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

สุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การรักษาความสะอาดในโรงเรียน มีการกำหนด เวลาทำความสะอาดวัด และคัดแยกขยะเพื่อลดมลพิษ การปลูกต้นไม้และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับจารุณี แสนลำ (2550: 98-102) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบสุขภาวะในองค์กรที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า มี 1 องค์ประกอบที่แท้จริงซึ่งประกอบด้วย 12 ตัวแปร ได้แก่ ทักษะสุขภาพ สิทธิและความเสมอภาค การนำองค์การการเรียนรู้อย่างเป็นสุข บรรยากาศเป็นมิตร การจัดสวัสดิการหรือสวัสดิภาพ สิ่งแวดล้อมภายในและโดยรอบสะอาดปลอดภัยเอื้อต่อสุขภาพ ทรัพยากร ถูกใช้อย่างประหยัดและเห็นคุณค่า โภชนาการและสุขากิจบาลการใช้ทรัพยากรที่แท้จริงการจัดการศึกษา และการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาโรงเรียน ให้สามารถบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสุขภาวะแก่ผู้เรียนได้กล่าวคือ โรงเรียนต้องมี เป้าหมายเพื่อสร้างเสริมให้ผู้เรียนเป็นสุข องค์กรเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข

การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัด และชุมชน หลายวัดมีการจัดโครงการบวชนาคฤๅษณ์และค่ายพุทธบุตร เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมบวชเรียนเพื่อฝึกฝนตนเอง เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนและสังคม นอกจากนี้วัดเป็นสะพานเชื่อมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนผ่านกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน เป็นศูนย์กลางการประชุมร่วมกันระหว่างพระสงฆ์ และผู้นำชุมชน เพื่อหาแนวทางพัฒนาชุมชนและโรงเรียน บางวัดร่วมมือกับชุมชนและโรงเรียนในการจัดโครงการทำความสะอาดโรงเรียน ทาสีอาคารเรียน และพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน สอดคล้องกับ ปรัชญาภรณ์ โปทา (2555)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง โรงเรียนวิถีชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างสุขภาวะเพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมสุขภาวะโรงเรียนวิถีชุมชนท้องถิ่น ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านเขาตะแบก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากยกเว้นด้านการบริหารงบประมาณ และด้านบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรกได้แก่ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารด้านวิชาการและด้านการบริหารงบประมาณทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองและคนในชุมชนในโรงเรียนบ้านเขาตะแบกเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา การจัดการศึกษาให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของประชาชนโดยเฉพาะผู้ปกครองต้องอาศัยกระบวนการการมีส่วนร่วม

การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ สามเณร และครู บางวัดมีการปลูกฝังแนวคิดที่ว่าทุกคนมีส่วนร่วมสำคัญในการพัฒนาโรงเรียน การเป็นศูนย์กลางการศึกษาและอบรมคุณธรรม สนับสนุนโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางศีลธรรมและจริยธรรม บางวัดมีการจัดกิจกรรมสอนธรรมะให้กับนักเรียน เช่น การสวดมนต์ นั่งสมาธิ และการอบรมศีลธรรม บางวัดมีการจัดโครงการอบรมคุณธรรมสำหรับนักเรียน เพื่อปลูกฝังความมีวินัยและความรับผิดชอบ การเชิญพระสงฆ์มาบรรยายธรรมให้ครูและนักเรียน เป็นต้น สอดคล้องกับจันท์เพ็ญ ลาภมากผล (2564) ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในสถานศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ พบว่า โรงเรียนสุขภาวะเป็นโรงเรียนที่มีรูปแบบกระบวนการบริหารจัดการใหม่ที่ยึดเอาสุขภาวะเป็นตัวตั้งเพื่อให้ผู้เรียนเป็นสุข องค์กรเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข มีวิถีที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะมีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) ผู้เรียนเป็นสุข (Happy student) นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรง ร่าเริงแจ่มใส อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีวินัยรู้หน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ 2) โรงเรียนเป็นสุข (Happy school) โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้เรียน โรงเรียนมีการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสุขภาวะโดยสอดคล้องกับบริบทภายในโรงเรียนและท้องถิ่น 3) สภาพแวดล้อมเป็นสุข (Happy environment) โรงเรียนบูรณาการการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมพัฒนาระบบป้องกันภัย หมั่นตรวจตราอย่างสม่ำเสมอ สร้างบรรยากาศที่สะอาด ปลอดภัย ปลอดภัย ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนบริหารจัดการสภาวะโภชนาการอย่างเป็นระบบ 4) ครอบครัวเป็นสุข (Happy family) สร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวคิดโรงเรียนและครอบครัวสุขภาวะ พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับครอบครัวส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ 5) ชุมชนเป็นสุข (Happy community) ชุมชนมีสถานที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และใช้ประโยชน์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้เรียน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การส่งเสริมสุขภาพทางกาย จากผลการวิจัยระบุว่ากิจกรรมทางกายที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตพระสงฆ์ เช่น การเดินจงกรมและการทำกิจกรรมประจำวันช่วยเสริมสร้างสุขภาพกายได้ดี ควรมีการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายมากขึ้น เช่น การจัดโปรแกรมการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับพระสงฆ์ในแต่ละช่วงวัย และให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี เพื่อป้องกันโรคเรื้อรังที่อาจเกิดขึ้น

2. สุขภาพทางจิตใจและอารมณ์ พระสงฆ์และสามเณรควรได้รับการสนับสนุนทางจิตใจและอารมณ์ผ่านแนวทางการจัดกิจกรรมฝึกสมาธิและสติ สร้างระบบพี่เลี้ยง หรือ "พี่สอนน้อง" เพื่อช่วยให้สามเณรวัยใหม่ปรับตัวเข้าสู่วิถีชีวิตของสงฆ์ได้ง่ายขึ้น และสนับสนุนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในโรงเรียนเช่น การสนทนาธรรม การทำกิจกรรมร่วมกัน

3. สุขภาพทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติศาสนกิจและดำรงตนในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยควรดำเนินการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในชุมชน เช่น การเยี่ยมผู้ป่วย ตัดเตียง การจัดโรงทาน การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและสังคม สนับสนุนให้พระสงฆ์มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนผ่านกิจกรรม เช่น สนทนาธรรม และการอบรมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน

4. สุขภาพทางสติปัญญาส่งเสริมให้พระสงฆ์และสามเณรสามารถพัฒนาความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและการดำเนินชีวิต โดยควรดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาทั้งด้านบาลีและสามัญให้ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา เช่น การเรียนออนไลน์ และการใช้แอปพลิเคชันเพื่อศึกษาธรรมะ และจัดกิจกรรมอภิปรายธรรมะและฝึกสติ เพื่อให้พระสงฆ์สามารถวิเคราะห์และตีความหลักธรรมได้อย่างถูกต้อง

5. การพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรมเป็นหัวใจสำคัญของชีวิตพระสงฆ์ ดังนั้น ควรดำเนินการส่งเสริมการศึกษาพระธรรมวินัยอย่างเข้มข้น ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมผ่านการอบรมและกิจกรรมทางศาสนา เช่น การบรรยายธรรม และโครงการอบรมคุณธรรมในโรงเรียน และสนับสนุนการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมผ่านการปฏิบัติตนที่เหมาะสมและการเผยแพร่ธรรมะ

6. สุขภาพด้านสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยควรดำเนินการ สนับสนุนให้มีการดูแลรักษาความสะอาดในวัดและโรงเรียนพระปริยัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ จัดโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น โครงการ "วัดปลอดขยะ" และการปลูก

ต้นไม้ในวัด และส่งเสริมการจัดการขยะและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธศาสนา

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความรู้ความเข้าใจ และการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาล และการดูแลด้านสุขภาพในพระสงฆ์และสามเณร เพื่อเสนอแนวทางการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาล และการดูแลด้านสุขภาพ รวมทั้งพัฒนาเครือข่ายการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพให้กับพระสงฆ์และสามเณรอย่างทั่วถึง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2559). *คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2558* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *ประวัติความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*. สืบค้นจาก <https://deb.onab.go.th/th/content/page/index/id/6647>
- กองพุทธศาสนศึกษา. (ม.ป.ป.). *พระราชบัญญัติพระปริยัติธรรม*. สืบค้นจาก file:///C:/Users/User/Downloads/00001235_1_20220616-125024.pdf
- คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564)*. กระทรวงสาธารณสุข.
- จารุณี แสนลำ. (2550) การวิเคราะห์องค์ประกอบสุขภาวะในองค์กรที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- จันทร์เพ็ญ ลาภมากผล. (2564). การส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในสถานศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 2(1), 1-15.
- ดาวิวรรณ์ เศรษฐีธรรม นาถะพันธ์ กิ่งวงษา และวรินทร์ อธิตะ (2547). *ปัจจัยที่มีผลต่อสภาวะสุขภาพ*. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ธนะชัย สามล. (2565). คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดอาวุธวิกสิตาราม ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. 5 (1) :124-139
- นิสากร กรุงไกรเพชร, & คณะ. (2559). รูปแบบการขับเคลื่อนชุมชนสุขภาวะที่ท่ามะนาว. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 24(3), 45-60.
- เบญญา ยอดดำเนิน-แอ็ดติง. (2553). ประเด็นจริยธรรมการวิจัยในคนทางด้านสังคมศาสตร์. *วิทยาสารเกษตรศาสตร์สาขาสังคมศาสตร์*, 31(2), หน้า 290-301.

- ประวิต เอราวรรณ์. (2547). *การสังเคราะห์โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดการและกระบวนการ*.
- ประเวศ วะสี. (2550). *สุขภาวะทางจิตวิญญาณ*. สืบค้นจาก <http://www.nationalhealth.or.th/blog>
- ปรัชญาภรณ์ โปทา. (2555). *โรงเรียนวิถีชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างสุขภาวะเพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมสุขภาวะโรงเรียนวิถีชุมชนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยะธิดา นาคะเกษียร. (2558). *กฎบัตรถอดตัวกับบทบาทการสร้างเสริมสุขภาพของพยาบาลวิชาชีพ*. วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 33(4), 6-14.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). *พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550*. สืบค้นจาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562*. สืบค้นจาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th>
- วาริณี เอี่ยมสวัสดิกุล. (2561). *การสร้างเสริมสุขภาพในสถานศึกษา*. วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ, 11(2), 1-11.
- พระราชวรมนี. (2521). *การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ไพบรรณ เกียรติโชติชัย.
- พลพิพัฒน์ สุขพัฒน์ธี และ หนึ่งฤทัย คณานนท์ (2564). *การสำรวจการส่งเสริมสุขภาพและสุขภาวะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย*. กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้นจาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:305762
- เพ็ญ สุขมาก. (ม.ป.ป.). *หลักคิด: สุขภาพ สุขภาวะ ปัจจัยกำหนดสุขภาพ การสร้างเสริมสุขภาพ*. สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มณี อากานันท์กุล. (2561). *สุขภาพพอเพียง*. วารสารสภาการพยาบาล, 33(2), 5-14.
- มณีรัตน์ ชีระวิวัฒน์. (2559). *มุมมองของการสุขศึกษาและส่งเสริมสุขภาพ*. วารสารสาธารณสุขศาสตร์, 46(2). 1-4 สืบค้นจาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/jph/article/view/65176/53328>
- มูลนิธิสถาบันการวิจัยทางการศึกษา. (2556). *การบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ*. กรุงเทพมหานคร.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา. (2560). *เครื่องมือพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะ*. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยระบบการศึกษา.

- ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546
- รศ.ดร.วิมลรัตน์ รัชตะวราภรณ์ ธมลวรรณ แก้วกระจก วรณรัตน์ จงเขตกิจ ปิยะพร พรหมแก้ว ดาไลมา สำแดง สาร และดลปภัฏ ทรงเลิศ (2561). กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพ. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 11(1), 125-140. สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/issue/view/9097
- วิชัย โชควิวัฒน์. (2550). การศึกษาว่าด้วย 4 มิติของสุขภาพ. *วิจัยระบบสาธารณสุข*, 3(3), 323-335.
- ศิริโรธ มะโนคำ, มณีรัตน์ ชีระวิวัฒน์และ นิรัตน์ อิมามี. (2562). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของ นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. *วารสารสุขภาพศึกษา*. 42(1): 146-156.
- สถาบันพระปกเกล้า. (ม.ป.ป.). *การมีส่วนร่วม*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/8t2Bb>
- สุชาติ โสมประยูร และเอมอัสมา วัฒนบุรานนท์, (2542). *การสอนสุขภาพ = Health education teaching*. พิมพ์ครั้งที่ 1 ; พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ
- สุพจน์ย์ พัดจาด. (2562). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาพะ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา*, 2(1): 67-89.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2560). *โรงเรียนสุขภาพะ*.
- สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. (2567). ประวัติความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. สืบค้นจาก <https://www.ogbe.go.th/index.php/ssss/rsss>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขภาพและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานวิจัยและพัฒนาสุขภาพชุมชน และสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล. (ม.ป.ป.). *ชุดความรู้เพื่อการพัฒนากระบวนการดูแล การขับเคลื่อนชุมชน: เครื่องมือและวิธีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสุขภาพชุมชน*.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(1), 7-18.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *สถิติการศึกษาประจำปี 2566*. กรุงเทพฯ : อักษรไทย

อุบลวรรณ ภาวกานันท์ และศรัณย์ กอสนาน. (2565). รายงานวิจัย. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุโดยองค์กรเครือข่าย (กิจกรรมที่ 1), 17-18. สืบค้นจาก

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/article/view/272897>

เดชภณ ทองเต็ม และจีรนนท์ แก้วมา. (2563). ความรู้ด้านการมีกิจกรรมทางกายของพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 5(1), 1-15.

เปรมกมล ศิริมงคล, จักรกฤษณ์ วัชรราชกูร์, และวราภรณ์ บุญเชียง. (2024). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการฉันทาอาหาร และภาวะโภชนาการของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมล้านนา, 14, 108–120. สืบค้นจาก

<https://he01.tci-thaijo.org/index.php/lannaHealth/article/view/270012>

เทวีพันธ์ เยาวไสย. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารส่งเสริมสุขภาพภายในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Munnai boontham, W. (2016). Thai health promotion in Thailand 4.0. Journal of Public Health, Khon Kaen. 28(2) : 4-7

World Health Organization. (1998). Health Promotion Glossary. Division of Health Promotion, Education and Communications, Health Education and Health Promotion Unit, Geneva.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

มติการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร

มติการประชุมคณะกรรมการวิจัย
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ครั้งที่ ๔/๒๕๖๖
วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖

มติที่ ๑๕๗/๒๕๖๖
เรื่อง อนุมัติดำเนินโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” (พระครูปลัดเมธาวฑฒน์ (สุทธิพจน์ สัพโส) หัวหน้าโครงการวิจัย

คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๖๖ เมื่อวันที่วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้พิจารณาระเบียบวาระที่ ๕.๑.๑๐ (เรื่องที่เสนอเพื่อพิจารณา) โดยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับการพิจารณาเงินอุดหนุนการวิจัย จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ คณะกรรมการวิจัยได้พิจารณาแล้ว มีมติดังนี้

๑. อนุมัติงบประมาณในการดำเนินการวิจัยให้เป็นไปตามคำรับรองการปฏิบัติตามเงื่อนไขของการอนุมัติงบประมาณด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ และประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เรื่องดังกล่าว จำนวน ๒๐๙,๐๐๐ บาท (สองแสนเก้าพันบาทถ้วน) โดยแบ่งจ่ายเป็น ๓ งวด

๑.๑ งวดที่ ๑ จำนวนเงิน ๑๒๕,๕๐๐ บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นห้าร้อยบาทถ้วน)

จ่ายเมื่อทำสัญญารับเงินอุดหนุนการวิจัยแล้วเสร็จ

๑.๒ งวดที่ ๒ จำนวนเงิน ๖๒,๗๐๐ บาท (หกหมื่นสองพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน)

จ่ายเมื่อโครงการวิจัยมีมติอนุมัติให้เบิกเงินอุดหนุนการวิจัย งวดที่ ๒

๑.๓ งวดที่ ๓ จำนวนเงิน ๒๐,๘๐๐ บาท (สองหมื่นเก้าร้อยบาทถ้วน)

จ่ายเมื่อหัวหน้าโครงการวิจัยส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

๒. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยแต่ละโครงการดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๒.๑ ทำหนังสือขออนุมัติดำเนินการโครงการวิจัยต่อผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร

และ

/๒.๒ ขออนุมัติ...

๒.๒ ขออนุมัติทำสัญญาต่ออธิการบดีผ่านผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร พร้อมทั้ง
๒.๓ ทำหนังสือขอเสนอแต่งตั้งที่ปรึกษาโครงการวิจัย และหัวหน้าโครงการวิจัย/
นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยให้เหมาะสมกับงบประมาณที่ได้รับอนุมัติ ต่ออธิการบดีผ่านผู้อำนวยการสถาบันวิจัย
ญาณสังวรเพื่อออกเป็นคำสั่งมหาวิทยาลัยต่อไป

๓. ให้หัวหน้าโครงการวิจัย ถือปฏิบัติตามระเบียบมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่าด้วย
เงินอุดหนุนการวิจัยจากแหล่งทุนภายนอก พ.ศ. ๒๕๕๒ ลงวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

๔. ให้หัวหน้าโครงการวิจัย ถือปฏิบัติตามประกาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
เรื่อง อัตราค่าธรรมเนียม อัตราค่าบริการโครงการวิจัย หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติการรับเงินและการจ่ายเงิน
อุดหนุนการวิจัยจากแหล่งทุนภายนอก พ.ศ. ๒๕๕๒ ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๒

๕. ในกรณีที่มีปัญหาในด้านเนื้อหาการวิจัย หรือมีปัญหาในด้านการดำเนินการวิจัยให้ปรึกษา
สถาบันวิจัยญาณสังวร เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการคลี่คลายปัญหาต่อไป

๖. ให้สถาบันวิจัยญาณสังวรเสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญอ่านและตรวจรายงานการวิจัยเรื่องนี้

๗. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ครั้งที่ ๑ พร้อมเครื่องมือวิจัย
ต่อสถาบันวิจัยญาณสังวร ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันทำสัญญาได้รับเงินอุดหนุนการวิจัย จำนวน ๒ เล่ม พร้อมแนบ
ไฟล์ PDF มาที่ อีเมล yrimbu.mbu@gmail.com

๘. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยยื่นขอจริยธรรมการทำวิจัยในคน ก่อนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวม
ข้อมูลและแนบเอกสารผลการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน พร้อมกับเล่มรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ครั้งที่ ๑

๙. ให้หัวหน้าโครงการวิจัย แนบผลการตรวจสอบการคัดลอกผลการวิจัย ด้วยโปรแกรมอักษร
วิสุทธิ์ ที่ไม่เกิน ๓๐ % พร้อมกับการส่งเล่มรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ครั้งที่ ๑

๑๐. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ (บทที่ ๑ - ๕) ก่อนสิ้นสุดสัญญา
๖๐ วัน

๑๑. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยหักเงินไว้เพื่อเป็นทุนสำรองในการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย
ตามคำรับรองการปฏิบัติตามเงื่อนไขของการอนุมัติงบประมาณ ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ หรือตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่สูงกว่าในคำรับรอง

๑๒. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เชี่ยวชาญที่อ่านตรวจรายงานการวิจัย
กับตรวจสอบความสมบูรณ์ของรูปแบบรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์และพิสูจน์อักษร ตามประกาศ มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย

๑๓. ให้ถือมติคณะกรรมการวิจัยนี้เป็นเอกสารแนบท้ายสัญญาได้รับเงินอุดหนุนการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(พระมหาสมัคร มหาวีโร)

กรรมการและเลขานุการ

ภาคผนวก ข

คำสั่งแต่งตั้งที่ปรึกษา หัวหน้าโครงการ นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย

คำสั่งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ ๑๑๕๒ /๒๕๖๗

เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษา หัวหน้าโครงการ นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย
โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
พื้นที่กรุงเทพมหานคร

เพื่อให้การดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และมติการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๖๖ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๑๕๗/๒๕๖๖ จึงแต่งตั้งให้ผู้มีรายนามต่อไปนี้ เป็นที่ปรึกษา หัวหน้าโครงการ นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย ดังนี้

๑. รศ.ดร.สุเทพ สุวีรางกูร	ที่ปรึกษาโครงการวิจัย
๒. พระครูสุทธิเมธาวินน์, ดร.	หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย
๓. นายธนะชัย สามล	นักวิจัย
๔. ดร.นภารัตน์ กิตติรัตน์มงคล	นักวิจัย
๕. นางสาวสุพัตรา สันติรุ่งโรจน์	ผู้ช่วยนักวิจัย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

(ลายเซ็น)

(พระธรรมวชิรจินดาภรณ์, รศ.ดร.)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร”

คำชี้แจง 1.แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

2. ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริงโดยใส่เครื่องหมาย ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำมาวิเคราะห์เชิงวิชาการ ขอให้ท่านตอบแบบประเมินนี้ตามความคิด ความเชื่อ พฤติกรรมส่วนตัวของท่าน โดยไม่ต้องกังวลเรื่องความถูกต้อง เหมาะสม-ไม่เหมาะสม แบบประเมินนี้มีได้มุ่งหมายเพื่อชี้วัด หรือให้ค่าผ่านคะแนน แต่มุ่งหมายให้ผู้ทำแบบประเมินเห็นสถานะของตน ณ ขณะนั้น และเห็นช่องทางความเป็นไปได้อื่น ๆ เพื่อเข้าถึงสุขภาวะที่สมดุลและรอบด้าน

3. แบบสำรวจ/สอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลสุขภาพเบื้องต้น ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์/สอบถาม 8 ข้อ

ตอนที่ 2 การประเมินสุขภาวะ 4 ด้าน ได้แก่ ทางกาย จิตใจ ปัญญาและสังคม 24 ข้อ

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลสุขภาพเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1	อายุ (ปี)ปี
1.2	ระดับชั้นเรียน	() มัธยมศึกษาตอนต้น () มัธยมศึกษาตอนปลาย
1.3	ภูมิลำเนา	() ภาคเหนือ () ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ () ภาคใต้ () ภาคกลาง/กรุงเทพมหานคร () ภาคตะวันตก () ภาคตะวันออก
1.4	สิทธิในการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐาน	() ไม่มีสิทธิการรักษา

		() บัตรประกันตนสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) () อื่น ๆ ระบุ.....
1.5	น้ำหนัก (กิโลกรัม) กิโลกรัม
1.6	ส่วนสูง เซนติเมตร
1.7	โรคประจำตัวที่พบ	() ไม่มี () มี คือ
1.8	การตรวจสุขภาพประจำปี	() ไม่เคยตรวจ () เคยตรวจ () มีความผิดปกติ () ไม่มีความผิดปกติ

ตอนที่ 2 การประเมินสุขภาพะ ด้าน ได้แก่ ทางกาย จิตใจ ปัญญาและสังคม

ด้านที่ 1 มิติทางกาย	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ ดูแลรักษาร่างกายและ ของใช้ให้สะอาด					
1.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ มีกิจกรรมทางกาย และ การพักผ่อนอย่างเหมาะสม					
1.3 มีระบบการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ บนพื้นฐานของหลัก พระธรรมวินัยที่เกื้อกูลต่อการ ฝึกฝนพัฒนาตนเอง และ เอื้ออำนวยให้บรรลุเป้าหมายแห่งสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพ					
1.4 มีระบบและกลไกในการสร้างเสริมสุขภาพ การจัด สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และ ป้องกันปัจจัยเสี่ยงด้าน สุขภาพ และปัจจัยคุกคามสุขภาพภายในโรงเรียน มีการ ประเมินและพัฒนาระบบและกลไกให้มีประสิทธิภาพ					
1.5 พัฒนาศักยภาพในการดูแลและเสริมสร้าง สุขภาพที่เอื้อ ต่อพระธรรมวินัย ด้วยการจัดทำระบบฐานข้อมูล การทำแบบ ประเมินสถานะด้านสุขภาพ/แบบบันทึก สุขภาพนักเรียน					
1.6 สนับสนุนพระสงฆ์ สามเณร ได้ นำองค์ความรู้ภูมิปัญญา ด้านสุขภาพตามหลักพระ ธรรมวินัยมาใช้ใน การดูแลสุขภาพ ตนเอง					

1.7 พระสงฆ์ สามเณร ที่มีภาวะด้านสุขภาพ เช่น เริ่มอ้วน/อ้วน ค่อนข้างผอม/ผอม เตี้ย ของโรงเรียน มีความรู้และให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงและมาตรการ/กิจกรรมด้านอาหาร ออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง					
1.8 ส่งเสริมให้พระสงฆ์ สามเณร มีความรู้ ความเข้าใจ เข้าถึง ในระบบบริการ สาธารณสุขและชุดสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐาน ในระบบหลักประกันสุขภาพ					

ด้านที่ 2 มิติด้านจิตใจ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมสร้างสุขภาวะทางด้านจิตใจให้พระสงฆ์ และสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้ความสงบในจิตใจ ไม่เครียด ไม่หมกมุ่นต่ออบายมุข					
2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์อันดี และการอยู่ร่วมกันในโรงเรียนพระปริยัติธรรม					
ด้านที่ 3 มิติทางปัญญา	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ และบุคลากร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ					
3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ ศึกษาหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันรวมทั้งการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและมีคุณค่า					
3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ รักษาศีลหรือปฏิบัติตามหลักศาสนา เว้นจากการประพฤติก้าวมี มีจิตสำนึกดี ไม่ทะเลาะเบาะแว้งอ้อมไม่มีพฤติกรรมลักขโมย หลอกหลวง ต้มตุ๋น ใส่ร้ายป้ายสีต่อกัน และไม่เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด บุหรี่ สุรา หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และการพนันทุกชนิด					
3.4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ และสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม ฝึกฝน พัฒนาจิตและปัญญาเพื่อให้ความพร					

อมต่อการทำหน้าที่ในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่พระพุทธศาสนา ได้อย่างเต็มที่					
ด้านที่ 4 มิติด้านสังคมและสภาพแวดล้อม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ ช่วยเหลือสังคม มีจิตอาสา ความรับผิดชอบต่อสังคม เสริมสร้างและสนับสนุนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จารีตประเพณีที่ดีงามของโรงเรียน					
4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียน มีความเคารพเชื่อฟังครู อาจารย์ ผู้อาวุโส อย่างเคร่งครัด					
4.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการให้กำลังใจ ยกย่องชมเชย ผู้เรียนที่เรียนดี มีความประพฤติดีเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น					
4.4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ ดูแลรักษาห้องเรียน ที่อยู่อาศัยให้สะอาดอย่างสม่ำเสมอ					
4.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ ดูแลรักษาพื้นที่ สาธารณะภายในโรงเรียนให้สะอาด จัดทำภูมิทัศน์ในชั้นเรียนของตนเองให้น่าอยู่ และให้ทุกชั้นเรียนจัดกิจกรรมทำความสะอาดและพัฒนาโรงเรียนเป็นประจำ					
4.6 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ พระสงฆ์ สามเณร และผู้เรียน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีการจัดการขยะ ไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงในที่หรือทางสาธารณะ หรือเป็นมลพิษในโรงเรียน					
4.7 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ จัด สภาพแวดล้อม เพื่อให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ในการดูแลและเสริมสร้าง สุขภาวะพระภิกษุโดยชุมชนและสังคม ตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก
โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะ
ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร”

ผู้สัมภาษณ์.....

ผู้ถูกสัมภาษณ์

ตำแหน่ง.....

วันที่ในการสัมภาษณ์.....เวลา.....น.

1. การสนับสนุนและเสริมสร้างสุขภาวะ 6 ด้านในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

1) ด้านกายภาพ (Physical Health)

1.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีแนวทางหรือกิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพกายของพระสงฆ์และสามเณร อย่างไร จงอธิบาย

1.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการจัดการด้านโภชนาการและอาหาร ให้เหมาะสมกับสุขภาพ ของพระภิกษุและสามเณรอย่างไร จงอธิบาย

1.3 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อสุขภาพกาย ของพระภิกษุและสามเณรอย่างไร จงอธิบาย

2) ด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Health)

2.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีวิธีการส่งเสริมสุขภาพจิตใจและอารมณ์ของพระสงฆ์และสามเณรอย่างไร จงอธิบาย

2.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีกิจกรรมหรือโครงการใดที่ช่วยลดความเครียดและสร้างความผ่อนคลาย ให้แก่พระภิกษุและสามเณรอย่างไร จงอธิบาย

2.3 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีแนวทางการให้คำปรึกษาหรือการดูแลด้านจิตใจแก่พระสงฆ์และสามเณรหรือไม่ อย่างไร จงอธิบาย

3) ด้านสังคม (Social Health)

3.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ สามเณร ครู และคนในสังคมรอบ ๆ โรงเรียน อย่างไร จงอธิบาย

3.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์และสามเณรมีส่วนร่วมในชุมชน อย่างไร จงอธิบาย

3.3 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างไรบ้าง จงอธิบาย

4) ด้านสติปัญญา (Intellectual Health)

4.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีแนวทางในการพัฒนาทักษะทางวิชาการและการเรียนรู้ ของนักเรียนในโรงเรียนอย่างไรจงอธิบาย

4.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการคิดวิเคราะห์ ให้แก่นักเรียนในโรงเรียนอย่างไรบ้างจงอธิบาย

4.3 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสติปัญญา ของนักเรียนอย่างไรบ้าง จงอธิบาย

5) ด้านจริยธรรมและศีลธรรม (Moral and Ethical Health)

5.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวันของพระสงฆ์และสามเณรอย่างไร จงอธิบาย

5.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา อย่างไรบ้างจงอธิบาย

5.3 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีวิธีการส่งเสริมให้พระสงฆ์และสามเณรมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร จงอธิบาย

6) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Health)

6.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีแนวทางในการดูแลและรักษาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนอย่างไร จงอธิบาย

6.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติหรือไม่ อย่างไรบ้าง จงอธิบาย

6.3 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อมอย่างไร จงอธิบาย

2. ปัจจัยการสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

1) ปัจจัยสนับสนุน (Supporting Factors)

1.1 ปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการดำเนินงานด้านสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ คืออะไรบ้างจงอธิบายอย่างละเอียด

1.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรใดบ้างในการเสริมสร้างสุขภาวะ จงอธิบายอย่างละเอียด

1.3 บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ ส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะอย่างไร

2) ปัจจัยอุปสรรค (Obstructing Factors)

2.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการดำเนินงานด้านสุขภาวะหรือไม่ มีผลกระทบต่อการทำงานหรือไม่ และมีวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

2.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการขาดแคลนทรัพยากร เช่น งบประมาณ บุคลากร หรืออุปกรณ์ มีผลกระทบต่อการทำงานหรือไม่ และมีวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

3) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ (Policy and Management)

3.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มี นโยบายสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาวะอย่างไร จงอธิบาย

3.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านสุขภาวะหรือไม่ อย่างไร จงอธิบาย

3.3 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการวางแผนและพัฒนานโยบายเพื่อแก้ไขอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร จงอธิบาย

4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation)

4.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีแนวทางในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกอย่างไร จงอธิบาย

4.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีอุปสรรคในการทำงานร่วมกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอก อย่างไร จงอธิบาย

5) ด้านทรัพยากรและงบประมาณ (Resources and Budget)

5.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีทรัพยากรเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือไม่ อย่างไร จงอธิบาย

5.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีแนวทางในการจัดหาและบริหารทรัพยากรเพิ่มเติมอย่างไร

6) ด้านบุคลากรและการพัฒนา (Personnel and Development)

6.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีบุคลากรเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือไม่ อย่างไร จงอธิบาย

6.2 อุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีอะไรบ้าง จงอธิบาย

ภาคผนวก จ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือการทำวิจัย
(Index of item objective congruence: IOC)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุธีราษฎร์	คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษญา ผาทอง	คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤติกา ชนะกุล	คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว ๓๓๒๗

๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุวีรางกูร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
๑. เอกสารเค้าโครงการวิจัย ๑ ฉบับ
 ๒. แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญ ๑ ฉบับ
 ๓. เครื่องมือวิจัย ๑ ฉบับ

ด้วย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เพื่อดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” โดยมี พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวสำเร็จตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย จึงเจริญพรามาเพื่อขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ยื่นขอตรวจแก้
30 ส.ค. 67

พระครูสุทธิเมธาวัฒน์

(พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์

ผู้ประสานงาน นายธนะชัย สามล นักวิจัย

โทรศัพท์. ๐๘๓-๖๒๔-๘๒๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว ๑๓๒๗

๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
๑. เอกสารเค้าโครงการวิจัย ๑ ฉบับ
 ๒. แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญ ๑ ฉบับ
 ๓. เครื่องมือวิจัย ๑ ฉบับ

ด้วย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เพื่อดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” โดยมี พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวสำเร็จตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ซินัดตราปรภม
ศาสตราจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง
มอ.ส.อ.๒๗

พระครูสุทธิเมธาวัฒน์
(พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย

สำนักงานคณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน นายธนะชัย สามล นักวิจัย

โทรศัพท์. ๐๘๓-๖๒๔-๘๒๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว ๑๓๒๗

๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤติกา ชนะกุล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
๑. เอกสารเค้าโครงการวิจัย ๑ ฉบับ
 ๒. แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญ ๑ ฉบับ
 ๓. เครื่องมือวิจัย ๑ ฉบับ

ด้วย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เพื่อดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” โดยมี พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวสำเร็จตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

(พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ยื่นต่อตรวจแก้ไขข้อไข่งวิจัย

ศุทธิมา ชนะกุล

๓๐ ส.ค. ๖๗

สำนักงานคณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน นายธนะชัย สามล นักวิจัย

โทรศัพท์. ๐๘๓-๖๒๔-๘๒๑๒

ภาคผนวก ช

ผลตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญ
ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)
แบบสอบถาม เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะ
ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

ค่าความเชื่อมั่นเครื่องมือวิจัย (Reliability) แบบรายข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลสุขภาพเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์/สอบถาม 8 ข้อ

ข้อ	รายการ		ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	ความ หมาย
			1	2	3			
1.1	อายุ (ปี)ปี	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.2	ระดับชั้นเรียน	() มัธยมศึกษาตอนต้น () มัธยมศึกษาตอนปลาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.3	ภูมิลำเนา	() ภาคเหนือ () ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ () ภาคใต้ () ภาคกลาง/กรุงเทพมหานคร () ภาคตะวันตก () ภาคตะวันออก	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.4	สิทธิในการ รักษาพยาบาล ขั้นพื้นฐาน	() ไม่มีสิทธิการรักษา () บัตรประกันตนสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) () อื่น ๆ ระบุ.....	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.5	น้ำหนัก (กิโลกรัม) กิโลกรัม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.6	ส่วนสูง เซนติเมตร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.7	โรคประจำตัว ที่พบ	() ไม่มี () มี คือ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.8	การตรวจ สุขภาพ ประจำปี	() ไม่เคยตรวจ () เคยตรวจ () มีความผิดปกติ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

		() ไม่มีความผิดปกติ						
--	--	----------------------	--	--	--	--	--	--

ตอนที่ 2 การประเมินสุขภาวะ 4 ด้าน ได้แก่ ทางกาย จิตใจ ปัญญาและสังคม

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	ความ หมาย
		1	2	3			
ด้านที่ 1 มิติทางกาย							
1.1	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.2	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ มีกิจกรรมทางกาย และการพักผ่อนอย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.3	มีระบบการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ บนพื้นฐานของหลักพระธรรมวินัยที่เกื้อกูลต่อการฝึกฝนพัฒนาตนเอง และเอื้ออำนวยให้บรรลุเป้าหมายแห่งสติและหน้าที่ด้านสุขภาพ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.4	มีระบบและกลไกในการสร้างเสริมสุขภาพ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และป้องกันปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ และปัจจัยคุกคามสุขภาพภายในโรงเรียน มีการประเมินและพัฒนาาระบบและกลไกให้มีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.5	พัฒนาศักยภาพในการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพที่เอื้อต่อพระธรรมวินัย ด้วยการจัดทำระบบฐานข้อมูล การทำแบบประเมินสถานะด้านสุขภาพ/แบบบันทึกสุขภาพนักเรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.6	สนับสนุนพระสงฆ์ สามเณร ได้ นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระ ธรรมวินัยมาใช้ในการดูแลสุขภาพตนเอง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.7	พระสงฆ์ สามเณร ที่มีภาวะด้านสุขภาพ เช่น เริ่มอ้วน/อ้วน ค่อนข้างพอม/พอม เตี้ย ของโรงเรียน มีความรู้และให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงและมาตรการ/กิจกรรมด้านอาหาร การออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.8	ส่งเสริมให้พระสงฆ์ สามเณร มีความรู้ ความเข้าใจ เข้าถึง ในระบบบริการ สาธารณสุขและชุดสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานในระบบหลักประกันสุขภาพ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ด้านที่ 2 มิติด้านจิตใจ							
2.1	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมสร้างสุขภาวะทางด้านจิตใจ ให้พระสงฆ์ และสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้มีความสงบในจิตใจ ไม่เครียด ไม่หมกมุ่นต่อบายมุข	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.2	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์อันดี และการอยู่ร่วมกันในโรงเรียนพระปริยัติธรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ด้านที่ 3 มิติทางปัญญา							
3.1	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ และบุคลากร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.2	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ ศึกษาหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันรวมทั้งการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและมีคุณค่า	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.3	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ รักษาศีลหรือปฏิบัติตามหลักศาสนา เว้นจากการประพฤติชั่ว มีจิตสำนึกดี ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่มีพฤติกรรมการลักขโมย หลอกหลวง ต้มตุ๋น ใส่ร้ายป้ายสีต่อกัน และไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด บุหรี่ สุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และการพนันทุกชนิด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.4	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ และสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม ฝึกฝน พัฒนาจิตและปัญญาเพื่อให้ความพร้อมต่อการทำหน้าที่ในฐานะผู้สืบทอดและเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ได้อย่างเต็มที่	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ด้านที่ 4 มิติด้านสังคมและสภาพแวดล้อม							
4.1	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ ช่วยเหลือสังคม มีจิตอาสา ความรับผิดชอบต่อสังคม เสริมสร้างและสนับสนุนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จารีตประเพณีที่ดีงามของโรงเรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.2	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียน มีความเคารพเชื่อฟังครู อาจารย์ ผู้อาวุโส อย่างเคร่งครัด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.3	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยผู้เรียนที่เรียนดี มีความประพฤติดีเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.4	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ ดูแลรักษาห้องเรียน ที่อยู่อาศัยให้สะอาดอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

4.5	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ ดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะภายในโรงเรียนให้สะอาด จัดทำภูมิทัศน์ในชั้นเรียนของตนเองให้น่าอยู่ และให้ทุกชั้นเรียนจัดกิจกรรมทำความสะอาดและพัฒนาโรงเรียนเป็นประจำ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.6	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ พระสงฆ์ สามเณร และผู้เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีการจัดการขยะ ไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงในที่หรือทางสาธารณะ หรือเป็นมลพิษในโรงเรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.7	ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ จัด สภาพแวดล้อม เพื่อให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ในการดูแลและเสริมสร้าง สุขภาวะพระภิกษุโดยชุมชนและสังคม ตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ผลตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญ
ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (CVI)
แบบสัมภาษณ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะ
ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

ค่าความเชื่อมั่นเครื่องมือวิจัย (Reliability) แบบรายข้อ

1. การสนับสนุนและเสริมสร้างสุขภาวะ 6 ด้านในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	CVI	ความ หมาย
		1	2	3			
ด้านที่ 1 มิติทางกาย							
1.1	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีแนวทางหรือกิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพกายของพระสงฆ์และสามเณร อย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.2	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการจัดการด้านโภชนาการและอาหาร ให้เหมาะสมกับสุขภาพของพระภิกษุและสามเณรอย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.3	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อสุขภาพกายของพระภิกษุและสามเณรอย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ด้านที่ 2 ด้านจิตใจและอารมณ์							
2.1	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีวิธีการส่งเสริมสุขภาพจิตใจและอารมณ์ของพระสงฆ์และสามเณรอย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.2	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีกิจกรรมหรือโครงการใดที่ช่วยลดความเครียดและสร้างความผ่อนคลาย ให้แก่พระภิกษุและสามเณรอย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.3	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีแนวทางการให้คำปรึกษาหรือการดูแลด้านจิตใจแก่พระสงฆ์และสามเณรหรือไม่ อย่างไร จงอธิบาย						

ด้านที่ 3 ด้านสังคม							
3.1	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ สามเณร ครู และคนในสังคมรอบ ๆ โรงเรียน อย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.2	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์และสามเณรมีส่วนร่วมในชุมชน อย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.3	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างไร จงอธิบายหรือเครื่องมือที่มีแอลกอฮอล์ และการพนันทุกชนิด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ด้านที่ 4 ด้านสติปัญญา							
4.1	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีแนวทางในการพัฒนาทักษะทางวิชาการและการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนอย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.2	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการคิดวิเคราะห์ให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียนอย่างไรบ้าง จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.3	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสติปัญญา ของนักเรียนอย่างไรบ้าง จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ด้านที่ 5 มิติด้านจริยธรรมและศีลธรรม							
5.1	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวันของพระสงฆ์และสามเณรอย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5.2	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา อย่างไรบ้าง จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5.3	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีวิธีการส่งเสริมให้พระสงฆ์และสามเณรมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ด้านที่ 6 มิติด้านสิ่งแวดล้อม							
6.1	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีแนวทางในการดูแลและรักษาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนอย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6.2	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติหรือไม่ อย่างไรบ้าง จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6.3	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อมอย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

2. ปัจจัยการสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	CVI	ความหมาย
		1	2	3			
ด้านที่ 1 มิติทางกาย							
1.1	ปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการดำเนินงานด้านสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ คืออะไรบ้างจงอธิบายอย่างละเอียด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.2	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรใดบ้างในการเสริมสร้างสุขภาวะ จงอธิบายอย่างละเอียด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.3	บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ ส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะอย่างไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2) ปัจจัยอุปสรรค (Obstructing Factors)							
2.1	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการดำเนินงานด้านสุขภาวะหรือไม่ มีผลกระทบต่อการทำงานหรือไม่ และมีวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

2.2	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการขาดแคลนทรัพยากร เช่น งบประมาณ บุคลากร หรืออุปกรณ์ มีผลกระทบต่อการทำงานหรือไม่ และมีวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ							
3.1	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีนโยบายสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาวะอย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.2	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านสุขภาวะหรือไม่ อย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.3	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีการวางแผนและพัฒนานโยบายเพื่อแก้ไขอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน							
4.1	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีแนวทางในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกอย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.2	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีอุปสรรคในการทำงานร่วมกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกอย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5) ด้านทรัพยากรและงบประมาณ (Resources and Budget)							
5.1	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีทรัพยากรเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะหรือไม่ อย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5.2	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีแนวทางในการจัดหาและบริหารทรัพยากรเพิ่มเติมอย่างไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6) ด้านบุคลากรและการพัฒนา							
6.1	โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีบุคลากรเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะหรือไม่ อย่างไร จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

6.2	อุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพฯ มีอะไรบ้าง จงอธิบาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
-----	--	----	----	----	---	---	--------

ภาคผนวก ซ

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ที่ จว. ๐๑๔๔/๒๕๖๗

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง: การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
พื้นที่กรุงเทพมหานคร

TITLE: THE MODEL DEVELOPMENT OF HEALTH PROMOTION IN PHRA PARIYATTIDHAMMA
SCHOOL, BANGKOK AREA.

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พระครูสุทธิเมธาวัฒน์ (สุทธิพจน์ สัทโส)

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่
๗/๒๕๖๗ วันอังคารที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗ มติที่ ๑๓๗/๒๕๖๗ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัย
ดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์
ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรอง
ผลการพิจารณาการทำวิจัยในมนุษย์ฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๑๓ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ออกให้ ณ วันที่ ๑๔ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ลงนาม

(พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ฅ
หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายนครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว ๑๗๙๘

๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนนวมวิทย์ วัฒมกุฏกษัตริยาราม

ตามที่ คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัย ครั้งที่ ๔/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย นั้น

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวสำเร็จตามที่กำหนดไว้ กระผมในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ในหน่วยงานของท่าน โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สำนักงานคณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน นายธนะชัย สามล นักวิจัย

โทร. ๐๘๓-๖๒๔-๘๒๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายยานนครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว ๑๗๙๘

๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบาลีสาธิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตามที่ คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัย ครั้งที่ ๔/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” พระครูสุทธิเมธาวินัย, ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย นั้น

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวสำเร็จตามที่กำหนดไว้ กระทบในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ในหน่วยงานของท่าน โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระครูสุทธิเมธาวินัย, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา

ผู้ประสานงาน นายธนะชัย สามล นักวิจัย

โทร. ๐๘๓-๖๒๔-๘๒๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๓๗๐

โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว ๑๗๙๘

๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรือง วัดศรีบุญเรือง

ตามที่ คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัย ครั้งที่ ๔/๒๕๖๖ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติ อนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย นั้น

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวสำเร็จตามที่กำหนดไว้ กระผมในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ในหน่วยงานของท่าน โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สำนักงานคณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน นายธนะชัย สามล นักวิจัย

โทร. ๐๘๓-๖๒๔-๘๒๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
 โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐
 www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว ๑๗๙๘

๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธศาสตร์วิทยา วัดสุทธาวาส

ตามที่ คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัย ครั้งที่ ๔/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย นั้น

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวสำเร็จตามที่กำหนดไว้ กระผมในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ในหน่วยงานของท่าน โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สำนักงานคณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน นายธนะชัย สามล นักวิจัย

โทร. ๐๘๓-๖๒๔-๘๒๑๒

ที่ อว ๗๙๐๘/ว ๑๗๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
 โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐
 www.mbu.ac.th

๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกาญจนสิงหาสน์วิทยา วัดกาญจนสิงหาสน์วิทยา

ตามที่ คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัย ครั้งที่ ๔/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติ อนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย นั้น

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวสำเร็จตามที่กำหนดไว้ กระผมในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย/ นักวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ในหน่วยงานของท่าน โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ จากท่านและขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สำนักงานคณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน นายธนะชัย สามล นักวิจัย

โทร. ๐๘๓-๖๒๔-๘๒๑๒

ที่ อว ๗๙๐๘/ว ๑๗๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล วัดธรรมมงคล

ตามที่ คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัย ครั้งที่ ๔/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย นั้น

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวสำเร็จตามที่กำหนดไว้ กระผมในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ในหน่วยงานของท่าน โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สำนักงานคณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน นายธนะชัย สามล นักวิจัย

โทร. ๐๘๓-๖๒๔-๘๒๑๒

ที่ อว ๗๙๐๘/ว ๑๗๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดม่วงพลอยวิริยาราม วัดม่วงพลอยวิริยาราม

ตามที่ คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัย ครั้งที่ ๔/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติ อนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย นั้น

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวสำเร็จตามที่กำหนดไว้ กระผมในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ในหน่วยงานของท่าน โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา

ผู้ประสานงาน นายธนะชัย สามล นักวิจัย

โทร. ๐๘๓-๖๒๔-๘๒๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๓๗๐

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว ๑๗๙๘

๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา

ตามที่ คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัย ครั้งที่ ๔/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย นั้น

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวสำเร็จตามที่กำหนดไว้ กระผมในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ในหน่วยงานของท่าน โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สำนักงานคณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน นายธนะชัย สามล นักวิจัย

โทร. ๐๘๓-๖๒๔-๘๒๑๒

ประวัตินักวิจัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ	พระครูสุทธิเมธาวัฒน์ (สุทธิพงษ์ สัพโส) (หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย)
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประวัติการศึกษา	ปี 2567 รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์) ปี 2557 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม) ปี 2555 ศาสตศาสดรบัณฑิต (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา)
ทุนการศึกษา	ได้รับประทานทุนการศึกษาปริญญาเอกรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ร.ด.) จาก เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (อ.ค.ช.น.) วัดราชบพิธฯ
ประวัติการทำงาน	ปี 2563 - ปัจจุบัน อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปี 2554-2562 เจ้าหน้าที่สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง ปี 2559-ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะธรรมยุต ปี 2556-ปัจจุบัน ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ปี 2553-2557 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปี 2553-ปัจจุบัน กรรมการตรวจธรรมสนามหลวง ปี 2562-ปัจจุบัน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดมกุฏกษัตริยาราม ปี 2564-ปัจจุบัน กรรมการประจำคณะสังคมศาสตร์ ปี 2563-ปัจจุบัน กรรมการสภาวิชาการ
ผลงานทางวิชาการ	1. สังคมเมืองในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2. หน้าที่พลเมืองในศตวรรษที่ 21 (Human and Civics in the 21st Century) 3. การบริหารจัดการภาครัฐของไทยในสถานการณ์วิกฤติ : กรณีศึกษาวิกฤตการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 4. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 5. การดำรงชีวิตวิถีใหม่ตามแนวพระพุทธศาสนา 6. วิวัฒนาการและแนวโน้มการปกครองระบอบประชาธิปไตยในไทย

7. การปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในศตวรรษที่ 21
8. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในภาวะการณ์หมดไฟในการทำงาน
9. แนวคิดการพัฒนาระบบราชการไทย
10. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการรับมือปัญหาการรังแกบนโลกโซเชียลในสังคมไทย
11. ชนบทไทยสมัยใหม่กับแนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางสังคมที่ยั่งยืน
12. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยกับการพัฒนาที่ยั่งยืน
13. มาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ (CSR) ในประเทศไทย

ผลงานวิจัย

1. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง Bowon Power: An Integrated of Community Development Mechanism in Nakhon Pathom Province
2. หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง บทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการจัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19
3. หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม
4. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการดูแลสุขภาพในช่วงสถานการณ์การระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง
5. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง รูปแบบการให้คำปรึกษาด้วยการเสริมพลังอำนาจในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ	นายธนะชัย สามล (นักวิจัย)
ตำแหน่ง	พนักงานการเลือกตั้ง สำนักบริหารกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ประวัติการศึกษา	ปี 2558 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม) (การปกครองท้องถิ่น) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปี 2554 รัฐศาสตรบัณฑิต (รป.) (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยนเรศวร
ประวัติการทำงาน	2567 – ปัจจุบัน พนักงานการเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง 2561 – 2567 อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2559 – 2561 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี 2558 – 2561 นักวิชาการศึกษา คณะการจัดการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผลงานทางวิชาการ	1) พระครูธรรมศุท (สุทธิพจน์ สัพโส), นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล และธนะชัย สามล (2567). การพัฒนาแนวปฏิบัติและรูปแบบการบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือ ในการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ แก่ประชาชน โดยใช้ วัดเป็นฐาน. Journal of Roi Kaensarn Academi. 9(12). 1332-1348. [TCI1] 2) พระมหาธนากร ธนาโกโร, กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, พระสุธีวิชิตคุณ, ธนะชัย สามล, วนาลี พุ่มไพรวลัย, กรรณิการ์ จันทะคัต และเกษภา ผาทอง. (2567). การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม. โครงการการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 (ออนไลน์) “รัฐ ศาสนา วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม สังคม : ปราชญ์ราชันย์ พระจอมเกล้า”. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 3) ธนะชัย สามล, พระมหาอรุณ ปญญารุโณ, กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และณัฐพล บุคตีวรรณ (2566). การพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์ผู้สอนออนไลน์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ภายใต้มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. 12(1), 29-44 [TCI2]

4) พระมหาอรุณ ปญญารุโณ, กัญจिरา วิจิตรวัชรารักษ์, ธนะชัย สามล และณัฐพล บุตดีวรรณ (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารมณีเชษฐาราม. 6(1), 1-16 [TCI2]

5) พระเมฆ ภัททปัญโญ และธนะชัย สามล. (2566). บทบาทของศูนย์ดำรงธรรมกับการแก้ปัญหาของประชาชน : กรณีศึกษา ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและวัฒนธรรม 4 สถาบัน. หน้า 476 - 496

6) ธนะชัย สามล พระมหาอรุณ ปญญารุโณ และ กัญจिरา วิจิตรวัชรารักษ์. (2566). ความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของของอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและวัฒนธรรม 4 สถาบัน. หน้า 384-399

7) สุรียาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์, วัชรบุญเฒ่า, ชัยยะ ทองชู และธนะชัย สามล. (2565). การประเมินโครงการศุภร์ถึงธรรม สุขถึงใจ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง จังหวัดนครปฐม. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 5 มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี : 279-2912)

8) กิตติพงษ์ เพียรพิทักษ์ และธนะชัย สามล. (2565). การสังเคราะห์และการประยุกต์สมการวินัยสำหรับการยกระดับองค์ความรู้ของผู้เรียน. คุรุสภาวิทยากร: วารสารเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู. 3(3). 1-13 [TCI2]

9) ธนะชัย สามล. (2565). คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดอาวุธวิกสิตาราม ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 5 (1) :124-139 [TCI2]

10) ธนะชัย สามล, อัยรวี วีระพันธ์พงศ์, จินดา อ่างอาจริยกุล และนฤมล เจริญใจ. (2565). การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว อุทยานธรรมทาง

พระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม. วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 7(12), 586-600 [TC11]

11) ณะชัย สามล. (2564). การจัดการเครือข่ายการให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 : กรณีศึกษาวัดมหารณพารามวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร. รายงานการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

12) ณะชัย สามล. (2563). ปัญหาและปัจจัยความสำเร็จต่อการกระจายอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: กรณีศึกษา ประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และไทย. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม , ปีที่ 12 (ฉบับที่ 1): 510.

13) ณะชัย สามล และกิตติพงษ์ เพ็ชรพิทักษ์. (2563). การร่วมกันผลิตบริการสาธารณสุขระหว่างภาครัฐ และภาคประชาสังคม. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 5 (1) :143-184 [TC12]

14) พระมนตรี ฐิตปรุกโกโม และณะชัย สามล. (2563) ผลกระทบจากการจัดการศึกษาทางไกลในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

15) พระสัมฤทธิ์ กิติธิโก และณะชัย สามล. (2563) กระบวนการความร่วมมือในการให้บริการสาธารณสุข แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยในวัดเป็นฐาน. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานวิจัย

1) นักวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการบนพื้นฐานความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่ภาคกลาง” งบประมาณเพื่อสนับสนุนงานมูลฐาน กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2568

2) นักวิจัย เรื่อง “รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ของวัดในจังหวัดนครปฐม” งบประมาณเพื่อสนับสนุนงานมูลฐาน กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2568

- 3) นักวิจัย เรื่อง “บทบาทและศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม” งบประมาณเพื่อสนับสนุนงานมูลฐาน กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมประจำปี งบประมาณ 2567
- 4) หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อสนับสนุนสมรรถนะของอาจารย์ผู้สอน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในยุคปกติวิถีใหม่ (New Normal)” สนับสนุนโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2566
- 5) นักวิจัย เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนัศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในยุคหลังโควิด-19” สนับสนุนโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2566
- 6) หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาแนวปฏิบัติและรูปแบบการบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือในการจัดการด้านสาธารณสุขเชิงสร้างสรรค์แก่ประชาชนโดยใช้วัดเป็นฐาน” สนับสนุนโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2566
- 7) หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “กระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชุมชน โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดในจังหวัดนครปฐม”. สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2565
- 8) หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์ผู้สอนออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ภายใต้มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019”. สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2564
- 9) นักวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนัศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2564
- 10) นักวิจัย เรื่อง “การประเมินผลสัมฤทธิ์หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย”

วิทยาลัยโดยใช้แนวคิด BALANCE SCORECARD (BSC.)” สนับสนุนโดย
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย งบประมาณ 2563

11) นักวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในประเทศไทย”
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปี
งบประมาณ 2563

12) นักวิจัย เรื่อง “การใช้หลักวิริยะและอหิงสาเพื่อได้มาซึ่งโฉนดชุมชนกลุ่ม
ชุมชนคลองโยง จังหวัดนครปฐม” งบบูรณาการวิจัยและนวัตกรรม สำนักงาน
การวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2561

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ	ดร.นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล (นักวิจัย)
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประวัติการศึกษา	ปี 2562 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) ปี 2556 รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ) ปี 2540 ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
ประวัติการทำงาน	ปี 2545 – 2563 เจ้าหน้าที่ บริหารงานทั่วไป สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปี 2562 – ปัจจุบัน อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผลงานทางวิชาการ	1. การจัดการตนเองของภาคประชาสังคม: แสงหนึ่งที่ปลายอุโมงค์แห่ง ประชาธิปไตย 2. มนุษย์กับหน้าที่พลเมืองในศตวรรษที่ 21 3. บทบาทของภาคประชาสังคมในกระบวนการนโยบายสาธารณะกับ การจัดการการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19
ผลงานวิจัย	1. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง บทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการ จัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 2. หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง การเพิ่มจำนวนนักศึกษาและการรักษาจำนวน นักศึกษาไม่ให้ออกกลางคันในการศึกษาระดับปริญญาโทของสาขาวิชา รัฐศาสตร์ 3. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง การติดตามนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและรัฐศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 4. นักวิจัย เรื่อง โครงการการยกฐานะเทศบาลนครหาดใหญ่เป็นมหานคร หาดใหญ่
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ	นางสาวสุพัตรา สันติรุ่งโรจน์ (ผู้ช่วยนักวิจัย)
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประวัติการศึกษา	ปี พ.ศ. 2561 รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและการจัดการปกครอง) ปี พ.ศ. 2559 รัฐศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์การปกครอง)
ประวัติการทำงาน	ปี พ.ศ. 2565-ปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผลงานทางวิชาการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, พระมหาอรุณ ปญญารุโณ และสุพัตรา สันติรุ่งโรจน์. (2562). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(8), 3758-3772. (TCI 1) 2. กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, พระมหาอรุณ ปญญารุโณ และสุพัตรา สันติรุ่งโรจน์. (2565). พัฒนาการและความสำคัญของแนวคิดทฤษฎีกระแสหลัก. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์. 7(3). (TCI 1) 3. พระมหาอรุณ ปญญารุโร, ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, พระครูธรรมศุต (สุทธิพจน์ สุทธิวจโน) และสุพัตรา สันติรุ่งโรจน์. (2563). การบริหารจัดการภาครัฐของไทยในสถานการณ์วิกฤติ : กรณีศึกษา วิกฤตการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019.วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ 5(11).(TCI1) 4. พระครูธรรมศุต (สุทธิพจน์ สุทธิวจโน), พระครูปลัดสุวัฑฒน พรหมจริยคุณ (คำมาก), ชาตรี สุขสบาย, สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์ และเกษภา ผาทอง. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 5(1). (TCI 2)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย